

«Flyvende bestemødre – en ny omsorgspraksis?»

En kvalitativ studie av transnasjonale barnefamiliers løsning på arbeid-fritid-familie balansen

Linh Nguyet Nguyen

Masteroppgave

Våren 2023

Sosiologisk institutt, Universitetet i Bergen

Sammendrag

Denne masteroppgaven har hatt som formål å undersøke hvordan transnasjonale barnefamilier i Norge løser arbeid-fritid-familie balansen med omsorg. Utgangspunktet har vært å innhente kunnskap om hvilke løsninger transnasjonale barnefamilier har, med fokus på at de benytter seg av omsorgspraksisen 'flying grandmother'. Det gir oss en innsikt i hvordan man kan forstå det ut ifra en norsk kontekst, der vi har flere velferdsgoder som spiller inn, samt at regelverket påvirker mulighetene til å få besøk og hyppigheten av besøkene. Dette bidrar videre til å skaffe kunnskap om hvordan barnefamiliene benytter flyvende bestemødre som et supplement til de ulike velferdsgodene som tilbys barnefamilier i Norge.

Studien benytter en kvalitativ tilnærming med semi-strukturerte intervju som metode for datainnsamlingen, med ni intervjuer; åtte kvinner og en mann. For å få innsikt i hvordan de opplevde deres egen balanse og om løsningen med å få hjelp fra en flyvende bestemor gjør at balansen mellom arbeid-fritid-familie med omsorg blir bedre, ble datamaterialet analysert i tematiske analyser. Teorien om globale omsorgskjeder er blitt brukt til å vise hvordan dette fenomenet gir et nytt bidrag til teorien og utvider forståelsen av teorien. I tillegg til å belyse det med å se på omsorgssirkulasjon og hvordan denne forståelsen kan kaste lys over fenomenet.

Funnene indikerer at balansen med omsorg blir bedre når de får hjelp fra en flyvende bestemor, ettersom at hun kan bidra med omsorgsoppgavene rettet mot barn samt andre oppgaver i hjemmet. Familiene får dermed en bedre balanse og det gir dem muligheten til å skape en sterk relasjon, ettersom at de treffes oftere. Alle studiets deltakere er i jobb, og blant studiets deltakere var de enig med partneren om at det var behov for hjelp med omsorgsarbeidet for barn. Et av de mest fremtredende funnene er imidlertid at studiets deltaker ikke ønsker å erstatte de godene som velferdsstaten tilbyr, tvert imot ønsker de å beholde disse godene, men ønsker å få hjelp fra en flyvende bestemor i hektiske perioder. Et annet funn viser at denne hjelpen i stor grad påvirkes av sosioøkonomisk status og regelverket i forhold til visumkrav og innreiseregler. Der noen opplever at det er lettere å få hjelp ettersom bestemor bor innenfor EU og slipper å søke om visum, opplever andre med bestemor som bor utenfor EU at det er vanskeligere i forhold til kravene som stilles.

Antall ord i hovedteksten: 35 040

Forord

Tenk at dagen er her, jeg skal levere min masteroppgave og med dette markeres slutten på fem fine år ved Sosiologisk Institutt ved Universitetet i Bergen.

Jeg begynner denne teksten med å uttrykke min takknemlighet til informantene som var villig til å stille opp til dette prosjektet og som ønsket å dele sine tanker og erfaringer med meg. Uten dere kunne jeg ikke ha skrevet denne oppgave, så en stor takk rettes til dere.

Jeg må også rette en spesiell takk til min veileder, Lise Widding Isaksen. Tusen takk for god veiledning gjennom prosjektet. Takk for at du har engasjert deg i oppgaven min og for all uvurderlig faglig innspill. Jeg er veldig takknemlig for din hjelp og støtte.

Jeg vil også takke den fine gjengen min på Sofie Lindstrøms hus – Edith, Nora, Lilian, Stine, Regine, Petter, Rasmus og Jonas. Tusen takk for fine samtaler, gøye lunsjpauser og oppmuntring underveis. Dere er gode. En stor takk må også rettes til Shaun. Tenk at vi nå har fulgt hverandre siden barnehagen og endte opp på samme studie. Tusen takk for at du har vært en fast venn gjennom livet som alltid hjelper og kommer med oppmuntrende ord. Den fine mentorgjengen min må også nevnes – Inger, Upashana, Mons og Vegard. Takk for at dere gjennom masteråret har sørget for at jeg får litt fri, takk for gøye stunder og mye latter.

Jeg må også takke familien min, spesielt mamma, pappa og lillebror Kien. Tusen takk for at dere alltid stiller opp og gjennom prosessen har stilt spørsmål og vært nysgjerrig på hva jeg skriver om. Jeg vil også takke mine fine venner som alltid sjekker inn og spør hvordan det går, dere er gull verdt. Jeg hadde ikke kommet helskinnet gjennom denne prosessen uten deres oppmuntring og støtte.

En stor takk må også rettes til Beate som gjennom hele studieløpet har korrekturlest alle oppgaver og ikke minst denne masteroppgaven. Tusen takk for all hjelp gjennom årene. Tusen takk til Emma som også har bidratt i korrekturlesing av denne masteroppgaven.

Det gjenstår bare å si – god lesning!

Linh Nguyet Nguyen

Bergen, 22 juni 2023

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	7
1.1 Hva er en transnasjonal familie?	7
1.2 Kjennskap til tema.....	8
1.3 Oppgavens fokus og problemstilling.....	9
1.4 Oppgavens oppbygning.....	10
2.0 ‘Flying grandmothers’ – Bakgrunn og tidligere forskning	11
2.1 ‘Flying grandmothers’	11
2.2 Globalisering og endringer som medfører.....	12
2.3 Sosial mobilitet.....	13
2.4 Transnasjonale familier	13
2.4.1 <i>Digital kinning og teknologiens påvirkning i transnasjonale familier</i>	15
2.5 Transnasjonale familier og globale omsorgskjeder i Norge.....	16
2.5.1 <i>Migrasjonsbefolkningen i Norge og bruken av ‘flying grandmothers’</i>	16
2.5.2 <i>Globale omsorgskjeder med fokus på au pair ordningen</i>	16
2.5.3 <i>Globale omsorgskjeder med fokus på migrerende sykepleiere</i>	17
2.5.4 <i>Oppsummering av de globale omsorgskjedene i Norge</i>	17
2.6 Globale omsorgskjeder og utviklingen av ‘flying grandmothers’	18
2.7 ‘Flying grandmothers’ – rollen som besteforeldre i endring.....	21
2.8 Omsorgsforpliktelser blant de som benytter seg av ‘flying grandmothers’	22
2.9 Balansere arbeid-fritid-familie liv	24
3.0 Teorikapittel	27
3.1 Teorien om globale omsorgskjeder	27
3.2 Omsorgssirkulasjon	29
3.3 Kritikken av globale omsorgskjeder.....	30
3.4 Mitt bidrag til rammeverket om globale omsorgskjeder	32
4.0 Metodekapittel	34
4.1 Det kvalitative forskningsmetode.....	34
4.2 Grounded theory & SDI	34
4.3 Forskningsdesign.....	35
4.4 Utvikling av problemstilling	36
4.5 Utvalgsmetode.....	37

4.5.1	<i>Utvalgskriterier</i>	37
4.5.2	<i>Snøballmetoden</i>	38
4.5.3	<i>Rekruttering av informanter</i>	39
4.6	Presentasjon av informanter	39
4.7	Intervjuprosessen	40
4.7.1	<i>Intervjutype</i>	40
4.7.2	<i>Gjennomføringen av intervjuene</i>	41
4.7.3	<i>Lydopptak og transkribering</i>	42
4.7.4	<i>Svakheter ved intervjumetoden</i>	42
4.7.5	<i>Forskerposisjonens betydning</i>	43
4.7.6	<i>Temaer til intervju</i>	44
4.8	Metoderefleksjon	45
4.8.1	<i>Generalisering og overførbarhet</i>	45
4.8.2	<i>Reliabilitet & validitet</i>	45
4.8.3	<i>Etikk</i>	46
4.8.3.1	<i>Etiske fallgruver – Identitetsavsløring</i>	47
4.9	Analysens inndeling	47
5.0	Transnasjonal familie	48
5.1	Kultur og familiepraksiser i hjemlandet	48
5.2	Kommunikasjon med familiemedlemmene	49
6.0	Omsorgsordninger	52
6.1	Bruken av omsorgsordningen	52
6.2	'Flying grandmothers'	54
6.3	Beslutningstaker og behovet for hjelp	56
7.0	Migrasjonslovgivning	59
7.1	«Veldig, veldig lett»	59
7.2	«Veldig, veldig stressende»	61
7.3	Optimal besøkstid?	63
8.0	Arbeid-fritid-familie balanse	66
8.1	Opplevelse av egen arbeid- og fritid balanse	66
8.2	Bedre balanse med hjelp fra 'flying grandmother'?	68
9.0	Diskusjon	70
9.1	Omsorgspraksisen	70
9.1.1	<i>Forskjellen på au pair ordning og 'flying grandmothers'</i>	72

9.1.2 Forskjell fra teorien om globale omsorgskjeder	76
9.2 Sosial ulikhet	76
9.2.1 Ulikheter i forhold til digital kompetanse	78
9.2.2 Ulikheter knyttet til familierelasjoner i hjemlandet og i Norge	79
9.3 Kulturens påvirkning	80
9.3.1 Barselbesøk	81
9.3.2 Forskjellen mellom barselbesøk og omsorgen for eldre	82
9.4 Betydningen av kjønn.....	85
9.4.1 Likestilt på hjemmebane?	85
9.4.2 Bedre balanse med hjelp	86
9.4.3 På bekostning av likestillingen?.....	87
9.5 Avsluttende diskusjon	88
10.0 Avslutning	89
10.1 Konklusjon på problemstillingen	92
10.2 Videre forskning	92
11.0 Litteraturliste.....	94
Vedlegg	102
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	102
Vedlegg 2: Intervjuguide.....	106

1.0 Innledning

Familien er stadig i endring, det skjer i takt med samfunnsendringer og endringer generelt i verden. Familiens rolle med hensyn til sosiale, kulturelle og økonomiske ulikhet i samfunnet er gjensidige og komplekse og blir påvirket av både lokale, nasjonale og globale kontekster. Med andre ord kan vi si at familien både er med på å produsere og reprodusere ulikheter (Syltevik, 2021, s. 243). Definisjonen av en familie er i konstant endring; en eldre definisjon på familie er ikke nødvendigvis gjeldende den dag i dag. Giddens og Sutton definerer en familie som en gruppe av individer som er knyttet til hverandre ved blodsband, ekteskap eller adopsjon som utgjør en enhet (Giddens & Sutton, 2021, s. 957). Familierelasjoner kan være langvarige, gå over livsløp og involverer flere generasjoner og aldersgrupper. I tillegg kan relasjonen være komplekse, og kan være vanskelige og konfliktfylte (Syltevik, 2021, s. 244). Familiepraksis refererer til at familie og familierelasjoner blir gjort på ulike måter og de består av alt fra hverdagsaktiviteter som folk gjør som er relatert til familie. Familie er ikke noe man bare hører til eller er, men det er også noe en gjør (Syltevik, 2021, s. 245). Familien lærer oss normer og regler som finnes i samfunnet og det er de som er ansvarlig for å gjøre barnet kjent med kulturen de er født inn i (Giddens & Sutton, 2021, s. 553). Globaliseringen og etterspørsel etter arbeidskraft har vært med på å forme og endre hvordan en definerer begrepet familie.

1.1 Hva er en transnasjonal familie?

I dagens samfunn og med globalisering er det mer vanlig at folk migrerer i søk etter arbeid, og vi får dermed flere familier som er transnasjonale. En transnasjonal familie er en familie som mesteparten av tiden bor separert fra hverandre, de er delt mellom to eller flere land. Til tross for at de er separert holder de sammen og skaper et fellesskap noe som kan føles ut som kollektive verdier og en får følelsen av å være en enhet, til tross for at de bor på ulike deler av verden (Bryceson & Vuorela, 2002, s. 3). Det finnes flere grunner til at familier blir spredt og det varierer fra familie til familie. De vanligste grunnene er for eksempel av juridiske restriksjoner; bekymring over sikkerheten eller økonomisk nødvendighet. Digitaliseringen har blitt viktig for transnasjonale familier, ved at mange opplever at de er aktive deltakere i hverdagslivet til familiemedlemmene som bor langt vekk, gjennom å dele en digital hverdag via sosiale medier.

At mange flytter over landegrenser og reiser til utlandet i søk etter arbeid medfører til at mobiliteten øker. Dette vil påvirke hvordan omsorg blir og er organisert rundt omkring i verden både på nasjonal plan og innad i familier (Gotehus, 2022, s. 1). Når barn flytter til et annet land enn der foreldrene bor, skaper det nye former for hvordan omsorg utføres, et eksempel på dette er omsorgspraksisen 'flying grandmother' som enkelte transnasjonale familier benytter seg av. Besteforeldre flyr til landet hvor barnebarna bor for å hjelpe til med omsorgsarbeidet (Plaza, 2000, s. 97). Dette eksemplifiserer endringer som har vært med migrasjon og omsorg, ved at utvekslingen av omsorg og støtte nå skjer på tvers av landegrenser (Gotehus, 2022, s. 1-2).

1.2 Kjennskap til tema

Jeg har kjennskap til tema ettersom jeg selv kommer fra en transnasjonal familie og har en mormor som har vært 'flying grandmother'. I begynnelsen reiste hun mellom hjemlandet og bostedslandet til datteren, men har senere flyttet permanent inn for å hjelpe med omsorgsarbeid mens hennes datter jobber. Grunnen til at hun flyttet og bosatte seg med dem var fordi det ikke var tilstrekkelig å kun få hjelp i korte perioder, de hadde behov for ekstra hjelp hele året; siden de hadde lange arbeidsdager. I et intervju med tante om tema 'flying grandmothers' og hvorfor de benyttet seg av denne ordningen, sier hun følgende: «Selvfølgelig er det bedre at hun passer på dem [...]. Jeg får en trygghet inni meg når jeg jobber, ved at jeg vet at barna blir tatt vare på av deres mormor». Dette åpner opp for at barnebarna kan få et godt forhold til sine besteforeldre som ikke bor i samme land som dem. Mine fettere har et sterkt bånd med vår mormor, og de sier selv at det er noe de ikke ville vært foruten.

Ønske om å hjelpe til og være tilstede kan for mange også være bundet i de normene og forventningene som ligger i rollen enn har. Besteforeldre kan også føle på en trygghet ved å vite at deres barnebarn blir tatt vare på av noen som bryr seg om dem, samtidig som det også kan være med på å oppfylle plikten man føler på som mor og bestemor. Når jeg stiller spørsmål om det er vanlig i hjemlandet at besteforeldre hjelper til, svarer mormor følgende: «Vi hjelper hverandre. Det er en del av vårt arbeid som bestemor/mor å hjelpe til og oppdra barn også ens egne barnebarn [...] Familie skal hjelpe hverandre».

For mange vil det være en større trygghet å få hjelp fra andre familiemedlemmer og spesielt ens egen mor. En stoler gjerne på sin mor og det er betryggende å ha en person en kjenner og hvor en deler mange av de samme idealene i forhold til oppdragelse. En fordel med å få hjelp er at det gir mer tid til å fokusere på jobb og karriere. Min tante sier følgende om dette med tid og karriere: «Det hjelper mye. Det gir deg tid til å fokusere på jobb [...] men det gir også deg en trygghet ved å vite at barna blir tatt vare på av noen som bryr seg om dem».

Besteforeldre som hjelper til med omsorgsarbeidet, kan også oppleve en stolthet eller glede over arbeidet de får gjøre. Det å være en aktiv deltaker i omsorgsarbeidet kan resultere i at de føler at de får gjort en jobb som er viktig. Besteforeldre får i tillegg en mulighet til å oppfylle de forventningene som stilles til dem og oppfylt det de ser på som sitt omsorgsideal (Markussen, 2021, s. 155). Min mormor sier følgende:

«Jeg opplevde jo en glede, jeg ønsker jo at barnet mitt skal tjene penger og ha en karriere. Når jeg ser at hun gjør det og lykkes blir jeg jo glad på hennes vegne. [...] Jeg har jo kapasiteten til å passe på barnebarna mine, sånn at hun får en trygghetsfølelse når hun jobber».

1.3 Oppgavens fokus og problemstilling

Oppgavens fokus vil ligge på å undersøke hvordan transnasjonale barnefamilier løser arbeid-fritid-familie balansen med omsorg med fokus på at de tar i bruk omsorgspraksisen 'flying grandmother/grandparents'¹. Oppgaven baserer seg på en norsk kontekst, der vi har velferdsgoder som er rettet mot barnefamilier. For å kunne belyse tema og finne ut av hvilke ordninger transnasjonale barnefamilier benytter seg av, baserer oppgaven seg på ni semi-strukturerte intervju og det er disse intervjuene som utgjør analysen og funnene som kommer fram. Den overordnede problemstillingen som søkes besvart i denne oppgaven er følgende:

«Hvordan løser transnasjonale barnefamilier arbeid-fritid-familie balansen med omsorg?».

¹ Bedre kjent som 'flying grandmother' men det kan være tilfeller der også bestefar eller begge besteforeldre stiller opp. I resten av oppgaven vil jeg referer til det som 'flying grandmother' men kan i like stor grad gjelde for både bestemor og bestefar.

1.4 Oppgavens oppbygning

Kapittel 2 går inn på tidligere forskning på feltet, og der konteksten av problemstillingen skriver seg inn i. Kapitlet tar for seg tidligere forskning på transnasjonale familier og betydningen av globale omsorgskjeder. Jeg gjør i tillegg rede for tidligere forskning på arbeid-fritid balansen.

Kapittel 3 fokuserer på teorien om globale omsorgskjeder og jeg benytter meg av denne teorien til å kaste lys over tema. I tillegg blir begrepet *omsorgssirkulasjon* presentert i kapitlet.

Kapittel 4 omhandler oppgavens forskningsdesign og de metodiske valgene som jeg har gjort underveis i datainnsamlingen. Jeg vil se på både positive og negative sider ved måten datainnsamlingen er utført. Samtidig presenterer jeg *Grounded Theory* og tilnærmingen *Stegvis-deduktiv induktiv metode* og hvordan disse har vært med på å inspirere utformingen av oppgaven.

Analysekapitlet strekker seg fra kapittel 5-9.

I kapittel 5 ser jeg på transnasjonale familier og de ulike aspektene ved en transnasjonal familie som kan være med på å påvirke de ulike familiene.

Kapittel 6 tar jeg for meg omsorgsordninger og belyser det ved å vise til utvalget i studiet sin bruk av omsorgsordninger, bruken av omsorgspraksisen 'flying grandmother' og hvem som tok beslutningen om å få hjelp.

Kapittel 7 så ser jeg på migrasjonslovgivning og belyser de ulike sidene ved prosessen med å få bestemor til Norge og ser på om besøkstiden er optimal.

Kapittel 8 som er det siste analysekapitlet ser jeg på arbeid-fritid-familie balanse og ser på hvordan informantene selv opplever deres egen balanse og om den blir bedre med hjelp.

Kapittel 9 vil jeg diskutere de ulike funnene som kommer fram i analysen og hvordan man kan se på det i lys av tidligere forskning og teori.

Kapittel 10 er det siste kapitlet i oppgaven og er et avslutningskapittel. Her vil jeg svare på problemstillingen som er lagd for oppgaven.

2.0 ‘Flying grandmothers’ – Bakgrunn og tidligere forskning

For å kunne forstå det innledende spørsmålet om hvordan transnasjonale barnefamilier løser arbeid-fritid-familie balansen med omsorg, må vi begynne med å gå dypere inn og få en forståelse for bakgrunnen bak betegnelsen ‘flying grandmothers’ ved å se på tidligere forskning på feltet. Deretter må vi rette blikket mot globalisering og hvordan det har påvirket utviklingen av omsorgspraksisen og hvordan globaliseringen påvirker familieliv. For deretter å se på hvordan globaliseringen har vært med på å skape det som kalles for transnasjonale familier, som er årsaken til at omsorgspraksisen ‘flying grandmothers’ kommer til. Det er mange grunner til at omsorgspraksisen blir til, og jeg vil se på det i lys av at rollen til besteforeldre er i endring samt omsorgsforpliktelser innenfor transnasjonal familie. Avslutningsvis ser jeg på arbeid-fritid-familie balansen og hvordan det kan medføre at transnasjonale familier ønsker hjelp fra utlandet.

2.1 ‘Flying grandmothers’

‘Flying grandmothers’ kalles også for ‘transnational travellers’ og ‘zero generation’ i forskningslitteraturen. Omsorgspraksisen går ut på at et eldre familiemedlem reiser regelmessig til bostedslandet til sitt barn eller familiemedlem som har migrert og hjelper til, mye av pensjonstiden brukes til å reise fram og tilbake. Det er ofte mødrene som reiser til bostedslandet til barna deres og passer på barnebarn, derfor bruker en gjerne begrepet ‘flying grandmothers’ for å omtale dette (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 293; Plaza, 2000, s. 97).

Omsorgspraksisen ‘flying grandmother’ er i stor grad knyttet til omsorg. Rhace Salazar Parreñas (2005) definerer omsorg som arbeidskraften og ressursene som må til og som trengs for å kunne sikre den mentale, emosjonelle og fysiske trivselen til enkeltpersoner (s. 12). Besteforeldre er i stor grad med på å gi barnebarna deres emosjonell og fysisk trivsel ettersom de tilbringer mye tid med dem og blir en viktig person i barnets liv. Besteforeldre kan dele sine erfaringer, kunnskaper, ferdigheter og familiehistorie og verdier er det en positiv ting at besteforeldre er aktiv deltaker i omsorgen samt sosialiseringen av barnebarn (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 294). ‘Flying grandmother/grandparents’² gir betydelig bidrag til familielivet og spesielt innenfor omsorg for barnebarn. I enkelte tilfeller ender besteforeldrene opp med å

² Som nevnt i innledningen referer jeg til ‘flying grandmother’ men kan i like stor grad gjelde for både bestemor og bestefar.

bosette seg i landet hvor deres voksne barn bor, og blir selv migranter (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 297).

Det er også utfordringer som kommer med bruken av omsorgspraksisen. Det å kunne stille opp som en 'flying grandmother' krever spesifikke ressurser; at de eldre har god helse, nok kulturell og økonomisk kapital og frihet til å kunne reise. Vedkommende kan heller ikke ha andre forpliktelser i hjemlandet eller andre steder. De som får hjelp er i tillegg nødt til å ha råd til å ta imot foreldrene sine under lange eller korte opphold (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 297). Et av de store kravene som kan påvirke om noen kan stille som 'flying grandmother' kommer av visum og visumkrav; det kan være restriksjoner og regler som påvirke lengden på oppholdet og om vedkommende kan komme inn i landet (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 297-298).

2.2 Globalisering og endringer som medfører

Globaliseringen er en prosess som er med på å påvirke hendelser, beslutninger og aktivitet i en del av verden som få betydelige konsekvenser for individer samt lokalsamfunn i ulike deler av verden (McGrew, 1996, s. 470). Globalisering har medført til at globale ulikheter øker; fattigdommen øker i enkelte deler av verden. Dette fører til at mange flytter for å kunne realisere sine drømmer samt oppnå velstand ettersom det er mangel på arbeidskraft i landet de ønsker å migrere til og de tar på seg disse jobbene. Dette fører til at internasjonale migrasjonsstrømmer har eksplodert (Martell, 2014, s. 107; Mjøset, 2008, s. 98). Migrasjon handler i stor grad om bevegelse av mennesker fra fattigere til rikere land – eller fra mindre utviklede til mer utviklede land. Det er mange som migrerer fra mellom-utviklingsland; gjerne kalt «globale sør»³ til utviklede land; ofte kalt «globale nord»⁴. En kan se et mønster som tilsier at omtrent en tredjedel migrerer fra nord til nord, mens det er en annen tredjedel som reiser fra sør til nord, og den siste reiser fra sør til sør (Keeley, 2009, s. 31). Den økende graden av migrasjon påvirker hvordan familier og samfunnet organiserer omsorg og utførelsen av omsorg er forskjellig i ulike deler av kloden. Når individer migrerer til andre land i søk etter arbeid, etterlater de ofte sine foreldre, familiemedlemmer og i noen tilfeller også barna sine. Det er her betegnelsen transnasjonal familie kommer inn. Som nevnt tidligere viser dette til familier på tvers av landegrensener (Parreñas, 2005).

³ Betegnelse som brukes for å vise til at de kommer fra mindre utviklet land.

⁴ Betegnelse som brukes for å vise til de rikere landene.

2.3 Sosial mobilitet

Sosial mobilitet handler om individers, familiers og gruppers bevegelighet i samfunnsstrukturen. En skiller gjerne mellom geografisk mobilitet, mobilitet på arbeidsmarkedet og sosial mobilitet. Sosial mobilitet kan en snakke om i en mer avgrenset forstand som «vertikal mobilitet» som beskriver individers bevegelighet som status, prestisje og inntekt. Bevegeligheten til å gå oppover eller nedover på den sosiale rangstigen (Schmid, 2008, s. 281-282). En kan se på sosioøkonomisk status, og hvordan de ulike klassene har ulike muligheter til å bevege seg oppover i samfunnshierarkiet. De med høy sosioøkonomisk status vil i større grad ha muligheten til å få hjelp, ved at de kan betale for utgiftene. Foreldre med høy sosioøkonomisk status kan i større grad reise og hjelpe sine barn. En kan dermed tenke på mobilitet og sosioøkonomisk status som muligheten en har til å reise og få eller gi omsorg (Baldassar, Kilkey, Merla & Wilding, 2014, s. 169; Brint, 2017, s. 231). Mobilitet gjør den sosiale strukturen elastisk og den er med på å bryte ned kaste- og klasseisolasjon (Hjellbrekke & Korsnes, 2006, s. 30). Dermed spiller sosioøkonomisk status en rolle i hvor stor grad besteforeldre kan delta i omsorgsarbeidet og stille opp som 'flying grandmother'. Jo høyere grad av sosioøkonomisk status vedkommende har, desto bedre muligheter har en til å kunne hjelpe, ettersom en har bedre forutsetninger og bedre råd til å reise fram og tilbake (Brint, 2017, s. 231). I Norge stilles det visse inntektskrav til de som ønsker besøk og der enkelte land må søke om visum for å komme inn i Norge (UDI, u.å-a). Dette viser til et økonomisk aspekt, og det kan tenkes at de med høy sosioøkonomisk status er i bedre stand til å kunne benytte seg av 'flying grandmothers'.

2.4 Transnasjonale familier

En transnasjonal familie går over landegrensene og er spredt på ulike deler av verden (Ciabattari, 2017, s. 24-25). Transnasjonal migrasjon er en del av globaliseringsprosessen, og blir påvirket av digitalisering av samfunn, økonomier og kulturer (Chambers & Gracia, 2022, s. 129). Transnasjonale familier er ikke noe nytt; opp gjennom historien har det vært mange former og variasjoner av mobilitet, inkludert utvandring og innvandring, kolonial ekspansjon samt utforskning og separasjon av familiemedlemmer gjennom inntreden i religiøs orden, skikken med læretid og bruk av internatskoler (Baldassar, Kilkey, Merla & Wilding, 2014, s.

155). Forskjellen er at mobiliteten nå har blitt radikalt transformert, og det har skjedd en revolusjon innen reise og kommunikasjon. Hvor en tidligere sendte brev for å holde kontakt, bruker en i dag teknologien til å holde kontakt med familiemedlemmene og en kan snakke sammen i sanntid og være tilstede i hverandres liv uavhengig av tid og sted (Baldassar, Kilkey, Merla & Wilding, 2014, s. 155).

Transnasjonale familier er blitt mer vanlig og gjelder ikke lenger bare for storfamilier, men også kjernefamilier. Tidligere var det mannen som forlot kone og barn i hjemlandet og migrerte for å finne arbeid. Forskning på transnasjonale familier og globale omsorgskjeder fokuserer i større grad på mødre som migrerer og etterlater sine barn for å arbeide som 'housewife', nanny og au pair i globale nord. I den perioden bor barna enten hos bestemor eller andre familiemedlemmer (Parreñas, 2005, s. 39). I de tilfellene hvor andre familiemedlemmer ikke har muligheten til å hjelpe å ta vare på barna, ansetter de andre kvinner som de betaler for å ta vare på barna eller foreldrene deres (Isaksen, 2007, s. 84). Dermed oppstår disse globale omsorgskjedene som Hochschild viser til, ettersom noen forlater sine barn i det globale sør for å ta vare på barn til migrerende mødre som har reist til globale nord for å arbeide (Hochschild, 2000, s. 131). Mødrenes migrasjon er med på å gi barna bedre vilkår i livet, men påvirker også familien, barna og samfunnet i hjemlandet (Chambers & Gracia, 2022, s. 134; Ciabattari, 2017, s. 24-25). Familier har ulike måter og strategier til å løse situasjoner og dekke behovene de har, og dette påvirkes av kulturen de har vokst opp med, men også klasseforskjeller spiller en rolle (Hennon & Wilson, 2008, s. 7).

Land i globale nord har hatt en økt etterspørsel etter omsorgsarbeidere, noe som har medført til at mange fra globale sør migrerer for å kunne forsørge familien sin. Mange fra Filippinene ser muligheten ved å selge sin arbeidskraft i globale nord og migrerer derfor til land i globale nord for å arbeide innenfor omsorgsbransjen, som au pair eller sykepleiere. De migrerer for å kunne sikre sine barn og familiemedlemmer de grunnleggende godene en trenger, sende barna på skole og helsehjelp til familien (Parreñas, 2005, s. 12 og 39). Transnasjonale familier blir formet av at det er mangel på ressurser der de bor og fordi det er mangel på arbeidskraft andre steder i verden (Parreñas, 2005, s. 14).

Familiene som migrerer blir på et vis tvunget til å endre sine familieforhold, samt hvordan de utfører omsorgsarbeid. Internasjonal migrasjon er også med på å forsterke ulikhetene vi finner mellom kjønn, rase, etnisitet og klasse (Chambers & Gracia, 2022, s. 129). De som forlater

sine eldre foreldre i hjemlandet er nødt til å finne andre som kan påta seg ansvaret med å gi omsorg til foreldrene mens de er borte; noen gir oppgaven videre til søsken eller andre familiemedlemmer mens enkelte må ansette noen til å ta vare på foreldrene sine (Bikova, 2017, s. 139-140). Omsorgen binder familiemedlemmene sammen i et generasjonsnettverk av gjensidighet og forpliktelse; kjærlighet og tillit (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 7).

2.4.1 *Digital kinning* og teknologiens påvirkning i transnasjonale familier

Teknologien blir en viktig del av utførelse av omsorg i transnasjonale familier, og gjør det mulig for dem å gi digital omsorg (Baldassar & Merla, 2014-b, s. 49 og 52). Teknologien blir inkorporert i familiepraksis og forskjellige kommunikasjonsmåter brukes til forskjellige formål. Familiemedlemmene hjelper hverandre med å få en forståelse av den nye teknologien, og de bruker den hyppig for å opprettholde kontakten med hverandre (Baldassar & Merla, 2014-b, s. 52). Teknologien og de ulike plattformene i sosiale medier som Facebook, Messenger⁵, Whatsapp⁶ og WeChat⁷ blir viktig i den daglige kommunikasjonen transnasjonale familier har og *digital kinning* kommer til. Begrepet *digital kinning* viser til prosessen der engasjementet for ny teknologi har som formål å opprettholde et støttenettverk som bidrar til at en opprettholder sosial støtte og forbindelser (Baldassar & Wilding, 2020, s. 319).

Digital kinning gir transnasjonale familier muligheten til å være aktive deltakere i hverandres hverdag uten å være fysisk tilstede, det blir en form for digital omsorg. De digitale interaksjonen de engasjerer seg i, gir dem gjensidig støtte og mulighet til å opprettholde sterke og sosiale relasjoner over landegrensene (Baldassar & Wilding, 2020, s. 319). De får muligheten til å holde kontakt med familiemedlemmer og venner som bor på forskjellige steder ved å bruke sosiale medier til å prate med dem, eller bare gi dem en *like* på bildet deres (Baldassar & Wilding, 2020, s. 316-317). Det som skiller digitale omsorgsformer fra fysiske omsorgsformer, er at teknologien åpner opp for at enkeltindivider som bor langt unna familier og venner enda føler på en omsorg ved at de «hele tiden» kan få oppdateringer om hvordan det går med dem, og på et vis kan de følge med i hverdagen deres via sosiale medier (Baldassar, Wilding & Worrell, 2020, s. 54). Når de ikke er avhengig av et fysisk besøk, kan

⁵ Gjennom Messenger kan en sende meldinger og videochatte og en trenger ikke være venner på Facebook eller ha telefonnummeret deres (Messengernews, u.å.).

⁶ WhatsApp er et alternativ til SMS. En kan sende og mottak av en rekke medier: tekst, bilder, videoer – samt taleanrop (WhatsApp, u.å.).

⁷ Gjennom WeChat kan snakke med venner og andre ved å legge dem til via ID nummeret deres på WeChat eller via telefonnummer. En kan ringe, sende meldinger og ha videosamtaler; gratis (WeChat, u.å.).

de oppleve at omsorgen skjer daglig ved at familiemedlemmene kan ringe dem, på for eksempel Skype⁸, i pausene sine og sjekke at det går fint med dem (Baldassar & Wilding, 2020, s. 316; Baldassar, Wilding & Worrell, 2020, s. 50).

2.5 Transnasjonale familier og globale omsorgskjeder i Norge

I Norge har det vært en økt etterspørsel etter omsorgsarbeidere; sykepleiere som arbeider i eldreomsorgen eller au pairer. Dette medfører til en økning av migranter som kommer til Norge i håp om å finne arbeid. Vi får dermed flere transnasjonale familier i dagens samfunn og der den globale omsorgskjeden bygger seg på flere ledd (Isaksen, 2010, s. 12).

2.5.1 Migrasjonsbefolkningen i Norge og bruken av 'flying grandmothers'

Transnasjonale familier kommer ikke bare av at noen jobber som omsorgsarbeidere, vi får også transnasjonale familier når andre flytter til Norge for å bosette seg her og etterlater familie i hjemlandet. En av de største innvandrergroppene i Norge er innvandrere fra Polen (IMDi, 2022). Mange polske familier er transnasjonale og har ulike ordninger for hvordan de utfører omsorgsarbeidet. Polske foreldre benytter seg av de ulike velferdsgodene som den norske velferdsstaten tilbyr barnefamilier som foreldrepermisjon, barnehage og kontantstøtte. Noen polske familier tilbringer fedrekvoten med foreldrepermisjon sammen, og reiser dermed på besøk til familie i Polen. Etter 10 måneder med foreldrepermisjon blir konene hjemme i 12 måneder med ulønnet permisjon og får dermed kontantstøtten fram til barnet begynner i barnehagen og hun starter på jobb igjen (Bjørnholt & Stefansen, 2018-a, s. 9). Bestemødre spiller en viktig rolle i polske foreldres arbeid-familietilpasning, og noen bestemødre bor hos familien mens en av dem har permisjon og hjelper til (Bjørnholt & Stefansen, 2018-a, s. 9-10). Hjelpen de får bidrar til at de i større grad kan slappe av, siden det er noen andre som hjelper til med å lage mat, vaske og utføre oppgaver i hjemmet mens barna er i barnehagen (Odden, 2016, s. 45).

2.5.2 Globale omsorgskjeder med fokus på au pair ordningen

En annen form for globale omsorgskjeder som har blitt mye forsket på er au pair ordningen. Mange familier i Norge og andre deler av Europa sliter med å kombinere jobben sammen med åpningstider i barnehagen, noe som medfører til at ordninger som au pair blir attraktivt

⁸ Skype er programvare som enkeltpersoner og bedrifter kan bruke til å foreta gratis video- og tale- og gruppesamtaler, sende direktemeldinger og dele filer med andre personer (Microsoft, u.å).

(Isaksen, 2010, s. 12). Familiene som benytter seg av ordningen får en bedre balanse i hverdagen. Ettersom at au pairen er hjemme og kan ta hånd om arbeidsoppgavene i hjemmet, og de kan hente/levere barna i barnehagen/skolen (Isaksen & Bikova, 2021, s. 222-223). Mange av au parene har ikke hovedansvaret for omsorgen for barn. Flere familier ønsker at barna skal gå i barnehage, og de ser på dette som en viktig del av barndommen. Barnehage er med på å stimulere barnets kognitive og sosiale utvikling, og derfor benytter mange seg av au pair ordningen som et supplement til barnehage, og for at hverdagen skal oppleves lettere (Isaksen & Bikova, 2021, s. 235).

2.5.3 Globale omsorgskjeder med fokus på migrerende sykepleiere

Det er stadig flere som blir eldre, noe som også er med på å by på utfordringer både for samfunnet og for enkeltpersoner. En av utfordringene er omsorgen av de eldre, og mange i dagens samfunn er avhengig av det offentlige eldreomsorgstilbudet når foreldrene trenger daglig hjelp og støtte (Isaksen, 2010, s. 13). Flere trenger pleie og det fører til mangel på arbeidskraft, og vi i Norge blir avhengig av å få hjelp fra godt utdannede sykepleiere som har migrert fra andre land for å arbeide på eldreheimene (Isaksen, 2010, s. 13). Utenlandske sykepleiere er i større grad også mer villig til å jobbe i ferier, jobbe overtid og ha helgevakter (Isaksen, 2015 s. 249). Mange tjener bedre i Norge og kan derfor i større grad forsørge familien i hjemlandet (Isaksen, 2015, s. 244-245). Globale omsorgskjeder strekker seg dermed over flere ledd og de som migrerer har etterlatt noen i hjemlandet for å arbeide andre steder. Noen av disse sykepleierne får også hjelp av foreldrene sine ved at de stiller som 'flying grandmothers' for å hjelpe dem. Isaksen (2015) viser til eksemplet med Nora som er fra Latvia og jobber som sykepleier i Norge og jobber kvelds- og nattvakter. Mannen hennes Lars jobber i oljebransjen og er derfor vekke to uker om gangen. Paret venter barn og Nora er avhengig av hjelp de gangene Lars er vekke og løsningen på problemet ble at Noras mor fra Latvia kommer til Norge og passe på barnet mens Nora er på jobb. Det blir tydelig hvordan 'flying grandmothers' også brukes av sykepleiere slik at de kan jobbe natt og kveldsvakter, men vite at det er noen som er hjemme som tar hånd om barnet (Isaksen, 2015, s. 254).

2.5.4 Oppsummering av de globale omsorgskjedene i Norge

Globale omsorgskjeder blir aktive når noen flytter fra hjemlandet sitt for å arbeide i globale nord, der det er bedre arbeidsvilkår. De har etterlatt noen i hjemlandet sitt; foreldre, barn, søsken eller andre familiemedlemmer. Omsorgskjedene strekker seg fra hjemlandet til de som

har migrert og over landegrenser og treffer igjen i Norge der de utfører omsorgsarbeidet sitt (Bikova, 2015, s. 276; Hochschild, 2000).

2.6 Globale omsorgskjeder og utviklingen av 'flying grandmothers'

Arlie Hochschild definerer globale omsorgskjeder ved å vise til en serie av personlig relasjoner som oppstår mellom mennesker rundt om i verden. Denne relasjonen er basert på lønnet og/eller ulønnet omsorgsarbeid (Hochschild, 2000, s. 131). Omsorgskjedene kan være lokale, nasjonale eller globale. De strekker seg gjerne fra fattige land og flytte seg til landsbygden eller til de store byene. Det vanligste er at de starter i et fattig land og utvider seg og strekker seg over til de rike landene og blir igjen koblet til et av de mer rike landene (Hochschild, 2000, s. 131). Det vil være en variasjon i antall kjeder; noen har en, andre to og tre og disse kobles opp og utgjør forbindelsesstyrken på kjeden. Hochschild viser til at den vanligste formen for globale omsorgskjeder ser slikt ut; (1) eldste datter i en fattig familie har omsorgen for sine søsken mens (2) deres mor arbeider som barnepike og har omsorg for barna til en migrerende barnepike som (3) har omsorgen for barna til en familie i et av de rikere landene i 'globale nord' (Hochschild, 2000, s. 131).

Tidligere forskning innenfor globale omsorgskjeder har fokusert på mødres migrasjon og barna deres som blir etterlatt i hjemlandet, og hvordan fedre og andre familiemedlemmer som besteforeldre eller søsken bidrar til den globale omsorgskjeden. Det har vært mindre fokus på andre former for globale omsorgskjeder (Isaksen, 2015, s. 247). Med de nye endringene som oppstår i omsorgsarbeidet og hvordan det utføres, er det ikke lenger bare utførelsen av omsorgsarbeid for eldre som påvirkes og blir endret på, men også endringer på omsorgsarbeid av barn. I transnasjonale familier der besteforeldre bor langt vekk, er det vanskeligere for dem å ta del i barnebarnas oppvekst. En er nødt til å finne nye måter besteforeldre kan ta del i oppveksten og omsorgsarbeidet for barnebarn. Omsorgspraksisen 'flying grandmothers' kommer inn som et svar på endring av familieforhold. Besteforeldre reiser til landet hvor barna har migrert for å bidra med omsorgsarbeidet for barnebarn og får tilbringe tid med familien (Gotehus, 2022, s. 12).

Omsorgen blir fordelt både innenfor og blant familiemedlemmer gjør omsorgspraksisen 'flying grandmothers' det derfor mulig for migrantene å opprettholde noe lignende

omsorgsutveksling. Dette kan ligne på begrepet *omsorgssirkulasjon*⁹ ettersom både foreldre og barn i større grad har muligheten til å reise mellom hjemlandet og bostedslandet og gi hverandre omsorg. Begge partner får oppfylt sine omsorgsforpliktelser eller det de ser på som sitt ønskede omsorgsideal. Barna på sin side har mulighet til å reise ned i ferier eller ved andre anledninger og ta hånd om sine foreldre som blir eldre, og de kan sende penger til familien (Markussen, 2021, s. 153-154). Foreldrene kan oppfylle sine omsorgsforpliktelser ved at de kan reise til barna sine og hjelpe dem med omsorgsarbeidet for barnebarn, noe som resulterer i at barna deres får mulighet til å fokusere på jobb og de kan spare penger på ordninger som SFO (Markussen, 2021, s. 155). De trenger ikke å redusere omsorgsutvekslingen de finner nye måter å løse utvekslingen på (Lutz, 2018, s. 72). Dette skiller omsorgspraksisen 'flying grandmothers' fra andre ordninger for omsorg slik som nanny ordningen eller au pair ordningen. Disse ordningene har i større grad en begrensning på antall turer de kan reise hjem og der både økonomien og fritid spiller en rolle på reisemulighetene (Parreñas, 2005, s. 127).

Det er tydelige likhetstrekk mellom omsorgspraksisen 'flying grandmothers' og andre former for omsorgsmigrasjon og omsorgspraksiser. Likhetstrekket er i større grad bundet til at de har nødt til å finne seg andre løsninger på hvordan de skal utføre omsorg og hvordan de kan ta del i omsorgsutvekslingen tross for at de bor på ulike kontinenter (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 11). Omsorgsgiving innad i familier kan en forstå som en gjensidig omsorgsutveksling innen nettverket av familie som endrer seg ut over livsløpet. Endringene skjer i takt med endringer i familiemedlemmenes omsorgsbehov og påvirkes av politiske, økonomiske og sosiokulturelle forhold i både opprinnelses- og mottakerlandet (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 11; Baldassar & Merla, 2014-b, s. 25). Enn er i tillegg nødt til å se på de mer skjulte faktorene som ligger i denne omsorgs relasjonen, siden ikke alle deltakere i omsorgsutvekslingen er like synlige; som menn, barn, eksterne familiemedlemmer, pårørende og andre (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 11). Disse personene spiller også en rolle og er med på å utføre omsorg, i tillegg til at omsorgen og relasjonen eksisterer samtidig og er spredt mellom ulike deler av verden. Migranter som betaler noen for å ta hånd om sine foreldre og som i tillegg sender penger til foreldrene slik at de kan betale for livets opphold, utføres det flere omsorgsutvekslinger samtidig og omsorgen er ikke bare bundet til en person som gir omsorg og som mottar denne omsorgen. Den skjer og er spredt på ulike deler av verden (Lutz, 2018, s. 73).

⁹ Drøftes nærmere på side 29-30 i masteroppgaven.

Parreñas (2005) har studert hvordan relasjonen mellom mor og barn endrer seg etter at mor har migrert. Hun påpeker at dagens teknologi gjør det lettere for mødre og ta del i barnas oppvekst. Den daglige telefonsamtalen med barna blir viktig, og det er i større grad mulig for dem å holde kontakten via sosiale medier og video programmer som Skype, får de en mulighet til å holde kontakt i den perioden hvor de ikke kan reise hjem (Parreñas, 2005, s. 127). Dette vil også spille en stor rolle for besteforeldre som ikke bor i samme land som barnebarna sine, til tross for at de kan reise på besøk vil det være perioder der de ikke kan komme på besøk. Teknologien gir dem en mulighet til å skape et bånd med barnebarn og de får sett dem vokse opp, til tross for at de er delt mellom landegrensene. Noen opplever derimot at den nye teknologien kan være vanskelig og de benytter seg derfor av telefonsamtaler i større grad (Markussen, 2021, s. 152).

Vi får i større grad *digital kinning* siden vi har nye muligheter til å kommunisere med hverandre i sanntid, en kan snakke med familiemedlemmer uavhengig om en befinner seg i samme tidssone eller i samme land. Sosiale medier gjør det mulig for familier å utveksle omsorg på tvers av landegrensene (Baldassar, Wilding & Worrell, 2020, s. 54). Til tross for dette kan ikke teknologien erstatte det fysiske, noe som kommer tydelig fram i Parreñas forskning at barn i familier der mor har migrert opplever en form for omsorgssvikt siden moren deres ikke er tilstede. Til tross for at moren deres ringer dem en gang i uken, opplever de at hun har etterlatt dem (Parreñas, 2005, s. 121). En ser dermed forskjell mellom omsorgsmigrasjon og omsorgspraksisen 'flying grandmothers'; besteforeldre har i større grad muligheten til å reise og besøke barnebarna. Det kan skape nærhetsfølelsen med familiemedlemmene som en ikke ser ofte (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 161). Det vil variere fra familie til familie ettersom noen ikke har råd til å få besøk ofte, har andre på sin side råd til hyppigere besøk. For enkelte familier vil økonomien sette en stoppe for dem og mulighetene de har til å reise ved at de har begrensede ressurser. Noe som vil medføre til at de med lavere sosioøkonomisk status ikke har samme mulighet til å reise hyppig og hjelpe barna sine (Markussen, 2021, s. 153-154).

Vi ser tydelige tegn til at omsorgspraksisen 'flying grandmothers' kommer av at en har transnasjonale familier. Det er ikke bare de som har migrert som er mobile, også andre familiemedlemmer blir mobile, og de spiller en aktiv og viktig rolle i utforming av de transnasjonale utvekslingsforholdene som; omsorg og pengeoverføringer (Lutz, 2018, s. 75; Plaza, 2000, s. 97). Disse ulike utvekslingsforholdene og spesielt utveksling av omsorg blir

viktig i omsorgsmigrasjonen som 'flying grandmothers'. Besteforeldrene har et ønske om å ta del i barnebarns liv og hjelpe til med de ulike oppgavene knyttet til omsorgsarbeidet, i tillegg til å kunne avlaste foreldrene (Markussen, 2021, s. 155).

2.7 'Flying grandmothers' – rollen som besteforeldre i endring

I mange familier så spiller besteforeldre en viktig og stor rolle. Besteforeldre kan være et viktig sikkerhetsnett for familier som trenger hjelp til å ta vare på barn og enkelte tilfeller er besteforeldre en fulltids foresatte. Besteforeldre er en viktig bidragsyter i barnets og familiens velvære (Ciabattari, 2017, s. 190).

Rollen til besteforeldre endrer seg i takt med globaliseringen og at mange migrerer. Plaza (2000) finner ut i sin forskning på afrikansk-karibiske bestemødre i Storbritannia at deres omsorgsroller i transnasjonale familienettverk har endret seg. Det er flere afrikansk-karibiske bestemødre som nå enten er «international flying grannies» eller «returnee granny». En «international flying grannies» er en bestemor som reiser mer på tvers av landene hvor andre familiemedlemmer befinner seg, og reiser derfor i større grad mellom ulike land. Mens en «returnee granny» er en bestemor som reiser mellom to land, med intensjon om å reise mye fram og tilbake mellom familien i utlandet og Karibien (Plaza, 2000, s. 97-98) .

I Kariben er det vanlig at besteforeldre bidrar som en av forsørgerne for barnebarn, og der noen vokser opp med besteforeldre. Barnebarna som bor med bestemoren sin referer til henne som «mor» uavhengig om deres mor er tilstede eller ikke, vi ser dermed at båndet mellom dem er sterkt. Bestemødre bidrar aktivt i omsorgsarbeidet med barnebarn og i noen tilfeller blir de hovedforsørger for barnebarna dersom deres døtre migrerer og ikke kan ta med barna (Plaza , 2000, s. 79). Når de bor i samme land, er det lettere for besteforeldre å være aktive deltaker i barnebarns liv, og migrasjonen påvirker og endrer rollen til besteforeldre, som resulterer i at de er nødt til å finne nye måter å tilpasse seg rollen på (Plaza, 2000, s. 81-83). Enkelte av bestemødrene som stiller opp som 'flying grandmothers' er minstepensjonister, og dette påvirker deres muligheter til å reise og antall turer de har råd til, noe som resulterer i at rollen deres endres. De hadde kanskje sett for seg å få til flere turer og besøke barn og barnebarn oftere, men økonomien setter en stoppe for det og dette endrer deres forventinger til rollen de selv har (Plaza, 2000, s. 98). Dersom familien har god økonomi vil de spandere

turen på besteforeldrene, men i de tilfelle der de ikke har råd til å betale hele reisen blir det besteforeldre som betaler for reisen (Plaza, 2000, s. 98).

2.8 Omsorgsforpliktelser blant de som benytter seg av 'flying grandmothers'

I flere artikler kommer det tydelig fram at mange benytter seg av 'flying grandmothers' for å oppfylle omsorgsforpliktelsene. To av de norske artiklene jeg har funnet på feltet tar opp denne problematikken med omsorgsforpliktelser og forventinger som er knyttet til kjønn og familieroller og motivasjonen noen kan ha for å stille opp som 'flying grandmothers' (Gotehus, 2022; Markussen, 2021). Ulike kulturer har ulike forventinger til besteforeldrenes rolle, der noen kulturer forventer at besteforeldre og spesielt bestemor skal stille opp og hjelpe til med omsorgsarbeidet av barn. For mange vil det være lettere å spør familiemedlem om hjelp med å passe på barn når man bor i samme land, og det vil ikke koste deg noe (Gotehus, 2022, s. 11; Markussen, 2021, s. 150 og 156).

Artikkelen til Aslaug Gotehus påpeker at det er mange filippinske sykepleiere som jobber og bor i Norge som inviterer foreldrene sine til Norge for å hjelpe dem med omsorgsarbeid og er med på å utsette barnets inntredelse i offentlige barnehage (Gotehus, 2022, s. 12). Foreldre som blir flydd til Norge får en mulighet til å gi omsorg til sine barn og barnebarn i ni måneder, noe de også ville gjort om de bodde på Filippinene, det blir en annen måte å løse omsorgsforventingene og omsorgsforpliktelsene på. På Filippinene er det et omsorgsideal at foreldre hjelper barna og barna hjelper foreldrene når de blir eldre (Gotehus, 2022, s. 12). Gjennom innvandrings reguleringer som vi har i Norge er det en begrensning på hvor lenge en kan få visum og der en periode på ni måneder er maksimum (Gotehus, 2022, s. 12; UDI, u.å-b).

Mange somaliske familier benytter seg av ordningen. Det som peker seg tydelig ut i forskningen på somaliske kvinner i Norge og omsorgspraksisene deres er at, de ulike stadiene en befinner seg på i livsløpet i stor grad er med på å forme omsorgen i en transnasjonal familie (Markussen, 2021, s. 152-153). I enkelte deler av livsløpet er det akseptert å sende penger til familien i hjemlandet og der telefonsamtaler blir en viktig del av omsorgsytelsen; det er i tillegg med på å oppfylle omsorgsforpliktelsene (Markussen, 2021, s. 153). I de senere fasene i livet er det ikke lenger akseptert å bare sende penger og prate på telefonen, det er nå

et sterkere ønske om å være fysisk tilstede; slik at en kan gi pleie og omsorg direkte til familiemedlemmene. Det er ulike løsninger på hvordan man kan gi omsorg og pleie, den ene informanten reiste ned til Somaliland for å passe på sin mor i tre måneder mens den andre informanten til Markussen kjøpte en leilighet i Oslo der hele storfamilien kunne bo sammen (Markussen, 2021, s. 153 og 155). En annen løsning på omsorgsforpliktelsene og forventningene som er knyttet opp mot rollen som foreldre og besteforeldre er at de selv stiller opp som 'flying grandmother' i en periode av livet. Den ene informanten reiste mellom Norge og England for å passe på sine barnebarn slik at foreldrene kunne fokusere på jobb og spare penger på SFO ordningen (Markussen, 2021, s. 155). Familiens økonomi vil dermed spille en rolle på hvilke ressurser de har, og hva de har råd til. Det blir tydelig at det er ulike måter å løse omsorgsforpliktelsene på og at 'flying grandmother' i stor grad er en måte enkelte familiemedlemmer kan oppfylle sine omsorgsforpliktelser og det de ser på som omsorgsidealer.

Loretta Baldassar, Cara Vellekoop Baldock og Raelene Wilding (2007) viser til ulike typer besøk både fra de som har migrert og foreldrene/familien som kommer på besøk til bostedslandet til den som har migrert (s. 139). De viser til «plik- og rituelle besøk» som inkluderer tilstedeværelse og deltakelse i overgangsritualer slik som fødsler, dødsfall, ekteskap samt å delta i viktige feiringer og jubileer. Den som er på besøk, føler ofte en forpliktelse til å delta og hvor deres fysiske tilstedeværelse forventes og forutses. Enkelte opplever at disse besøkende føles som en «plik» noe som kan medføre til at de opplever det hele som stressende eller at de får en følelse av byrde og medføre til motvilje mot å gjennomføre besøket (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 140). I deres studie kommer det fram at mange av mødrene til migrantene spesielt de fra Nederland, Italia og New Zealand reiste på barselbesøk og det er i mange kulturer en tradisjon å utføre barselbesøk for å kunne hjelpe til med det praktiske. For noen er den emosjonelle støtten mødre kan tilby like viktig som den praktiske hjelpen. På denne måten får de en mulighet til å oppfylle sine omsorgsforpliktelser eller forventningene som stilles til dem (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 95-96). For mange har de et sterkt ønske om å få hjelp med omsorgsarbeid som resulterer i at de får hyppigere besøk som også gjerne er der over lengre tid. Det er gjerne mødre som kommer på besøk ettersom omsorgstypen bare kan gis under besøket. De får dermed oppfylt sine omsorgsforpliktelser samt forventningene som stilles til dem (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 161).

2.9 Balansere arbeid-fritid-familie liv

To-forsørger familier er blitt vanlig og det krever tiltak for å kunne balansere jobb sammen med omsorgen for barn eller andre familiemedlemmer. Grunnen til at det er blitt vanskeligere få til balansen henger sammen med de raske og drastiske endringer i familie- og arbeidsmarkedet. Kvinner og menn må i større grad sjonglere de konkurrerende kravene som stilles i arbeidslivet samtidig som en skal klare å ta vare på familien (Lewis, 2009, s. 1). Det kommer også til syne i norsk forskning, tross for at vi har gode velferdsordninger som barnehage og SFO er det mange som sliter med å få tiden til å gå opp. Gotehus sin artikkel påpeker at noen av de filippinske sykepleierne pleier å få hjelp av andre personer i det filippinske samfunnet med omsorgen for barn når de har nattevakt (Gotehus, 2022, s. 12). Kari Ingstad og Betty-Ann Solvoll har studert hvordan ansatte i sykehjem ser på skille mellom jobb og fritid og hvordan ulike vakter påvirker balansen og der studiet konkludere med at lange vakter for noen vil være med på å gi dem en bedre balanse mellom jobb og familie (Ingstad & Solvoll, 2021, s. 168). I artikkelen kommer det også tydelig fram at velferdsgodene som vi har i Norge ikke er lagt opp for folk som har andre jobbvakter enn ni til fire, ordningen er i større grad rettet mot de som arbeider på dagtid. Dermed kan det være utfordrende for alle som arbeider turnus, å kombinere dette med familieliv (Ingstad & Solvoll, 2021, s. 174). For mange småbarnsforeldre som arbeider lange vakter, er mange av dem avhengig av hjelp fra andre; noen som kan hente i barnehage og skole, og ivaretar barna utover kvelden (Ingstad & Solvoll, 2021, s. 174).

Dermed blir tidsproblemet et vedvarende fenomen som vi finner igjen i samfunnet. Med arbeidet som det krever for å kunne ta vare på en familie; tjene penger, ta vare på barn og husarbeidsoppgaver er det ikke rart at mange foreldre føler at tiden ikke strekker til og at de får en konflikt mellom arbeid og familie (Ciabattari, 2017, s. 173). En kan dermed se på tid som en begrenset ressurs, men tiden vi bruker på ulike aktiviteter er med på å påvirke opplevelsen av forholdet mellom jobb og privatliv. Tidskonflikten skapes dermed ikke bare av den tiden vi bruker på ulike aktiviteter, men i hvor stor grad arbeid og privatliv er identitetsbekreftende og at vi ønsker å gjøre det bra på begge steder. Noe som medfører til at vi blir dradd i forskjellige retninger og skaper denne konflikten som kan være vanskelig å løse (Ellingsæter, 2017, s. 194).

Det er dermed ikke så rart at flere transnasjonale familier velger å benytte seg av omsorgspraksisen 'flying grandmothers' i perioder for å skape en bedre balanse mellom arbeid og familieliv. Tidsproblemer er et vedvarende fenomen i moderne samfunn. Ujevn endringstakt i arbeidsliv og familieliv har fått mye oppmerksomhet i de senere årene, og «arbeid-familie-balanse» fremstår som en metafor for et foreløpig urealisert ideal (Ellingsæter, 2017, s. 23).

Arbeid-fritid-familie balanse knyttes gjerne opp til at mange småbarnsfamilier opplever mye press og en benytter seg av metaforen tidsklemme, siden mange opplever at de havner midt i en klemme (Ellingsæter, 2005, s. 298). Tiden strekker ikke til ettersom jobben tar mye tid og barna har fritidsaktiviteter en skal rekke; det blir press rundt tiden man har til gode (Ellingsæter, 2005, s. 298 og 300). Det har generelt i Europa vært mye snakk om balansegangen mellom arbeid og familie forpliktelser. Det har blitt stilt mange kritiske spørsmål og EU anerkjenner dette som en hovedbekymring for politikk, og oppmuntrer til debatt og politisk intervensjon på nasjonalt nivå (McGinnity & Whelan, 2009, s. 433). Balansegangen mellom arbeid og familie forpliktelser kan føre til alvorlige konsekvenser på personlige relasjoner, som ekteskapsforhold, forhold til barn og kan påvirke barns utvikling (McGinnity & Whelan, 2009, s. 433).

For mange transnasjonale familier vil det være en løsning å få hjelp av foreldre som bor i utlandet, slik at de kan få en bedre arbeids-fritid-familie balanse. Flere polske familier i Norge får gjerne hjelp fra foreldrene sine som kommer til Norge altså 'flying grandmothers' (Bjørnholt & Stefansen, 2018-a, s. 9-10). Bestemor flytter inn i en periode for å hjelpe dem og blir en viktig og stor ressurs for familien og det gir foreldrene en mulighet til å skape en bedre balanse og får mer tid til å fokusere på jobben (Bjørnholt & Stefansen, 2018-a, s. 9-10). Mange transnasjonale familier kombinerer hjelpen fra 'flying grandmothers' sammen med de ulike godene som den norske velferdsstaten tilbyr (Bjørnholt & Stefansen, 2018-b, s. 155). I polske familier er det vanlig at bestemor kommer over i en periode etter at barnebarnet er født og hun hjelper foreldrene med å bygge bro mellom foreldrepermisjon og barnehageplass i den perioden (Bjørnholt & Stefansen, 2018-b, s. 161). Dette er en måte å skape en balansegang mellom arbeid og fritid-familie tid, ved at foreldrene kan gå på jobb samtidig som barna blir tatt hånd om av noen de stoler på. Det er et konsept som blir hyppig brukt av polske foreldre (Bjørnholt & Stefansen, 2018-b, s. 169).

Flere av forskningsartiklene som er skrevet om transnasjonale familier belyser viktigheten og hvor stor ressurs foreldre som bor i utlandet blir for deres barn som har flyttet. De som har migrert blir avhengig av hjelpen fra deres foreldre til å passe på barn. Flere familier fra Øst-Europa er avhengig av hjelpen de får fra ekstern familie eller besteforeldre, til tross for at mange europeiske land tilbyr ulike velferdsgoder som skal være til hjelp for barnefamilier (Nesteruk & Marks, 2009, s. 79). Godene er ikke tilstrekkelige nok og derfor er det flere familier fra Øst-Europa som blir avhengig av å få hjelp og benytter seg i stor grad av 'flying grandmothers' for å få en bedre balanse mellom arbeid og familie. For noen er hjelpen såpass stor at de ville ha slitt med å overleve uten (Nesteruk & Marks, 2009, s. 80). For mange vil det være vanskelig å være hjemme i lengre periode med barna, ettersom at en gjerne skal returnere til jobb etter permisjonstiden. For noen familier er det mulig å holde barna hjemme litt lengre ved at de får hjelp av besteforeldre. I mange land er det en kultur for det og det er vanlig at besteforeldre hjelper til med barna de første årene (Os, 2023). Foreldre kan dermed dra tilbake på jobb, men har noen som er hjemme og kan hjelpe til med å ta vare på barna. For mange er det blitt en slags forventning, en er vant til at familien skal hjelpe til med å ta seg av de minste barna (Os, 2023).

3.0 Teorikapittel

I dette kapittelet skal jeg redegjøre for det teoretiske rammeverket for oppgaven; teorien om globale omsorgskjeder. Dette konseptet utgjør en viktig innovasjon i teoretisk tolkning av forholdet mellom globalisering, migrasjon og omsorg (Yeates, 2004, s. 369). Jeg introduserer også begrepet *omsorgssirkulasjon* som antropologene bruker til å forklare hvordan omsorg blir fordelt i transnasjonale familier (Baldassar & Merla, 2014-a). Videre vil jeg vise til noe av kritikken rettet mot teorien, for deretter å presentere mitt bidrag til rammeverket om globale omsorgskjeder.

3.1 Teorien om globale omsorgskjeder

Betegnelsen globale omsorgskjeder ble først introdusert av Arlie Hochschild, og går ut på at omsorg blir spredt mellom ulike deler av verden og oppstår som en serie av personlige relasjoner mellom mennesker rundt omkring i verden. Relasjonene baserer seg på lønnet og/eller ulønnet omsorgsarbeid (Hochschild, 2000, s. 131).

De raske og store endringene i økt etterspørsel etter folk innenfor omsorgsarbeid for barn og eldre. Økt etterspørsel etter migranter som kan arbeide innenfor andre former for husholdnings- og personlig pleietjenester (Yeates, 2005, s. 4). Økningen henger sammen med en kombinasjon av sosiodemografiske, arbeidsmarkeds- og velferdsfaktorer. Flere lever lenger og det har vært store endringer i familiestrukturen, samt endringer i arbeidsstyrken som sysselsettingsmønster og mangel på offentlige omsorgstjenester gjør det vanskelig for kvinnene å utføre det som kalles det andre skiftet. Det andre skiftet (*the second shift*) snakker om de ulønnede arbeidsoppgavene som er knyttet til husarbeidsoppgaver og omsorg for barn. En går fra det første skiftet som er jobben til å ta over det andre skiftet, som å sørge for at det er mat på bordet og at barna er stelt (Hochschild, 1989, s. 6-7). Etterspørselen etter arbeidskraft medfører at flere migrerer i håp om et bedre liv. Vi får dermed flere transnasjonale familier, og disse globale omsorgskjedene oppstår. Derfor er det viktig å få en forståelse for hvordan disse globale omsorgskjedene fungerer og hvordan en kan bruke teorien om globale omsorgskjeder til å analysere endringene som kommer med.

Hochschild sin forståelse av globale omsorgskjeder er basert på Rhacel Parreñas forskning på migranternes arbeid i Los Angeles og Roma (Yeates, 2005, s. 2). Hochschild sin skildring av

globale omsorgskjeder er basert på at en kvinne i globale nord som har barn ikke er i stand til å oppfylle sine plikter i hjemmet siden hun også jobber. For å frigjøre seg selv fra *the second shift* så ansetter hun en annen kvinne til å gjøre det på hennes vegne. På denne måten kommer de globale omsorgskjedene inn, kvinnen som tar over kommer fra globale sør og i Hochschild sitt eksempel er det kvinner fra Filippinene (Hochschild, 2000, s. 131; Yeates 2005, s. 2). Kvinnene kommer fra fattigere husholdninger og ønsker å gi seg selv og familien bedre levekår og dette kan de gjøre ved å migrere, men på grunn av migrasjonen så er det vanskelig for dem å utføre sine plikter som de har overfor sin egen familie. Kvinnen er nødt til å finne noen som kan ta over hennes plikter mens hun er vekke, og ofte er det en annen kvinne som kommer fra enda fattigere husholdninger eller andre familiemedlemmer som tar over arbeidsoppgavene den migrerende kvinnen har i hjemlandet (Hochschild, 2000, s. 131; Yeates, 2005, s. 2). Nedover i kjeden synker verdien som blir gitt til de som utfører arbeidsoppgavene, og ofte ender eldste datter opp med å ta over og utføre morens plikter ved å ha omsorg for sine yngre søsken. Arbeidet er dermed ulønnet (Yeates, 2005, s. 2-3).

Kjedene varierer i lengde, der noen er korte og har færre ledd mens andre er lange og inneholder flere ledd. Disse starter gjerne i fattigere land og ender i rike. I noen tilfeller går det via et mellomland; andre flytter fra landlige til urbane områder innenfor samme land. Strukturen til kjedene varierer med hensyn til antall kjeder; den sosio-geografiske spredningen av kjedene og forbindelsesstyrken til kjeden (Yeates, 2005, s. 6).

Globale omsorgskjeder er ikke bare med på å demonstrere sammenhengen mellom personlig liv og global politikk; de belyser i stor grad hvordan strukturene og prosesser er med på å opprettholde ulik fordeling av ressurser globalt (Yeates, 2004, s. 373). Globale omsorgskjeder gjenspeiler grunnleggende ulikhet i tilgang til materielle ressurser som oppstår fra ulike utviklinger globalt. Globale ulikheter blir også forsterket ved å omfordele omsorgsressurser som emosjonell omsorgsarbeid og praktisk husarbeid fra fattigere land til forbruk i rikere land. De overfører derfor det emosjonelle arbeidet som er involvert i det å ta vare på barn, over på barna de passer på (Yeates, 2004, s. 373). Hochschild eksemplifiserer dette ved å vise til det hun kaller for 'Beverly Hills-barnet'. Dette barnet får ekstra kjærlighet, eller overskuddskjærlighet, fra migranten som jobber som nanny for familien, siden hun selv ikke kan gi kjærlighet til sine egne barn (Hochschild, 2000, s. 130 og 135-136).

Yeates påpeker at Hochschild sin forståelse for globale omsorgskjeder får fanget opp betydningen av transnasjonale omsorgstjenester og oppdelingen av arbeid; både i det offentlige og innenfor det private hjem, da internasjonalt. Dette er viktige trekk ved dagens moderne internasjonale økonomi som andre teorier ikke får fanget opp (Yeates, 2004, s. 370). Yeates påpeker for eksempel at «globaliseringsstudier» ignorerer dette siden de fokuserer på stater, markeder og andre betalte arbeidskrefter. «Migrasjonsstudier» får heller ikke fanget opp dette, forskningen innenfor migrasjonsstudier tar ikke hensyn til at ulike kjønnsroller, husholdningsstrategier, nettverk og transnasjonal migrasjon påvirker. Yeates retter også kritikk mot «omsorgsstudier» siden de ikke tar hensyn til hvordan de transnasjonale prosessene er med på å påvirke husholdningsøkonomier og inndeling av betalt og ubetalt omsorgsarbeid (Yeates, 2004, s. 370).

Forståelse for globale omsorgskjeder har åpnet opp for samtaler i det offentlige rom, en har fått en bedre forståelse av de ulike globaliseringsprosessene, og hvor innviklet og vanskelige de kan være. Prosessene er forankret, strukturert og kroppslig; det bidrar til å gi oss en bedre forståelse av de ulike formene for globale omsorgstilbud (Yeates, 2012, s. 136). Globale omsorgskjeder har gitt oss en bedre forståelse for hvordan ulike globale omsorgstilbudene påvirker ulike samfunn og familier, de er forankret i globale nettverk og er strukturert av omsorg (Yeates, 2012, s. 135).

3.2 Omsorgssirkulasjon

Loretta Baldassar og Laura Merla introduserte begrepet omsorgssirkulasjon (*care ciruclation*) og defineres som den gjensidige, flersidige og asymmetriske utvekslingen av omsorg som endrer seg over livsløpet innenfor transnasjonale familienettverk. Omsorgssirkulasjonen er underlagt politiske, økonomiske, kulturelle og sosiale kontekster til avsender- og mottakersamfunn. Rammeverket bygger på brede definisjoner av både familie og omsorg, og inkluderer tro og ulike omsorgspraksiser som er innebygd i en hver kjernefamilie.

Kjernefamilien blir igjen formet av de brede sosiostrukturelle kontekstene som familiene opererer under transnasjonalt (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 25). Til tross for at det refereres til som omsorgssirkulasjon beveger ikke omsorgen seg automatisk rundt i en sirkel og binder sammen alle medlemmene i et bestemt familienettverk, de ulike omsorgskretsene som finnes i familien eksisterer side om side i bestemte tidspunkter. Ikke alle slektninger i familien vil

motta støtte fra hverandre til en hver tid, men muligheten er der ettersom at det er et bredt familienettverk en kan få omsorg fra (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 30).

En styrke ved å benytte seg av forståelsen om omsorgssirkulasjon til å skape en forståelse for omsorgen i transnasjonale familier er at den synliggjør alle omsorgsaktører og all omsorgsaktivitet, uavhengig av bosted eller land, om de er migranter eller ikke, kjønn, generasjon, alder og så videre. Den får fanget opp all omsorgshandling, og fravær og hvordan det kan påvirke forventningen eller lengsel etter personer (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 30-31). Det gjør at den skiller seg fra omsorgskjede perspektivet siden globale omsorgskjeder fokuserer på at de rike familiene i det globale nord får omsorgsoverskudd som nevnt tidligere med 'Beverly Hills-barnet' mens familiene i globale sør får et omsorgsunderskudd. Dermed kan det være nyttig å inkorporere omsorgssirkulasjon i forståelsen ettersom det i større grad fanger opp de mangfoldige sidene ved omsorgen som blir påvirket av utdanning og sosioøkonomisk, kulturelle, etniske og religiøse bakgrunner, og hvordan disse faktorene er med på å påvirke familienettverkene, uavhengig av hvor medlemmene bor (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 31).

Omsorgssirkulasjonen tydeliggjør også hvordan sirkulasjonen av omsorg over landegrensler gjerne involverer bruk av sosiale medier som kommunikasjonsform. Ettersom en sender meldinger via e-post og SMS, og har samtaler over internett og telefon. Tilgang til teknologi og muligheten til å reise og internasjonale banktjenester blir i større grad viktige faktorer i utøvelsen av transnasjonal omsorg (Baldassar & Merla, 2014-a, s. 49).

3.3 Kritikken av globale omsorgskjeder

Til tross for at teorien om globale omsorgskjeder har bidratt til at vi har fått en utvidet forståelse for hvordan globaliseringsprosesser vil påvirke de globale omsorgstilbudene. Særlig med tanke på hvordan omsorgen utføres i transnasjonale familier, har det blitt rettet kritikk mot teorien (Yeates, 2012, s. 136). Hochschild sin forståelse bygger på Parreñas bok som fokuserer på kvinner som migrerer fra Filippinene til USA og Italia, forståelsen hennes blir dermed preget av å se på det fra de to landene som de migrerer til og baseres på kvinners arbeid (Hochschild, 2000, s. 130-131).

Kritikken går i hovedsak ut på at teorien ikke omfavner alle, og ikke alle aspekter er belyst. Yeates foreslår fem hovedmåter en kan utvide bruken av teorien om globale omsorgskjeder. Ettersom flere av dem ikke er relevant i forhold til hvordan jeg skal bruke teorien om globale omsorgskjeder velger jeg kun å redegjøre for de trinnene som er relevante for min oppgave (Yeates, 2004, s. 379-380). Det andre trinnet viser til at en må inkludere flere familietyper siden det finnes utallig mange ulike familietyper og familiestatuser; disse burde i stor grad belyses. Teorien har fokusert på mødre med barn, noe som fører til at teorien begrenser seg til kjernefamilier, som innebærer overføring av *kjærlighet* fra en kjernefamilie i sør til en annen i nord. Ikke alle migranter er gifte mødre som må sende penger til familien i hjemlandet for å kunne betale for omsorgen for sine barn som en annen kvinne passer. Det er mange migrerende omsorgsarbeidere som aldri har vært, eller er gift, og har dermed ingen barn å forsørge. De har allikevel andre omsorgsforpliktelser de ønsker å oppfylle; omsorg av foreldre og/eller andre familiemedlemmer (Yeates, 2005, s. 10). Det siste trinnet, trinn fem handler i større grad om å se på de ulike historiske hendelsene som har påvirket og endret de globale omsorgskjedene. Over tid vil det være andre faktorer som vil påvirke og endre kjedene og dermed vil det være viktig å inkludere de for å kunne se sammenhengen (Yeates, 2005, s. 12).

Teorien har i tillegg blitt kritisert for å ikke inkludere betydningen av statlig regulering som påvirker utviklingen av globale omsorgskjeder. Ulike lands regimer vil være en avgjørende faktor for etterspørselen etter omsorgstjenester og tilbudet av arbeidskraft for å yte disse tjenestene. Statene kan oppmuntre til eller forby eksport og/eller import av arbeidskraft (Yeates, 2004, s. 383). Dersom produksjonen av migrantarbeidere blir bestemt av statenes økonomiske utvikling og arbeidseksportstrategier, blir etterspørselen etter arbeidskraft påvirket og formet av en kombinasjon av sosiodemografiske, arbeidsmarkeds- og velferdsfaktorer i landene som importerer arbeidskraften (Yeates, 2004, s. 383-384).

Regjeringen med Jonas Gahr Støre som statsminister ønsker å avskaffe den nåværende au pair ordningen. De mener at ordningen har utviklet seg til å heller handle om å skaffe seg billig barnepass og hushjelp. De mener i tillegg at det er flere au pairer som jobber mer enn de skal (Befring, 2021). Det blir tydelig at statens reguleringer kan påvirke utviklingen av de globale omsorgskjedene. Dermed er det viktig å ta det med i betraktning ettersom at den originale forståelse av globale omsorgskjeder ikke har kastet lys over dette.

Kritikken har også vært rettet mot at teorien ikke fokuserer nok på begge kjønn. Hochschild sin forståelse er basert på Parreñas forskning på kvinner som migrerer fra Filippinene til USA

for å utføre ulike typer omsorgsarbeid som å være nanny. Fokuset ligger dermed på hvordan kvinner utfører denne jobben. En har ikke fokusert på mennene, dersom en inkluderer menn i kjeden og i omsorgsarbeidet vil en kunne se på andre sider ved kjeden (Yeates, 2012, s. 142). Dette vil være relevant i mitt studie ettersom noen også får hjelp av sin far med omsorgsarbeidet.

Et annet viktig aspekt som kjeden ikke har belyst i like stor grad er dette med sosial klasse. Kjeden belyser i større grad at folk migrerer for å kunne tjene bedre enn de ville gjort i hjemlandet med å utføre arbeid som krever mindre. De får høyere lønn ved å arbeide som nanny, hushjelper eller som omsorgsarbeider enn de tjente som lærer, sykepleier, administrative og kontorarbeidere i hjemlandet (Hochschild, 2000, s. 133). Sosial klasse påvirker, og noen vil få muligheten til å klatre opp rangstigen, men det er ikke slik for alle. Noen ender opp med å opprettholde og beholde klassen de opprinnelig hadde. I Mariya Bikovas studie fra 2017 møter vi au pairene Marilag og Rose som kommer fra Filippinene, og familien deres bor i et område som er kjent for å være overklassen (Bikova, 2017, s. 147-148). Disse au pairene kommer fra en velstående familie og hadde ikke noen økonomiske problemer samt at døtrene hadde godt betalte jobber. Foreldrene hadde investert mye penger i at døtrene skulle få en god utdanning, og ble skuffet over at de valgte å forlate Filippinene for å arbeide som au pair i Norge (Bikova, 2017, s. 148). Dette intervjuet belyser en annen side av au pair og migrasjon, ettersom at både Marilag og Rose ikke hadde trengt å forlate arbeidet sitt på Filippinene for å reise til Norge og arbeide som au pair. De befinner seg i en høyere klasse og høyt oppe på rangstigen, og vil ikke stige i rangstigen ved å jobbe som au pair i Norge, tvert imot opprettholder de klassestatusen sin eller går ned en klasse. Det blir tydelig hvordan sosial klasse spiller en rolle og at en må belyse de ulike sidene av motivasjonen for migrasjon. Noen migrerer for å skaffe familien sin trygghet og sikkerhet, mens andre migrerer av andre årsaker ettersom de har trygghet og sikkerhet i hjemlandet.

3.4 Mitt bidrag til rammeverket om globale omsorgskjeder

Etter å ha presentert teorien jeg skal benytte meg av i min masteroppgave vil jeg presentere hvordan mitt bidrag til rammeverket om globale omsorgskjeder vil være noe forskjellig fra hva som er blitt forsket på før. Både funnene og utgangspunktet jeg har for oppgaven er satt i en norsk kontekst, noe som vil påvirke utfallet. Ulike regelverk vil påvirke i hvilken grad

besteforeldrene kan komme til Norge og hvor lenge de kan være her. Det er fordi det er noen land som må søke om besøksvisum for å komme til Norge, mens andre land slipper å søke om besøksvisum. Regelverkene vil dermed påvirke muligheten for hjelp, der noen må gjennom en mer omfattende prosess med å søke om tillatelse til å komme til Norge enn andre (UDI, u.å-c).

Den største forskjellen mellom tidligere forskning på globale omsorgskjeder og det jeg undersøker i min oppgave er at 'flying grandmothers' ikke er betalt omsorg. Dette fører til at denne typen omsorgspraksis vil skille seg ut fra andre former for omsorg, som gjerne regnes med i de globale omsorgskjedene. Au pair ordningen og nanny ordning i USA er gjerne betalt arbeid, sykepleiere som migrerer til det globale nord for å arbeide er også betalt omsorgsarbeid (Hochschild, 2000, s. 133). Dermed vil mitt bidrag skille seg ut siden det også handler om omsorg og utførelsen av omsorg, men den som utfører omsorgen får ikke betalt og er i tillegg et familiemedlem.

Forskning på globale omsorgskjeder og Hochschild sin forståelse har gitt mindre oppmerksomhet til omsorgsforhold som involverer andre familiemedlemmer som eldre foreldre eller storfamilien (Bikova, 2017, s. 40). Oppgaven min fokuserer i stor grad på å se på hvordan besteforeldre bidrar til å løse omsorgsproblemene som transnasjonale familier har i Norge. Jeg ser dermed på globale omsorgskjeder på en annen måte ved å inkludere andre familiemedlemmer og hvordan de bidrar til omsorgsarbeidet. Globale omsorgskjeder som Hochschild ser på baserer seg på en gruppe migrerende omsorgsarbeidere som arbeider for rike familier i globale nord (Yeates, 2004, s. 373-374).

Dermed er 'flying grandmothers' *uformelt omsorgsarbeid* og er knyttet til familiens mobilitetsmønster fremfor at det er en relasjon som er basert på lønnet omsorgsarbeid (Markussen, 2021). Mobilitetsmønstret vil dermed påvirke i større grad hvordan familiene utfører omsorgsarbeidet ovenfor barn og mulighetene de har til å reise mellom landet hvor barnebarna bor og hjemlandet sitt.

4.0 Metodekapittel

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvordan jeg har valgt å utforme studiet, hvilke metodiske valg som ligger til grunn for utførelsen av studiet. Oppgaven er inspirert av *Stegvis-deduktiv induktiv metode* (SDI) tilnærmingen som Tjora presenterer. Kapitlet begynner med å forklare det kvalitative forskningsmetode og deres formål.

4.1 Det kvalitative forskningsmetode

Det kvalitative forskningsintervjuet prøver å forstå verden gjennom intervjuobjektets øyne. Ved å få fram betydningen av individers erfaringer og avdekke deres opplevelse av verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Å utføre kvalitative intervjuer gir et særlig godt grunnlag for å få innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser. Begivenheter og erfaringer som intervjupersonene forteller om er forankret i hendelser fra deres eget liv, og prege deres forståelse av de ulike opplevelsene de har (Thagaard, 2018, s. 89).

Tidligere forskning på feltet baserer seg også på kvalitative forskningsintervju. Ettersom at individers erfaringer og opplevelser kommer tydelig fram gjennom intervjuet, får forskeren en større forståelse for tema. Disse egenskapene ved kvalitative forskningsintervju anser jeg som viktig; jeg ønsker å belyse transnasjonale barnefamiliers erfaringer med bruk av 'flying grandmother', gjennom forskningsspørsmålene.

4.2 Grounded theory & SDI

Oppgaven er inspirert av Glaser og Strauss (1967) sin *Grounded Theory* (GT). GT sitt formål er å utvikle begreper med utgangspunkt i det innsamlede datamaterialet og finne teori ut ifra dataen som blir analysert (Glaser & Strauss, 2004, s. 1). Forskeren skal generere teori ut ifra datamaterialet en har, bidrar det til at en kan være sikker på at teorien passer for dataene som en har samlet inn. Eksisterende begreper og teorier er ikke styrende for arbeidet (Glaser & Strauss, 2004, s. 3-4). Selv om oppgaven kan sies å være inspirert av GT, passer den ikke helt inn med alle trinnene som er styrende for GT. På grunn av tidsbegrensning har det ikke vært mulig å ta oppfølgingsintervju etter interessante funn (Silverman, 2020, s. 123). Det har dermed påvirket tilnærmingen og det kan dermed tenkes at jeg har en tilnærming som ligner en *Stegvis-deduktiv induktiv metode* (SDI) som Tjora presenterer. SDI arbeider i etapper fra

rådata til *konsepter* eller *teori* og det er ikke like mange trinn enn skal fram og tilbake mellom (Tjora, 2021, s. 20). Etappene er for å støtte opp om systematikken i forskningen. SDI modellen er utviklet med et ideal om å kunne ta ut potensialet i den empirien man har generert (Tjora, 2018, s. 18). Den oppegående prosessen kan en oppfatte som *induktiv*, der man jobber fra data mot teori. Mens de nedgående tilbake koblingen kan en oppfatte som mer *deduktiv*, man sjekker fra det «mer teoretiske» til det «mer empiriske» (Tjora, 2021, s. 20). Når jeg transkriberte intervjuene har jeg tenkt på hvilke teorier som kunne passet inn. Men det var ikke før alt var transkribert og jeg satt med alt foran meg at jeg fant ut av hvilken teori jeg skulle benytte meg av. Jeg hadde derfor en *induktiv* prosess der jeg jobbet fra data mot teori. Men ettersom jeg har sett på hvordan teorien passer inn og hva som gjør at den eventuelt ikke passer inn, har jeg i større grad inkludert kritikken som har vært rettet mot teorien da det passer seg med datamaterialet mitt. Jeg jobber i større grad med å utvikle teori ut ifra data som er samlet inn og sjekker fra det teoretiske til det mer empiriske, ligner det på SDI modellen.

4.3 Forskningsdesign

En plan eller en skisse på hvordan prosjektet kan legges opp, kalles for et design og prosjektets design beskriver retningslinjer for hvordan forskeren tenker å utføre prosjektet sitt (Thagaard, 2018, s. 49-50). Retningslinjene som legges fram omfatter beskrivelser av hva undersøkelsen skal rette oppmerksomhet mot, hvem som er de aktuelle deltakerne, hvor og hvordan undersøkelsen skal utføres. Et forskningsdesign inneholder den faglige konteksten for en beskrivelse av undersøkelsens hva, hvem, hvor og hvordan (Thagaard, 2018, s. 50). Allerede når jeg skrev projektskissen våren 2022 var jeg klar over hva jeg ønsket å studere og hvordan jeg ville gjøre det. Jeg hadde allerede etablert en problemstilling og forskningsprosjektet ble planlagt ut ifra problemstillingen. Ved prosjektstart hadde jeg en samtale med veileder angående hva som måtte bli gjort før selve datainnsamlingen kunne begynne. I samråd med veileder kom vi fram til at jeg skulle søke om godkjenning fra tidligere Norsk senter for forskningsdata (NSD) men som nå heter Sikt. Jeg begynte med å utforme et informasjonsskriv ut ifra malen til NSD¹⁰. Deretter ble informasjonsskrivet sendt inn til godkjenning og fikk opplyst at det ville ta opptil tre uker å få en tilbakemelding på søknaden. Det tok nøyaktig tre uker før jeg fikk tilbakemelding, og der jeg måtte utføre noen

¹⁰ NSD heter nå Sikt, men når jeg søkte og fikk godkjenning gikk de under navnet NSD, jeg referer til de derfor som NSD.

små justeringer. Etter at endringene ble sendt inn tok det fire dager før prosjektet var godkjent.

Deretter begynte prosessen med å finne informanter. Etter at jeg hadde fått tak i informanter som ønsket å delta, sendte jeg dem informasjonsskrivet som de leste gjennom før intervjudagen. Intervjuene ble tatt opp og opptakene ble overført til UIB's sikre system¹¹: UIB SAFE. Gjennom SAFE spilte jeg av lydopptakene og transkriberte intervjuene.

4.4 Utvikling av problemstilling

Når interesseområdet for studiet er avklart, er det neste steget og formulerer forskningsspørsmål som er oppnåelig med henhold til metoden og forskningstemaet som skal belyses. Et forskningsspørsmål er viktig fordi det viser andre hvordan de skal kunne vurdere arbeidet ditt, og hvorvidt det som kommer fram er troverdig i forhold til det du ønsker å belyse (Silverman, 2020, s. 37). Prosjektet startet med nysgjerrighet rundt hvorvidt det var vanlig å benytte seg av en 'flying grandmother' i Norge. Ettersom at vi i Norge har ulike velferdsgoder så jeg for meg at det var mer vanlig i andre land å benytte seg av en 'flying grandmother' for å få en bedre balanse mellom arbeid og familie/fritid. Dette tema er noe jeg er kjent med fra før, og hadde derfor en interesse og nysgjerrighet rundt tema, og ønsket å se på det fra et norsk perspektiv.

Fokuset var å samle inn data som kunne si noe om hvordan transnasjonale barnefamilier løser balansen med arbeid-fritid-familie i forhold til omsorg. Jeg så for meg at flere familier i større grad benyttet seg av en dagmamma eller barnevakt ved behov, og der enkelte får hjelp fra familiemedlemmer som kommer til Norge. Med dette i bakhodet var det noe lettere å utforme en problemstilling. Etter samtale med veileder, landet vi først på problemstillingen «Hvordan løser transnasjonale familier med småbarn arbeid-familie balansen med omsorg?», men etter å ha utført noen intervju innså jeg hvor vanskelig det var å finne informanter med småbarn siden de fleste hadde barn som falt utenfor kategorien småbarn¹². Etter en ny samtale med veileder omformulere vi problemstillingen til «Hvordan løser transnasjonale barnefamilier arbeid-fritid-familie balansen med omsorg?» som gjorde det lettere å finne flere informanter.

¹¹ SAFE (Sikker Adgang til Forskningsdata og E-infrastruktur) er en løsning utviklet av IT-avdelingen ved UiB for sikker behandling av sensitive personopplysninger i forskning (UiB, 2022).

¹² Småbarn: barn fra 1 inntil 3 år (Forskrift om barnemat, 2002, § 2)

Gjennom problemstillingen og krav jeg hadde satt, begynte jeg datainnsamlingen og rekruttering av informanter.

4.5 Utvalgsmetode

Ved å benytte seg av strategisk utvalg, får forskerne en mulighet til å velge case på bakgrunn av at det illustrere noen egenskaper eller kvalifikasjoner som forskeren er interessert i.

Forskeren må være kritisk til størrelsen på gruppen som er av interesse og velger case nøye på grunnlaget av dette (Silverman, 2020, s. 63). Jeg ønsket å undersøke hvordan transnasjonale barnefamilier klarer å balansere jobb, fritid og familieliv, spesielt når de får hjelp fra 'flying grandmothers' som reiser til dem. Dette viser til egenskaper ved transnasjonal familier som jeg ønsker å se på.

4.5.1 Utvalgsriterier

Når en benytter seg av strategisk utvalg forutsetter det at man rekrutterer informanter som mest sannsynlig vil oppfylle de spesifikke kriteriene eller karakterene som sees på som relevant i forhold til forskningsspørsmålet (Silverman, 2020, s. 63). For å kunne si noe om hvordan ulike transnasjonale barnefamilier løser arbeid-fritid-familie balansen med omsorg ved å benytte seg av 'flying grandmother' har jeg gjennomført totalt ni intervjuer; hvor tre har foregått fysisk og seks har vært digitale. Ettersom at oppgaven har som fokus å finne ut av ulike ordninger transnasjonale barnefamilier har for å kunne løse arbeid-fritid-familie balansen med omsorg har kravene vært at de kommer fra en transnasjonal familie og har barn og er bosatt i Norge.

Et av de viktigste kravene som stilles er at de får hjelp av besteforeldre som flyr til Norge for å hjelpe til. Bakgrunnen for at disse kriteriene stilles er i all hovedsak fordi det ikke finnes noe systematisk studie på det norske aspektet av dette fenomenet. I tillegg til å være inspirert av tidligere forskning som belyser at flere transnasjonale familier benytter seg av en 'flying grandmother' (Plaza, 2000, s. 97-98). Derfor har jeg en eksplorerende tilnærming, ettersom det er mangel på informasjon om fenomenet 'flying grandmother', og det er lite forkunnskap om dette fenomenet (Tjora, 2021, s. 287). Av interesse har jeg ikke valgt å begrense informantene til kun et land, ettersom det kan få fram likheter og forskjell blant dem som

benytter seg av omsorgspraksisen uavhengig av land. Dette gjorde det praktisk lettere å rekruttere informanter.

4.5.2 Snøballmetoden

Til tross for at datainnsamlingen begynte med å ta utgangspunkt i et strategisk utvalg, etterhvert gikk det over til å bli tilfeldig utvalg med snøballmetoden, men kravene for rekrutteringen var det samme.

Det har vært en krevende prosess å få tak i informanter, noe som medførte til at jeg endte opp med å benytte meg av snøballmetoden for å rekruttere informanter. Metoden går ut på å spørre allerede påmeldte deltakere om forslag til nye deltakere (Tjora, 2021, s. 295). Ved å benytte seg av snøball metoden øker antallet informanter raskt; det begynner som en liten ball, men gradvis utvides den og blir som en snøball som vokser ettersom den blir rullet (Thagaard, 2018, s. 56).

Snøballmetoden benyttes gjerne i studier hvor det er vanskelig å rekruttere et tilstrekkelig utvalg før studiene starter. Det som er viktig er at forskeren opprettholder kontrollen og har krav til hvem informantene kan anbefale (Tjora, 2021, s. 150-151). På det viset består derfor utvalget av et bestemt nettverk av informanter som oppfyller kriteriene (Seale, 2018, s. 167). Et av problemene som kan oppstå når en benytter seg av snøballmetoden er at utvalget ender opp med å bestå av personer innenfor det samme nettverket eller miljøet. Forskeren burde ta kontakt med personer som er knyttet til ulike miljøer, og be de finne eller gi forslag til deltakere, ettersom dette skaper en variasjon (Thagaard, 2018, s. 56).

Ettersom at jeg hadde bestemt meg for å benytte meg av snøballmetoden, måtte jeg reflektere over hvordan jeg skulle løse utfordringen med å rekruttere informanter fra ulike nettverk. Jeg spurte tre av informantene mine om de kunne gi forslag til andre deltakere, noe som ville forhindre at alle informantene kom fra samme nettverk. Resultatet ble at jeg fikk informanter fra ulike nettverk og miljøer. Enkelte informanter kommer fra eget nettverk, venners nettverk og med hjelp fra ulike organisasjoner. De fleste av informantene bodde i forskjellige byer som også bidrar til å skape variasjon. Snøballmetoden viste seg å være mest effektiv for min del, ettersom at jeg skulle undersøke en spesifikk gruppe der det var vanskelig å rekruttere.

4.5.3 Rekruttering av informanter

Rekrutteringen av informanter har vært en omfattende og utfordrende prosess som har vart over en lengre periode. Det har krevd mye tid og energi, i tillegg til at det har krevd en form for kreativitet for å få tak i informanter. Jeg har i stor grad måtte drøfte med medstudenter og veileder om hvordan jeg skulle få tak i informantene til oppgaven. Etersom at tema jeg undersøker er ganske «nytt» har det vært krevende å få tak i informanter, og tema kan bringe med seg sensitive temaområder. Prosessen har derfor krevd mye prøving og feiling fra min side, men alle jeg har tatt kontakt med for å få hjelp til å rekruttere har vært veldig hjelpsomme.

Rekrutteringsprosessen har i stor grad bestått av å sende mail til ulike organisasjoner, barnehager, skoler, morsmålsopplæring samt å prøve å rekruttere informanter gjennom mitt personlige nettverk. Ulike organisasjoner har forhørt seg med sine medlemmer samt publisert om forskningsprosjektet på sosiale medier og sendt ut mailer. Det har vært mest effektivt å få hjelp av informantene til å finne nye informanter.

4.6 Presentasjon av informanter

Utvalget mitt består av åtte kvinner og en mann i alderen 30-53 år. Felles for dem er at de alle får hjelp fra sine foreldre eller svigerforeldre som kommer til Norge, altså besteforeldre til barna. Grunnen til at det er en skjevfordeling i utvalget mitt er fordi det var mye vanskeligere å få tak i menn enn det har vært å få tak i kvinner. Noe som medfører til at man ikke får fram flere synspunkt sett ut ifra mennenes perspektiv, noe som er en ulempe. Informantene føler til tider eller ofte at de har behov for ekstra hjelp og det er her besteforeldrene kommer inn, og informantene får en bedre balanse i hverdagen. Tabell 1 viser en oversikt over informanter, der navnene deres er erstattet med et pseudonym.

Tabell 1 – Oversikt over informanter

Informant	Alder	Sivilstatus	Antall barn	Arbeidsstilling	Hvem som kommer til Norge
Josephine	30 år	Gift	1	Student	Mormor til barnet
Nora	42 år	Gift	2	Byplanlegger	Mormor og morfar til barna
Jessica	39 år	Gift	2	Arkitekt	Mormor til barnet
June	31 år	Samboer	1	Yoga lærer og student	Farmor til barnet
Madelyn	53 år	Gift	3	Utdannet lege og student	Mormor og morfar og grandtante til barna
Emma	41 år	Gift	1	Gründer	Mormor til barnet
Sarah	42 år	Gift	3	Overingeniør	Mormor til barna
Liam	36 år	Gift	2	Førstemanuensis	Mormor til barna
Grace	51 år	Samboer	2	Lærer	Mormor til barna

4.7 Intervjuprosessen

4.7.1 Intervjotype

Silverman forklarer at semi-strukturert intervju også kjent som åpent intervju, er den vanligste intervju formen innenfor kvalitativ forskningsdesign, og kravet er at det er mellom 6 til 20 intervjuer (Silverman, 2020, s. 177). Intervjuformen kjennetegnes ved at spørsmålene er lagt på forhånd ettersom forskeren har utviklet spørsmålene ut ifra hva de ønsker å få svar på i forhold til forskningsprosjektet. Forskeren får i tillegg mulighet til å undersøke svarene som kommer fram i intervjuet og stille oppfølgingsspørsmål, noe som gjør at semi-strukturert intervju skiller seg ut fra strukturert intervju (Silverman, 2020, s. 177). En får mulighet til å stille de viktige oppfølgingsspørsmålene, og legger grunnlaget for det neste spørsmålet. Det blir dermed en forskersamtale, der det er en dialog mellom forsker og informant (Silverman, 2020, s. 177).

Temaene for intervjuet er fastsatt på forhånd, men rekkefølgen kan variere fra intervju til intervju. Det er viktig at en følger med på informantens fortellinger og samtidig passer på at de bestemte temaene som er viktig for problemstillingen blir belyst i løpet av samtalen

(Thagaard, 2018, s. 91). Den åpne strukturen er en fordel ettersom at det blir mulig å ta opp tema som er forhåndsbestemt, det er samtidig også en mulighet og utforske temaer som informanten tar opp som er relevant for prosjektet (Thagaard, 2018, s. 91).

4.7.2 Gjennomføringen av intervjuene

Gjennom høsten 2022 jobbet jeg med å få tak i informanter, men selve datainnsamlingsperioden begynte i oktober og varte til desember 2022. Jeg utførte ni intervjuer, og der varigheten var alt fra 32 minutter til 1 time og 46 minutter. De fleste av intervjuene ble utført digitalt, der vi begge var på nett samtidig; det som kalles for synkrone intervju (Thagaard, 2018, s. 110). De digitale intervjuene ble holdt på zoom, og det første fysiske intervju ble holdt på UiB sine grupperom. Mens to av de fysiske intervjuene ble utført i byen hvor informantene bor; det ene på kafe og det andre i leiligheten til ei venninne av meg.

Intervjuene foregikk tematisk: introduksjon, arbeid og fritid, hjelp og kontakt med familie, reiseprosess, andre ordninger for omsorg, arbeidsoppgaver, arbeid-familie/fritid balanse, utbredelse og avslutning. Informantene ble bedt om å fortelle om deres erfaringer innenfor de ulike temaene. Intervjuene er semistrukturert, for å kunne opprettholde en naturlig flyt, samtidig som det gir meg et referansepunkt. Intervjuguiden som ble utformet fungerte som en sjekkliste som i stor grad var med på å sture intervjuet. Til tross for det var det ikke alltid at temaene kom i rekkefølgen som jeg hadde sett for meg. Ettersom at informantene tok opp tema tidligere, noe som resulterte i at de neste spørsmålene ble stilt tidligere enn planlagt. Dette ble tilpasset fra intervju til intervju, siden en følger informanten (Thagaard, 2018, s. 91). Målet med intervjuet var i hovedsak å ha en samtale om personens erfaringer og tanker rundt hjelpen de har fått/får. Informantene fikk også informasjon om at de hadde mulighet til å trekke seg dersom de skulle ønske det. Det er viktig at en forsikrer informantene om at de har mulighet til å trekke seg til en hver tid og uten grunn dersom det er ønskelig (Ali & Kelly, 2018, s. 53). Gjennom å ha fysiske intervju var det lettere å forstå og tolke utsagnene gjennom å lese kroppsspråk og måten de uttrykker seg på. Forskeren får dermed en mulighet til å vurdere om informanten gir uttrykk for faktisk erfaringer eller om de justerer på historien for å gi et mer positivt inntrykk (Thagaard, 2018, s. 111).

4.7.3 Lydopptak og transkribering

Intervjuene ble tatt opp på lydopptak, ettersom jeg ønsket å være tilstede under samtalen. Tjora påpeker at det er en fordel å benytte seg av en form for lydopptak siden det gir forskeren en trygghet om at en får med det som blir sagt, og forskeren kan konsentrere seg om informanten som snakker (Tjora, 2021, s. 180). Forskeren får muligheten til å skape den gode kommunikasjonen og sørge for flyt i intervjuet. I tillegg er det mulig for forskeren å be om utdypning og konkretisering der det trengs (Tjora, 2021, s. 180). Informantene fikk tilsendt et informasjonsskriv før intervjuet, som inneholdt informasjon om at intervjuet ville bli tatt opp på lydopptak og hvordan de bli oppbevart og slettet. Inkludert et samtykkeskjema som de signerte for å bekrefte at de samtykket til å bli tatt opp på lydopptak. Tjora påpeker at forskeren burde huske å eksplisitt spørre informantene om det er greit at det blir gjort et opptak av intervjuet og opplyse om hvordan lydopptaket vil bli bevart, brukt og når de slettes (Tjora, 2021, s. 180). Det var ikke noe problemer å ta opp intervjuene, informantene var positive til det og det var ikke en hindring i samtalen.

Etter hvert intervju ble lydopptakene transkribert. Det å transkribere betyr å transformere, ved at det skifter fra en form til en annen. Transkripsjon er oversettelse fra talespråk til skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 205). Jeg transkriberte ordrett noe som vil si at jeg skrev ned alt som ble sagt og inkluderte pauser, nølende ord og latter eller andre ting som skjedde. Det er anbefalt og transkriberer mer enn det en tenker er nødvendig. Som hvis informanten leter etter ord, kan det synliggjøre en usikkerhet eller at de sliter med å ordlegge seg. Det er vanskelig å vite på forhånd om det er av betydning, men det er bedre å ha det med og eventuelt droppe det i utdraget (Tjora, 2021, s. 185). Det at forskeren selv transkriberer intervjuene, er det mulig for forskeren å gjøre seg opp tanker om de sosiale og emosjonelle aspektene ved intervjusituasjoner. Forskeren kan begynne å tenke på en meningsanalyse av det som kommer fram i intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 207). Lydopptakene er det kun jeg som har hatt tilgang til og behandlet, slik som beskrevet i informasjonsskrivet som informantene fikk tildelt. Etter å ha transkribert intervjuene selv gir det meg en mulighet til å bli enda bedre kjent med datamaterialet. Både lydopptak og transkripsjoner vil bli slettet ved prosjektets slutt, noe informantene fikk beskjed om.

4.7.4 Svakheter ved intervjumetoden

Seks av intervjuene ble utført digitalt, noe som også byr på utfordringer. Å ha intervjuer over nett var utvilsomt mer teknisk og klossete enn å ha fysiske intervju. En av fordelene er at vi

alle har vært gjennom korona-pandemien der jobbmøter og andre ting ble gjennomført digitalt, som gjør det lettere for informantene å forholde seg til digitale intervju. Jeg valgte å benytte meg av zoom ettersom at jeg var mest kjent med denne plattformen, og en av svakhetene ved det var at ikke alle informantene var kjent med zoom. Dermed gikk noe av tiden i begynnelsen på å veilede dem på hvordan man bruker zoom. Det var også til tider mer krevende å skape flyt i samtalen på de digitale intervjuene. I fem av seks digitale intervju opplevde jeg tidvis dårlig forbindelse og svak lyd, noe som førte til mye gjentakelse for begge partner. Informantene opplevde ikke at det var et problem å gjenta seg, men når internett falt ut opplevdes det noe unaturlig å gjenta seg flere ganger. En av svakhetene ved digitale intervju, er at det er vanskelig å få en følelse av hvordan informantene opplever det. Ettersom at en ikke kan lese kroppsspråket til informantene, evt. fikling med hender eller andre tegn til at de er nervøse blir ikke fanget opp.

Det var også noen svakheter ved å ha fysiske intervju, spesielt det som foregikk på en kafe, ved at det til tider bråkte noe som gjorde at det var vanskelig å høre hva som ble sagt. Noe som førte til gjentakelser. I ettertid kunne det kanskje vært bedre og flytte intervjuet til et annet sted, for å forhindre bråk og støy.

4.7.5 Forskerposisjonens betydning

«Forskerens rolle som person, forskerens integritet, er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskap og de etiske beslutninger som treffes i kvalitativ forskning» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108). I forbindelse med denne oppgaven mener jeg det er viktig å si noe om min posisjon som forsker. Som nevnt tidligere har jeg god kunnskap til tematikken ettersom jeg selv har en mormor som har vært 'flying grandmother' for min tante. Jeg er derfor kjent med utfordringene som kan komme med, men også gleden man får av å ha en person som stiller opp som flyvende bestemor. Før intervjustart var det flere av informantene som spurte meg om jeg hadde kjennskap til temaet. Jeg svarte dem ærlig om at jeg har en mormor som selv har vært flyvende bestemor. På mange måter var dette en døråpner for min del, siden det gjorde det mulig for informantene å kunne snakke mer uanstrengt og de slapp å forklare enkelte ting, ettersom jeg hadde forståelse for det. Det bidro også til at de var mer åpne. Det handler om tillit og det bidro nok med å innskrenke avstanden mellom oss, som eventuelt kunne oppstått dersom de tenkte at jeg ikke visste noe om temaet og utfordringer det kan by på. Dersom man ikke lykkes med å etablere denne gode og tillitsfulle atmosfæren får intervjuet en dårlig kvalitet (Thagaard, 2018, s. 105).

I det ene intervjuet merket jeg at min posisjon som forsker påvirket svaret informanten ville gi. Det at jeg studerte sosiologi, påvirket svarene informanten ga. Informanten sa i intervjuet «ehh, eh.. hva skal jeg si uten at du blir fornærmet». Jeg valgte å forsikre informanten om at jeg ikke ville bli fornærmet, noe som medførte til at informanten turte å være ærlig. Min posisjon påvirket hvor åpen informanten turte å være. Ettersom at informanten assosierte meg med en sosiolog som studerer mennesker og samfunn, ettersom informanten hadde kjennskap til hva en sosiolog jobber med. Assosiasjonen de har til yrke er med på å påvirke på en forstyrrende måte i intervjusituasjonen (Thagaard, 2018, s. 104).

4.7.6 Temaer til intervju

Formålet med intervjuene har vært å avdekke på hvilken måte besteforeldre i transnasjonale barnefamilier bidrar til å skape en bedre arbeid-fritid-familie balanse med omsorg. Oppgaven baserer seg på transnasjonale barnefamilier i Norge som har fått eller får hjelp av besteforeldre i utlandet til å skape en bedre balanse med omsorg. Intervjuspørsmålene har blitt begrenset ut ifra hva jeg skal undersøke (Silverman, 2020, s. 37). Et kjennetegn ved kvalitative intervjuer er at de baserer seg på en delvis strukturert intervjuguide. Temaene for oppgaven er i hovedsak fastlagt på forhånd, men det er opp til forskeren og til dels informanten å bestemme rekkefølgen av temaene underveis i samtalen (Thagaard, 2018, s. 91). Det er ulike spørsmål innenfor de ulike temaene, og det er viktig at forskeren stiller spørsmål som oppmuntrer informanten til å gi konkrete eller utfyllende beskrivelser om de temaene intervjuet handler om (Thagaard, 2018, s. 95).

Intervjuguiden ble utformet med hensikt om å åpne opp til en samtale mellom meg som forsker og informantene. Spørsmålene er utformet med fokus på å få fram informantenes erfaringer rundt temaene som blir stilt. Når jeg utformet intervjuguiden og underveis i intervjuene har jeg ønsket at det skal føles ut som en samtale der informantene kunne være åpne om deres erfaringer samt tanker rundt temaet. De skulle være trygge på at de kunne fortelle meg om deres opplevelser, noe som var grunnen til at jeg valgte enkelt intervju i håp om at informantene ville være mer åpne i svarene sine.

4.8 Metoderefleksjon

4.8.1 Generalisering og overførbarhet

Generaliserbarhet går ut på å se på om gyldigheten av undersøkelsen kan sies å gå utover de tilfeller som har vært utforsket (Tjora, 2021, s. 288). Med å se på om det er mulig å overføre dette til andre kontekster som studerer det samme (Seale, 2004, s. 380).

Funnene fra denne oppgaven kan ikke nødvendigvis generaliseres direkte til å gjelde for alle transnasjonale barnefamilier som benytter seg av 'flying grandmother'. Oppgaven baserer seg på en norsk kontekst og ulike lands regler og velferdsregimer vil påvirke resultatet. I tillegg til størrelsen på utvalget er det vanskelig å si noe om det har noe overførbarhet hvis en skulle sett på dette i andre land for eksempel. Likevel kan det være mulig å overføre resultatene til å sammenligne likheter og forskjeller opp mot andre land. Det er ikke opp til forskeren å bestemme om det er generaliserbart, men opp til leseren (Gobo, 2008, s. 197).

4.8.2 Reliabilitet & validitet

Steinar Kvale og Svend Brinkmann definerer reliabilitet som «en forskningsrapports konsistens og pålitelighet; intra- og intersubjektiv reliabilitet henviser til om et resultat kan gjentas på andre tidspunkter og av andre forskere ved hjelp av den samme metoden» (2015, s. 357). I intervjusammenheng er det viktig at alle respondenter får en forståelse for spørsmålene som stilles og der en av de største utfordringene er knyttet til reliabilitet i intervjusammenheng, er at det er en mulighet for at spørsmålene som stilles er ledende. En kan øke reliabiliteten ved at forskeren tar opp alle interaksjoner og presenterer det i forskningsrapporten (Silverman, 2020, s. 93). Transkribering er med på å øke reliabiliteten, ettersom at det øke graden av konsistens, og ved at en noterer ned alt som blir sagt bidrar det til å skape en troverdighet ved at forskeren ikke utelukker noe (Silvermann, 2020, s. 93). Ettersom at lydopptak ble brukt i intervjuene fikk jeg tatt opp alt av interaksjoner som «ehh» «mhm» etc. Dette kan bidra med å øke reliabiliteten. Fra begynnelsen av var jeg tydelig på at måtte si ifra om de ikke skjønnte et spørsmål eller om de trengte utdypning, noe som bidrar til å øke informantenes forståelse av spørsmålet.

En annen måte å øke reliabilitet på er å teste ut intervjuguiden på forhånd (Silverman, 2020, s. 93). Jeg fikk testet ut intervjuguiden på min mormor og tante og kunne på det vise sjekke om spørsmålene jeg hadde lagd var ledende og ordlyden av spørsmålene. Jeg måtte endre litt på

formuleringen av spørsmålene slik at det ble bedre flyt. Det å være bevisst rundt sin egen rolle som forsker, og redegjøre for hvordan ens posisjon kan komme til å prege forskningsarbeidet bidrar til å styrke reliabilitet (Tjora, 2018, s. 80 og 83). Dette har jeg gjort da jeg informerer om hvordan min rolle som forsker påvirker det ene intervjuet.

Validitet i samfunnsvitenskap handler om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 276). Validitet kan tenkes på som gyldighet og handler om en logisk sammenheng mellom prosjektets utforming og spørsmålene som blir stilt (Tjora, 2018, s. 79). En kan styrke validiteten i forskningsprosjektet ved å redegjøre for de valgene som en tar i datainnsamlingen og i forhold til teori. Ved å tydeliggjøre hvordan vi utformer og praktiserer forskningen ut ifra spørsmålene som stilles, samt også hvordan spørsmålene er utviklet ut ifra hva vi ønsker og undersøke samt etablert kunnskap. På denne måten inviteres leseren til å være kritisk og ta stilling til forskerens relevans (Tjora, 2018, s. 81). I oppgaven har jeg redegjort for og begrunnet både metodevalg, datainnsamlingen og analyseprosessen og inkluderer svakhetene som kan komme i de ulike stegene. Det kan bidra til å styrke oppgavens validitet ved at den blir transparent og vil tillate en leser til å være kritisk til det som kommer fram.

På den ene siden kan en si at oppgaven i stor grad undersøker det den er ment til å undersøke. I tillegg til at spørsmålene som stilles er med på å kartlegge for hvorfor noen transnasjonale barnefamilier velger å benytte seg av en 'flying grandmother' og fordelene med å benytte seg av omsorgspraksisen. Derimot kan en på den andre siden stille spørsmål ved om dette utvalget er stort nok til å kunne si nok om fenomenet. En av svakhetene er at det kun er en mannlig informant, det ville vært en fordel å ha flere mannlige informanter slik at det er flere og baserer erfaringene på.

4.8.3 Etikk

«Etikk har grunnleggende betydning for intervjuforskningen; den strekker seg utover etiske regler og omfatter også bredere områder som etiske og sosialpolitiske usikkerhet i samfunnsforskning» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 38).

4.8.3.1 Ethiske fallgruver – Identitetsavsløring

En ønsker å beskytte identiteten til de vi har undersøkt uavhengig om det er gjennom observasjon eller intervju. Det å beskytte informantenes identitet kan bidra til å gi dem en følelse av trygghet; noe som kan øke sjansen for at de samtykker til å delta i forskningen. Å bygge tillit er derfor viktig, i tillegg til at det er viktig å sørge for å beskytte identiteten til informantene uavhengig av om informasjonen som kommer fram er sensitive eller ikke (Silverman, 2020, s. 153).

Det kom fram allerede i informasjonsskrivet at de ville forbli anonyme, og dette var også noe jeg tok opp med informantene før intervjuet startet. Jeg informerte dem om at deres navn ville bli erstattet med et pseudonym både i transkripsjonen og i besvarelsen. Dersom de gir uttrykk for noe eller sier noe som kan være avslørende i forhold til deres identitet har jeg valgt og anonymiserer dette og bruke andre betegnelser.

Den ene informanten var ærlig og åpen i det ene spørsmålet og delte både sin egen og familiens erfaringer rundt den tematikken, og noe av det som kom fram kan sees på som sensitivt. Informanten oppfattet nok ikke at det kunne sees på som sensitivt og jeg selv opplevde det ikke som sensitivt før jeg transkriberte intervjuet. Transkripsjon innebærer også etiske spørsmål, ettersom intervjuene kan ta opp følsomme emner; blir det viktig å verne om å beskytte konfidensialiteten både til informanten, men også til personene eller institusjonen som nevnes (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 213). Denne delen er fjernet fra transkripsjonen for å verne om de det gjelder, og jeg vurderte det som uetisk å beholde den delen.

4.9 Analysens inndeling

De neste kapitlene som kommer, er analyse kapitler. Ut ifra problemstillingen som er satt for oppgaven «Hvordan løser transnasjonale barnefamilier arbeid-fritid-familie balansen med omsorg?» har jeg utviklet fire hovedkategorier til analysen. Kategoriene er følgende; Transnasjonal familie, omsorgsordninger, migrasjonslovgivning og arbeid-fritid-familie balanse. Under hver av hovedkategoriene har jeg ulike underkategorier som er utviklet i ut ifra datamaterialet. Deretter kommer et diskusjonskapittel der jeg diskuterer funnene opp mot teoretiske refleksjoner og tidligere forskning.

5.0 Transnasjonal familie

I den første analysedelen vil jeg gå inn på to vesentlige og viktige aspekter ved det som påvirker transnasjonale familie, ettersom at familiemedlemmene er delt mellom landegrensene påvirker det måten de samhandler på (Ciabattari, 2017, s. 24-25). Første underkategori omhandler kultur og familiepraksis, og hvordan dette påvirker organiseringen av omsorgen. Deretter belyser jeg ulike måter studiets deltakere holder kontakt med familiemedlemmene.

5.1 Kultur og familiepraksiser i hjemlandet

Alle samfunn har ulike kulturer. En kan forstå kultur som en aktivitet, noe mennesker gjør. Aktivitetene former mennesker sine naturlige og sosiale omgivelser. I tillegg til å forme mennesker som individer og samfunnsdeltaker (NOU 2013: 4, s. 56). Verden består av et mangfold av kulturer, og disse hver for seg representerer ulike og unike levemåter, som utvikler seg i samsvar med sine egne tekniske, sosiale og moralske standarder. Dette er en måte en kan forstå kultur på ut fra et samfunnsvitenskapelig kulturbegrep. Kultur viser til kunnskap, normer, verdier og tankemønstre som overføres mellom ulike generasjoner i et samfunn (NOU 2013: 4, s. 56-57).

I intervjuene kommer det tydelig fram at måten de ser på familie påvirkes av kulturen de har vokst opp med. Deres syn på familie påvirker også valgene de tar overfor omsorgen for barn. I stor grad former og påvirker kulturen, familiepraksiser og omsorgsideal, hvor stor grad besteforeldre er aktive deltaker i barnebarns liv. Dette er noe som går igjen som en rød tråd gjennom alle intervjuene. Sarah sier:

[...]. Det er en kultur, i Kina, at de ønsker å hilse på barnebarn og hjelpe til i begynnelsen når ungene er født og da kommer de, de fleste familier har besteforeldre i huset som hjelper til. Og etter må begge partner være enig i at de vil komme og at vi trenger hjelp og kan søke de hit og de kan bli her lengre. Men det er ingen tvang for å si det sånn [...]. Hvis vi sier nei til henne, blir det en fornærmelse og hun tenker at hun ikke er bra nok for oss. Det er en uting å si nei til sånn hjelp fra familie, selv om vi nok også hadde fått det fint til med en au pair eller noe sånt.

June selv er født og oppvokst i Norge, men samboeren hennes er fra Mexico. Hun opplever at det er store forskjeller mellom kulturene i Norge og Mexico, spesielt dette med omsorg:

[...] Jeg synes det er mer vanlig der at de passer på hverandre også når man blir eldre. Altså at man blir ikke sendt på gamlehjem der for eksempel, blir man det så er det tegn på at man ikke vil ha noe med hverandre å gjøre. Det er ganske sånn seriøst, så der tar man vare på hverandre gjennom hele livet, når man blir gamle og jeg føler at de har en litt annerledes kultur for det å hjelpe hverandre sånn sett. Det er mer åpent og her føler man seg som en så stor byrde om man spør om noen vil passe på barna, men det kommer nok veldig an på fra familie til familie sikkert. Men ofte i kulturen der så er det mer vanlig.

Josephine har vokst opp på Madagaskar og har erfaringer med at ulike familiemedlemmer er aktive bidragsyter i omsorgen for barn. Josephine opplever derfor en forskjell mellom den norske kulturen og kulturen på Madagaskar:

[...] Det er veldig typisk at hele familien, kusiner og fetter. At alle er med på å oppdra andre for å si det sånn. Besteforeldre stiller opp, så det har vært litt av en forandring for meg å komme hit. Jeg husker i hvert fall at det var veldig vanlig å komme hjem til en fetter eller en kusine, og dra dit etter skolen og bli hentet på kvelden. [...].

Dette tydeliggjør hvordan kulturen i stor grad påvirker forventningene om hvor aktive deltakere besteforeldre skal være i barnebarnas liv. For studiets deltakere er det viktig at deres foreldre eller deres partners foreldre er aktive deltakere i barnas liv. De har i tillegg et ønske om å treffe familiemedlemmene som ikke bor i Norge regelmessig, enten ved at de selv reiser til hjemlandet til familiemedlemmene eller at de kommer på besøk til Norge. Nora sier: «Det er sånn at vi skal få treffes også, det er ikke bare fordi vi trenger hjelp, det er også fordi vi ønsker å sees».

5.2 Kommunikasjon med familiemedlemmene

Teknologien åpner opp for nye muligheter til å samhandle med hverandre i sanntid, og for mange transnasjonale familier har det blitt en viktig del av hverdagen deres og vi får

betegnelsen *digital kinning*¹³. Digitale ferdigheter blir essensielt, og gjennom ulike sosiale medier og kommunikasjons-plattformer får en muligheten til å holde kontakt med familiemedlemmene som ikke bor i samme land som dem. Relasjoner kan bli forsterket på denne måten ved at de kan samhandle sammen selv om de ikke møtes fysisk. Flere av studiets deltakere sier at de har familie gruppechatter på Messenger, WhatsApp og WeChat der de snakker med familiemedlemmene sine hver dag og at de kombinerer det med å reise på besøk. Sarah sier følgende: «Ja, vi ringer også har vi WeChat [...] eller ja så vi kan snakke sammen jevnlig og vi reiser jevnlig til Kina for å besøke henne».

Sosiale medier og muligheten til å ha videosamtaler gjør det lettere å holde kontakt med andre slektninger som bor i utlandet. Familiebånd kan bli forsterket og knyttet på denne måten ved at en har mulighet til å kommunisere med hverandre selv om man ikke bor i samme land. Madelyn sier:

Jeg er veldig nære til min gudmor som bor i Peru, og hun fikk ingen barn. Jeg passer på å ringe henne ofte. Vi har en Facebook gruppe og hilser på hverandre. [...] Mine barn påminner meg å ta kontakt for de vil se sine kusiner og fetter, de er veldig latinske inni seg, for det er de som ønsker å treffe alle når det er familietreff eller bryllup.

Josephine påpeker at teknologien gjør det mulig for dem å holde kontakt og at mønstret for hvordan de kommuniserer har endret seg ettersom hun har fått barn:

Vi ringes nesten hver dag. [...] siden jeg fikk barn er det mye mer video samtaler og sånt. Før var det mer sånn telefon, her, telefon der. Ja, de har lyst å bli kjent med ungen, selv via teknologien [...].

Flere av besteforeldrene har et sterkt ønske om å knytte bånd og snakke med barnebarna uten å være avhengig at foreldrene legger til rette for det. I de tilfellene hvor barna er eldre og har en iPad eller en mobiltelefon, tar gjerne besteforeldrene kontakt med dem og de har samtaler sammen utenom videosamtalene med hele familien. Alderen på barna påvirker muligheten de har til å samhandle med besteforeldrene uten at foreldrene er tilstede. Madelyn sier følgende:

¹³ Se side 15 i masteroppgaven.

Vi snakker nesten hver uke på Whatsapp, og på kamera. Og de hilser på dem, og min mor er flink til å holde kontakt med dem. Hun sender dem vitser på spansk og sånne ting [...]. Hun sender de veldig fine bilder av ting de liker, som valper og sånne ting, eller kattunger [...].

For Emma har det ikke blitt lettere å holde kontakt med familien, ettersom hennes foreldre er eldre og sliter med å forstå hvordan en skal bruke de ulike tjenestene er de avhengig av hjelp for å få det til. Digital kompetanse kan derfor kobles til sosiale ulikheter. Ulikheter kan en tenke på som systematisk skjevfordeling av ressurser som goder, status og makt mellom individer, grupper, områder eller land (Grønmo, Nilsen & Christensen, 2021, s. 11). Det vil være ulikheter mellom folks kompetanse innenfor bruken av digitale medier, og det blir dermed et skille mellom dem som har god forståelse for bruken av digitale medier og de som ikke har det. Noe som kan bidra til å skape sosiale ulikheter mellom grupper. Emma sier følgende om dette:

[...] Det er vanskelig. Mamma er 80 år og pappa er 74 og det er ikke så lett. De må av og til få hjelp fra noen der nede for å slå av kamera og av og til så slår de av mikrofonen eller de hører ikke meg, så de får hjelp av noen der nede. Og noen ganger er kamera feil vei eller at jeg ser opp i taket [...].

De andre deltakerne i studie opplever at den nye teknologien gjør det lettere og kommuniserer med hverandre og at det er lett og organiserer det hele. Tidssonen påvirker ettersom at de ikke bor i samme land, og det blir viktig å skape en rutine for samtalene. June sier:

Sikkert to ganger i uken at vi snakker med dem der borte, og sønnen vår synes det er veldig fint. [...] Man får en sånn rutine på at man ringer gjerne ofte på ettermiddagen eller sånn tidlig kveld. Man får et fast tidspunkt der man kan ringe og de vet at de kan ringe. Noen ganger glemmer de det og ringer litt seint når han har lagt seg og spør hvor han er. Men generelt sett er det ikke veldig utfordrende.

6.0 Omsorgsordninger

Det finnes mange forskjellige omsorgsordninger barnefamilier kan benytte seg av. Norge har en politikk som støtter opp om familie. Arbeidstilpasninger har blitt av ideen om likestilling mellom foreldre og det har vært fokus på å støtte opp kvinners og menns deltakelse i arbeidslivet, men også i omsorgen for barn (Bungum & Kvande, 2015, s. 176). De vanligste og mest utbredte ordningene er; foreldrepenger ved fødsel og adopsjon, kontantstøtte, barnehage og SFO. Foreldrepermisjon og barnehage er viktig for to-forsørger og to-omsørgermodellen. I 1993 ble foreldrepermisjonen utvidet og fedrekvoten ble innført og i 1998 ble kontantordningen innført, dette representerer to viktige endringer i Norge (Bungum & Kvande, 2015, s. 177). Til tross for at vi har disse ordningene, er det flere familier i Norge som må se utenfor disse rammene for å få oppfylt omsorgsforpliktelsene. Det er her 'flying grandmothers' kommer inn. Første underkategori vil være bruken av omsorgsordninger som velferdsstaten tilbyr. Deretter ser jeg på bruken av omsorgspraksisen 'flying grandmothers'.

6.1 Bruken av omsorgsordningen

Studiets deltaker benytter seg av omsorgsordningene velferdsstaten tilbyr, men de supplerer det med andre uformelle ordninger. Liam og hans familie får hjelp av en barnevakt i tillegg til at ungene går i barnehage¹⁴:

Barnehage, det er normalt. Han går og kommer om morgenen og utenom det så har vi en barnepasser som kommer over, ca. fem timer i uken. Vi får hjelp av barnepasser på fredager og lørdager. For å holde sønnen vår opptatt, fordi vi ikke har familie så det er en bra avledning [...] De har det gøy sammen og det gir oss en mulighet til å få en pause [...].

Jessica benytter seg også av en barnepasser. Når hun får spørsmål om hvordan hun opplever hjelpen fra barnepasser og hvordan barna opplever det, legger det fram på denne måten:

De elsker hun. Det er jo en person vi har kjent i mange år, kanskje ikke barna siden det har vært korona, men vi har jo kjent henne i mange år, det er min mann sin gamle

¹⁴ Intervjuet med Liam er gjort på engelsk, men for å skape en kontinuitet i oppgaven har jeg oversatt det han har sagt. Det blir dermed ikke direkte sitat, men jeg prøver så godt det lar seg gjøre å oversette slik at det blir tilnærmet direkte. Essensen og meningen i sitatene er bevart.

venninne. Han har vel kjent henne i 20 år eller noe. [...] Og hun er jo kjempe flink og grei, og vi kjenner jo hennes verdier og stoler på hun så det er veldig bra.

Madelyn hadde også barn i barnehage og de har benyttet seg av SFO ordninger. Ettersom barna har blitt eldre, får hun nå hjelp av en venninne som kommer og bor med familien i noen måneder og hjelper til:

[...] Også har jeg en venninne med meg nå, så hvis jeg må reise og min mann er opptatt, hun er skilt og har ikke barn og derfor kunne hun flytte til meg og bo en uke og jeg betaler henne. Jeg liker at det er latinske som kan snakke spansk, så jeg fikk to for en tjeneste. Mine barn øver på spansk og jeg får hjelp.

Sarah og hennes familie hadde en annen løsning på gapet mellom permisjonstiden og barnas oppstart i barnehagen, hun valgte å få hjelp av en dagmamma slik at hun selv kunne begynne å jobbe igjen:

Vi har hatt en dagmamma. For jentene de er født i februar, og for å komme inn i barnehage året etter da er det august, og det er på en måte litt over et år og jeg må jobbe. Eller jeg må ikke, men jeg ønsker å begynne å jobbe, og vi hadde en dagmamma fra februar til juni i 2013.

Josephine skiller seg litt ut fra de andre deltakerne i studiet i forhold til bruken av barnehage. Hun ønsket ikke at datteren skulle begynne tidlig i barnehagen, ettersom de var midt i prosessen med å få hennes mor til Norge, valgte de å takke nei til tilbudet. Moren hennes og datteren har i mellomtiden gått til åpen barnehage, for å fylle dagene med noe:

[...] Nå skal hun begynne i barnehage i desember, hun har fått plass. Ja de hadde plutselig en ledig til desember. Hvorfor, hva var grunnen til at hun ikke begynte i august da? For hun var vel over et år og da fikk hun fikk tildelt plass til august, men vi visste jo i slutten av mars at vi skulle gi svar på om vi takke ja til plassen i barnehagen, og siden vi var midt i eller på slutten av prosessen om å få mamma hit, så synes vi ikke det var nødvendig at hun begynte i barnehagen. Vi har blitt veldig godt kjent med åpent barnehage, som finnes rundt omkring. [...] Nå går begge i åpen barnehage mandag til fredag, og jeg er veldig glad for at det finnes. Åpen barnehage benytter vi

oss mest av nå. Det å takke ja til en plass som man ikke skulle bruke likevel er litt dumt for man måtte betale for det, pluss at man mister rett på kontantstøtte. Vi valgte å gi avslag på det tilbudet som vi hadde fått og håpte på å få noe i løpet av, eller før mamma drar igjen. Det fikk vi til nå. Jeg tenker datteren min er mer klar for å begynne i barnehage når hun er nærmere to år enn når hun er et år. En et åring kan jo ikke, de sier absolutt ingenting, de kommuniserer så vidt. For min del følte det bare at det å gi fra seg ungen sin, det ville jeg ikke.

6.2 'Flying grandmothers'

Alle ni deltakere i studiet benytter seg av omsorgspraksisen 'flying grandmothers' og i noen tilfeller kommer begge besteforeldre til Norge for å passe på barnebarn og hjelpe til med ulike oppgaver. Det som går igjen i alle intervjuene er at det i stor grad er bestemoren som kommer og hjelper til. Ved spesielle anledninger eller hvis det har gått en stund siden barnebarna så bestefar sist, blir han med til Norge. Tidligere forsknings artikler belyser også dette, ettersom det gjerne er kvinner som stiller opp som 'flying grandmothers' og det henger sammen med at morskjærligheten ikke kan sammenlignes med noe annet (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 161).

Når studiets deltaker får spørsmål om hvorfor de har valgt å benytte seg av denne omsorgspraksisen fremfor andre omsorgsordninger, er studiets deltakere ganske samkjørte i svaret deres. Nettopp dette med at det er familie og tryggheten ved at man kjenner vedkommende. Nora legger fram det på denne måten:

[...] Og grunnen til at vi spør dem er fordi det er lettere å spør en mamma eller pappa enn en kompis for eksempel, man kjenner seg tryggere med at de kan passe barn hele dagen. For det vil de liksom, de synes jo det er gøy. Men en kompis hadde nok ikke synes at det hadde vært så gøy å passe to andre barn i ti timer eller noe, eller noe sånt. Og det er en kombinasjon om at man vil ha hjelp og man vi sees.

Jessica har samme syn som Nora. Hun legger i større grad vekt på det med verdier og tryggheten ved at det er familie: «Det var vel litt, det er vel mer våre verdier og sånt. Det er

familie, og det er greie å spør familie så barna kan være trygge på dem. Enn alle andre mulige nye mennesker».

Tillit går igjen i alle intervjuene. En har større tillit til familie og man deler gjerne flere av de samme verdiene. I tillegg kjenner en til hvordan de oppdrar barn og hvordan de utfører ulike oppgaver, noe som blir vektlagt av studiets deltakere. June legger stor vekt på dette med relasjonen en har til familiemedlemmene og at det veier mer opp for å benytte seg av deres hjelp fremfor fremmede:

[...] Fordi det er familie. Det gir mening for oss å bruke noen som man kjenner og få hjelp fra noen man kjenner. Det er noen som vil være en del av livet til barna våre og livene våre. I form av at hadde vi ikke hatt denne muligheten, hadde hun vært opptatt eller noe, så kunne man kanskje ha vurdert en au pair eller noe sånt. Men det hadde sikkert vært veldig fint, men her vet man jo at man kommer til å ha kontakt resten av livet og det er veldig fint at de får et godt forhold [...].

Liam vektlegger også tillit aspektet, men han belyser også i større grad det økonomiske aspektet som en grunn for at de benytter seg av 'flying grandmother' fremfor å ansette noen til å utføre dette arbeidet:

Du må kunne stole på dem, og Norge er superdyrt. Du har faktisk ikke råd til det på heltid, du kan beregne at denne personen tar kanskje 250 kroner timen og du kan tenke deg årslønnen du må holde til side for å kunne betale, det er ikke så praktisk, tror jeg. [...] Og det å stole på en tilfeldig fremmed uten en grad eller noe, er også et problem. Det er derfor vi ikke ønsker å ha en au pair.

Emma legger også vekt på tillit og at de er forsiktig med hvem de ønsker å innblande i livet til datteren. Familie er viktig for dem og derfor synes de denne ordningen er bedre ettersom at familiemedlemmene genuint bryr seg om barnet er viktig for Emma og hennes mann:

Vi stoler ikke på noen andre til å passe på henne. Og det er nok mest jeg som er veldig sånn forsiktig og mistenksom av alle [...]. Nei, jeg vil ikke at noen skal være alene med barnet mitt. Hvis det ikke er mamma eller søsken mine eller oss liksom. Ikke noen andre nei. De gir kjærlighet til datteren min fordi det er familie, de gir ekte

kjærlighet. Så de kan være en del av oppveksten hennes og de kan kose seg i hennes selskap og gi klemmer hele tiden, det er en annen type omsorg enn den omsorgen man ville fått fra en au pair.

I flere av disse familiene er det en gjenganger at bestemor stiller opp som 'flying grandmothers' for flere av familiemedlemmene som har behov for hjelp. Noe som viser til at de har høy sosioøkonomisk status og at de har muligheten til å kunne reise til flere land for å hjelpe barna sine. Madelyn sin mor stiller opp som 'flying grandmother' til hennes søstre som bor i USA:

[...] Men når jeg giftet meg med en mann fra Norge, var min mor sånn ja jeg kommer til å reise til Norge. Det er en selvfølge for oss, det er en del av kulturen. Hun skulle komme når jeg skulle føde, hun måtte komme hvis jeg hadde en spesiell oppgave, og mine andre søstre i USA, har hun også reist fram og tilbake mye for å hjelpe dem.

Nora sine foreldre stiller også opp som 'flying grandparents' til hennes bror som bor i Australia:

Jeg har en bror som bor i Sydney, når de er der så er de jo der i noen måneder og bor hos han og det er samme sak der. Og blir det sånn at man får en tight relasjon.

6.3 Beslutningstaker og behovet for hjelp

Studiets deltakere synes det er fint å kunne kombinere hjelpen de får med å kunne få besøk av foreldrene og tenkte det var verdt å prøve ut. De fleste av studiets deltakere opplyser også om at det var en felles beslutning mellom dem og partneren sin i forhold til om de skulle få hjelp eller ikke.

Emma og Josephine visste på forhånd at dersom de skulle ha barn så var de avhengig av hjelp fra familien. Det er ulike grunner til at de trenger hjelp, men felles for begge to er at de var enig med partneren sin om at det var behov for hjelp. Emma legger det fram på denne måten:

Begge var helt enige i det. Vi visste at vi ikke ville klare oss uten hjelp og siden jeg ikke ville ha en au pair var det eneste alternative familien min. Mamma var første som var her, også har jeg en storesøster som ikke hadde en fast jobb og kom etter at mamma dro den første gangen også kom lillesøsteren min som på den tiden hadde mistet jobben sin og var arbeidsledig, jeg betalte selvsagt. Og sånn som når min mor var her så betalte jeg henne, hun var ikke her gratis. Jeg betaler fordi det gir oss en mulighet til å si ifra hvis vi ser at hun gjør feil og hun vil motta kritikken på en annen måte. Jeg var veldig tydelig på det at ja det er flott at du er hennes bestemor og min mor, men samtidig har vi en avtale at det er noen ting her som er veldig annerledes enn i Peru og jeg må derfor bare peke på når du gjør ting som er helt, du skjønner [...].

Josephine sin situasjon er mer bundet til at de trenger hjelp grunnet mannens helse.

Mesteparten av tiden er det hun som har ansvar for deres datter og trenger derfor avlastning slik at hun kan fokusere på masterstudiet hun går på:

[...] Det er ikke så lett å være alene rundt et barn. Min mann, han har en diagnose som gjør at han ikke har mulighet til å liksom, overta og sånt. Det faller stort sett på meg og det er meg ungen er avhengig av. Og hele den tyngden er mer på meg enn på han. Ja, så valgene sto mellom å enten sende ungen i barnehagen veldig tidlig. Noe som vi egentlig er ganske imot. Eller få en annen til å passe ungen, og det vil da si at vi må ansette noen, og betale noen selvfølgelig. Den hjelpen må vi eller måtte vi ha uansett, eller fordi det er som sagt ikke lett. [...] Det kan høres ut som en selvfølge for meg nå som det er blitt en selvfølge. [...] Nå har jeg lyst å kunne fokusere på å bli ferdig utdannet, for nå har jeg bare et år igjen som sagt. Og for å få det til så må jeg ha noen som kan være sammen med min datter fordi jeg ikke kan. Vi vet på forhånd at min mann ikke har mulighet til det. Om han kan gjøre det en dag, da vet vi ikke når han klarer å få gjort det igjen. Så vi trengte å ha en fast person som barnet kunne føle seg trygg på. Og det var viktig for oss, eller for meg spesielt da, siden jeg flyttet hit alene, ville jeg at det skulle være min familie. Jeg tenkte at hvis jeg skulle ha noen som skal få lov til å knytte bånd med mitt barn, så er det helst mine foreldre, som er mine nærmeste.

Liam og hans kone visste også på forhånd at dersom de skulle flytte til Norge ville de være avhengig av å få hjelp fra hennes familie i Danmark:

Ahh, vi har alltid visst at dersom vi skulle flytte fra Danmark, fordi mine foreldre bor i India hvor jeg er fra. Og vi har ingen i Norge, så vi visste helt sikkert at dersom vi skulle flytte til Norge så hadde vi behov for hjelp. Så vi hadde på forhånd lagd en avtale om, du vet, vi snakket med mine svigerforeldre på forhånd om de kunne hjelpe i et eller to år, fordi det ville være umulig å klare hvis ikke.

Grace sin historie skiller seg ut i forhold til de andre deltakerne i studiet. Grace og hennes familie opplevde at de i større grad klarte seg fint uten hjelp og hadde ikke noe særlig behov for å få hjelp fra hennes mor. Grace følte at det var givende for hennes mor å ha noe å holde på med. Å kunne gi moren hennes en følelse av at hun bidro og muligheten til å hjelpe til med noe, slik at hun fikk litt mening med livet som pensjonist:

Det var egentlig sånn at jeg så disse fordeler både for min mor og for oss. Det var givende for oss, men også for hun også. [...] Min mor hjalp meg også med svigermor fordi min svigermor var litt eldre enn min mor og hun var litt sånn, helsen var ikke bra [...] Og min mor og henne de forsto ikke hverandre med språk og sånt, men bare med hendene og sånt ikke sant. Og min mor hjalp henne med å lage mat og hjalp med småting og sånn hun kunne hjelpe. Og av og til satt de og drakk et glass rødvin og de koste seg. Så min mor gjør veldig mye for oss og for mine svigerforeldre og jeg tror det har vært bra for henne også. For da har hun hatt noe å gjøre, for jeg synes at når folk blir eldre så blir de som barn skjønner du. De trenger sånn rutiner og de trenger å gjøre noe, bare det at hun kunne lage frokost til datteren min hver dag [...] Så min mor våkner hver dag, for hun ville ha ansvar eller ta ansvar for noe når hun er her [...] Så å ha dette som plikt på en måte, det er noe jeg må gjøre hver dag og på samme tid, det var for hun strukturert og hun trenger det. Og hun føler at hun er «usefull» at de trenger meg på en måte.

7.0 Migrasjonslovgivning

Studiets deltakere kommer fra forskjellige land, og det er noe som vil påvirke hvordan de ser på prosessen med å få foreldrene sine til Norge på besøk. Utlendingsloven skal gi grunnlag for regulering av og kontroll med inn- og utreise. I tillegg skal loven gi grunnlag for regulering og kontroll over utlendingers opphold i samsvar med norsk innvandringspolitikk og internasjonale forpliktelser (Utlendingsloven, 2008, § 1). Loven skal dermed legge til rette for lovlige bevegelse over landegrensene og den skal ivareta rettssikkerheten til utlendinger som reiser inn i eller ut og som oppholder seg i Norge eller som søker tillatelse etter loven (Utlendingsloven, 2008, § 1).

Det er Utlendingsdirektoratet (UDI) som er ansvarlig for å iverksette innvandrings- og asylpolitikken innenfor Justis- og beredskapsdepartementet sitt ansvarsområde og skal gi faglig baserte bidrag til utvikling av regelverk og politikk på området til justis- og beredskapsdepartementet (Regjeringen, 2022). UDI sin hovedoppgave er å behandle søknadene etter utlendingsloven og statsborgerloven, i tillegg til å ha ansvaret for drift av mottak for asylsøkere og arbeidet med assistert retur (Regjeringen, 2022). I denne analysedelen belyser jeg hvordan studiets deltaker selv beskriver denne prosessen og hvordan de omtaler innreiseprosessen til foreldrene sine. Noen vil oppleve det som mer krevende enn andre ut ifra hvilket land de kommer ifra. Jeg vil også i denne ta opp besøkstiden og hvordan studiets deltakere reflekterer over om besøkstiden er optimal eller om de skulle ønske at den var lengre.

7.1 «Veldig, veldig lett»

Flere av studiets deltakere har foreldre eller svigerforeldre som bor innenfor Schengenområdet og opplever derfor prosessen med å få foreldrene til Norge som *veldig veldig lett*. Regelen er at de kan komme til Norge i 90 dager i løpet av en periode på 180 dager (UDI, u.å-d). Både Nora og Jessica har foreldre som bor i Skandinavia og må derfor ikke søke om besøksvisum. Begge er bosatt langs kysten i Norge, noe som gjør at reiseprosessen for foreldrene deres blir lettere, ettersom at de kan kjøre eller ta ferge til Norge. Begge opplever det dermed veldig lett:

Nora: Nei, det er lett. Det er alltid et fly som flyr fra København, eller så kjører de bil til Strømstad og tar båten over. Og om man tar fly fra København så tar det jo bare 1 time med fly. De tar tog fra de sitt hus til København og det tar liksom to timer. Så den prosessen er veldig lett. [...] Og det er liksom veldig veldig lett, for det er nærme liksom.

Jessica: Jaja, det er en lett prosess. Det er jo bare å ta båten over, det er jo veldig lettvint for oss. Ettersom at man bare kan ta fergen til Norge er det veldig lettvint og det er bare å ta fergen over også er du i Danmark.

Emma sin familie bor i Peru, og for dem er det ikke noe krav om å søke besøksvisum (UDI, u.å-e). Dermed opplever hun også at dette er en prosess som er veldig lett og ikke krever så mye arbeid:

[...] Det er kjempe lett, det har ikke vært vanskelig. Vi bare kjøpte flybillett og det har ikke vært noe visum plikt til å være her i maks 90 dager, og vi hørte bare om det passet for dem å komme hit også kjøpte vi billetten også kjørte jeg til Gardemoen hentet dem og ja. Jeg opplevde det ikke som krevende i det hele tatt.

Madelyn er også fra Peru, men i begynnelsen når hun fikk hjelp av sin tante, slapp ikke de fra Peru å søke besøksvisum, noe tanten hennes måtte. Men når tiden kom for at hennes mor og far skulle stille som 'flying grandparents' var det ikke lenger krav om å søke om besøksvisum:

[...] Jeg husker på begynnelsen av den tiden at de ikke kunne komme med peruansk pass til Europa, hvis de ikke hadde visum og det var ikke ambassade av Norge i Peru, og de måtte få visum via Finland, og det var ikke vanskelig for dem. For min far jobbet og hadde en god jobb, og min mor også reiste også mye. Hun jobbet i [by i Peru] og hun reiste hele tiden til å besøke mine søstre i USA, og de hadde vært i Europa flere ganger, og vi har ressurser. [...] Så vi er ganske internasjonale. De har ikke noe problem med å få visum. Men etterhvert etter seks-syv år så trengte ikke vi visum lenger og alle kunne komme på en periode på tre måneder og det gjorde tanten min, hun kom flere ganger på tre måneder, jeg tror hun kom tre ganger i løpet av en periode på tre måneder. Og vi har vært flinke til å velge den perioden hvor vi trengte

det mest, fordi jeg skulle gjøre noe spesielt som å fokusere på kurs eller eksamen. I den perioden hvor de kom for 6 måneder var det en regel i Norge som tilsa at de kunne være her inntil ni måneder. Jeg fant ut av det gjennom mine latinske venninner at de bare måtte søke tidlig. Og de søkte et år før og vi planla godt og de fikk visum for ni måneder, men de var her bare for seks måneder.

Liam sine svigerforeldre bor i Danmark og dermed er det lett for dem å komme på besøk og de kan hjelpe til med å passe på barnebarn og bidra som 'flying grandmothers'. Men Liam selv er fra India og hans foreldre kan ikke stille opp på samme måte, siden de må søke om visum (UDI, u.å-f). Liam har en søster som til tider er på jobbreiser i Europa og i de tilfellene kommer hun til Norge:

Nei, nei. De er danske ikke sant, så de har ikke reiserestriksjoner. [...] Men mine foreldre er nødt til å søke om visum, for besøksvisum hvis de vil komme hit, og for min søster så kommer hun over på et arbeidsvisum. Men for mine svigerforeldre så kan de bare komme og gå som de vil, de er nordiske så det har ingen ting å si.

7.2 «Veldig, veldig stressende»

Det er ikke alle deltakere i studiet som er så heldige at det er en lettvinnt prosess å få deres mødre eller svigermødre til Norge. For flere av studiets deltakere er nødt til å gå gjennom prosessen med å søke om besøksvisum siden de ikke kommer fra land innenfor Schengenområdet (UDI, u.å-g). Dette krever mer planlegging og det kan for mange oppleves som stressende, ettersom behandlingstiden for søknaden gjerne er litt lang. Josephine har sin familie på Madagaskar, og for hennes mor er det en omfattende og lang prosess som skal til før hun får besøksvisum:

Ja, den var, jeg skal ikke overdrive. Jeg skal ikke si ekstremt tungvint og sånt. Men ja, det er kanskje lett å si at jeg ikke skal overdrive. Men den tiden var det veldig veldig stressende. Nå kommer jeg jo fra Madagaskar, det er et land utenfor EU og jeg har hørt at de har fjernet den representasjonen fra Norge mener jeg. De har ikke konsulatet lenger, det hadde de for seks måneder siden. Og konsulatet tar ikke imot søknader, familieinnvandring, så da måtte man til den ambassaden knyttet til den den konsulat,

den ambassaden er i Sør-Afrika. Min mor måtte levere papirene sine i Sør-Afrika og reise dit, for så å måtte reise tilbake til Madagaskar og vente der. Hun kunne ikke reise derfra og rett til Norge. Vi søkte for akkurat et år siden, skulle få svar tre måneder senere, så kom krigen¹⁵. Det var ikke prioritert lenger, det tok plutselig to-tre måneder ekstra. I tillegg de tre månedene, og hun fikk svar rundt april eller noe. Når hun søkte i november [...] Vi som søker vet jo at vi hadde alt som trengs. Det er jo egentlig bare en sjekk liste, sånn har de nok inntekt, har de plass til å ta imot denne personen. Det burde nesten være automatisk og sånt istedenfor at noen må stå i kø i seks måneder for at en person skal se over det [...]. Så ja, det var tungt økonomisk, det var tungt psykisk for oss, for henne. [...] Og det var tungt, men heldigvis gikk det rett gjennom. [...] Men så sitter du enda der, og tar det så lang tid, og man begynner å tvile på [...] Men egentlig hadde vi lyst til at hun skulle komme like etter at vi fikk barnet, hun skulle ha kommet året før i 2021 men på grunn av korona så var alt stengt og vi bare ventet at ambassaden skulle åpen og grensene ikke minst åpnet og sånt.

Josephine påpeker også at det var tungt økonomisk for familien, ettersom at det er mange krav som må oppfylles, i tillegg til at en gjerne må betale for å søke om visum. Dette kan gå ut over familiens økonomi, spesielt for Josephine siden hennes mor måtte reise for å levere søknaden. For Josephine og hennes familie var det ikke noe alternativ å stoppe opp nå, ettersom at de hadde investert så mye i å få hennes mor til Norge:

[...] Altså, måtte reise fra Madagaskar til Sør-Afrika, det var nesten en halv måned lønn som gikk på det. Og det var ikke planlagt, vi tenkte at det ville bare gå som hvordan det var når jeg søkte hit til ambassaden, til konsulatet når de åpner igjen i Madagaskar, men plutselig var det sånn at nei, vi tar ikke imot søknader om dette. Så tenkte vi, hva er løsningen da? Dere må levere det i Sør-Afrika, og det høres ut som det er veldig lett for dere å si det liksom. Hun er en 67 åring som reise til et sted hun ikke kjenner, men heldigvis snakker hun grei engelsk og hun forstår og klarer og kommunisere med andre. [...] Det gikk jo ikke direkte flyvninger til Sør-Afrika, hun måtte gjennom Mauritius over natten, og måtte overnatte der på hotell og ikke på flyplassen. [...] Tenk at jeg satt i Norge og bestilte Uber Eats til henne, over alt. Vi hadde bestemt oss for å gjøre det og vi måtte bare gjøre det. Vi måtte bare fullføre det,

¹⁵ Referer til krigen mellom Russland og Ukraina.

ikke sant. Og stoppe underveis var ikke aktuelt, når du har investert så mye for å få det til [...] Hun har opp til ni måneder, heldigvis.

June opplevde det også som stressende på lik linje med Josephine. Svigermor måtte også søke om besøksvisum for å komme til Norge fra Mexico. I den perioden hvor svigermor til June var i Norge, begynte de å tenke på om ikke hun skulle flytte permanent til Norge:

Den var jo litt stressende med tanke på vaksine og korona og det der. Men vi betalte flybilletten, og hjalp henne med papirer og visum og sånt. Hun kom på vanlig besøksvisum og mens hun var her så bestemte vi oss for eller vi ble enig om at hun kunne bli lengre. Og det ville hun også, så vi søkte herfra om forlengelse i visum, sånn som er opp til ni måneder og det er litt omfattende og jeg synes det er veldig mange papirer man trenger som er litt unødvendig for bare et besøk, som alt av økonomi og sivilstatus. [...] Må ha papirer på at hun er enke og det var så mange papirer som man måtte ha og som måtte oversette, når det er snakk om kun et besøk [...] Så det var litt ekstra kostnader på å få hentet de ut fra Mexico og få de oversatt, så jeg synes det er litt urettferdig at et sånt visum skal koste like mye og være like krevende som et vanlig oppholdstillatelse visum. For vi kunne nesten like gjerne søkt på det, for det er jo egentlig akkurat den samme søknaden. Og det synes ikke jeg gir mening. Når skal hun reise hjem etter ni måneder for det er jo bare et besøk, hadde vi visst det litt før så hadde vi kanskje søkt om et ordentlig visum i og med at det koster det samme og krever all den samme jobben. Så kunne hun ha vurdert om hun ønsker å bli boende her, for nå tenker hun jo litt på det. Men nå må hun, fordi vi har det andre visumet og man kan ikke endre den søknaden, så selv om det var timen før innlevering og alt så kunne man ikke gjøre en endring på det. Som jeg også synes er helt rart, så nå må hun reise tilbake til Mexico og kan ikke komme tilbake til Norge på 6 måneder [...]

7.3 Optimal besøkstid?

Når studiets deltakere får spørsmålet om de synes at tiden hvor foreldrene er i Norge holder, eller om de skulle ønske at de var i Norge lengre, er det litt delte meninger blant studiets deltakere. Det som virker som en fellesnevner er at de med foreldre som er bosatt utenfor Schengenområdet gjerne skulle ønske at de kunne være her lengre enn de ni månedene.

Josephine mener at det skulle vært nok, men ettersom hun venter sitt andre barn, skulle hun ønske at moren kunne være her lengre:

Egentlig så skulle det ha vært nok, men når, neste barn melder ankomst så skulle jeg ønske at hun kunne bli enda lengre. Hvert fall til over fødselen, men nå får hun ikke det. Nå må hun reise ut igjen ti dager før termin.

June reflekterer over dette med besøkstiden litt annerledes enn de andre deltakerne i studiet. Hun svarer først «Kunne godt ha vært lengre, men samtidig for oss akkurat nå i dette tilfelle så var det greit». Etter at hun har fått tenkt litt og på slutten av intervjuet, reflekterer hun over hjelpen og at tiden snart er inne for at svigermor reiser på en annen måte:

[...] Det eneste jeg tenkte på er at vi ikke har snakket noe om at forholdet ikke at det skal avsluttes, ikke det jeg mener, men at hun skal reise igjen og at forholdet forandrer seg veldig og den overgangen for barnet vårt og for oss nå som dette visum stopper og hun ikke har mulighet til å bli lengre. Hvordan det da påvirker alt og hverdagen og at det er noe som kan tenkes over eller tas med, men uansett ville jeg ikke vært foruten selv om det blir vanskelig for alle tror jeg. Mange forandringer, ja, jeg synes på en måte at det burde være en mulighet til å søke om permanent oppholdstillatelse etter at man har hatt det visumet, at det ikke er sånn at man må reise ut igjen. Jeg skjønner jo hvorfor de gjør det. Men når det er familiemedlemmer som søker og sånt, så tror jeg det hadde vært fint om man kunne søke direkte om å få den oppholdstillatelse.

Når korona-pandemien inntraff hadde Emma besøk av sin mor som er i risikogruppen. Emma søkte om tillatelse for at moren kunne bli lengre i Norge. Hun har derfor en litt annerledes opplevelse av det besøket siden morens opphold ble utvidet en god stund. Hun opplever at pandemien ga familien en gave, ettersom at de fikk mer tid sammen og datteren fikk mer tid med sin bestemor:

Så kom moren min på nytt og da var planen at hun skulle bli i ni måneder til, og da fant vi ut når hun var her at det ikke var mulig, fordi gang til gang må det gå minimum 18 måneder og det var ikke mulig for henne å få foreldrevisum og vi tenkte at hun måtte reise tilbake til Peru etter tre måneder, men så stengte Norge ned på grunn av korona og samme dag stengte også Peru og det var sånn at hun ikke kunne dra fra

Norge i det hele tatt så hun ble med oss. [...] Det var ikke mulig å reise liksom. For det var ikke noe vaksine på den tiden, og hun var en ganske gammel dame allerede og har problemer med blodtrykk og sånt, og hun var i den gruppen som var veldig sånn, fikk hun korona så døde hun. Også søkte vi om en spesial tillatelse for at hun kunne bli her under pandemien og det fikk hun, og hver eneste søknad tok så lang tid at det endte opp med at hun ble her i to år og tre måneder og elleve dager. Så hun var her ganske lenge, og det var selvfølgelig veldig krevende for oss på en måte fordi min mor har en ganske sterk personlighet og meninger som kan gjøre at det er helt umulig å forhandle med henne. Men hun er også samtidig en veldig varm person, og en fantastisk bestemor. Hun ga masse kjærlighet og lagde masse god mat til [navnet til barnet] og var veldig på og dedikert 100% til henne. Det var en gave, selv om korona var en veldig forferdelig tid, men for oss betydde det at [navnet til barnet] fikk veldig mye med tre voksne rundt hele tiden og hun snakker veldig bra spansk fordi min mor snakker kun spansk og det var veldig bra for henne og både få omsorg og kjærlighet i tillegg til å lære språket som uten min mor ikke hadde vært lett for meg.

Liam ser på lengden av besøket litt annerledes enn de andre deltakerne i studiet. Det kan skyldes at det er svigerforeldrene som kommer til Norge og hjelper til, og at det påvirker hans syn på lengden av oppholdet:

Ahh, det er en vrien en. Man vil jo alltid ha mer hjelp, men det er bare så mange dager man tåler svigerforeldrene sine, ikke sant. Det er alltid en balanse tror jeg. Jeg synes to til tre uker er en god tid, jeg tror utover det blir litt vanskelig.

8.0 Arbeid-fritid-familie balanse

I den analysedelen vil jeg gå inn på hvordan studiets deltaker ser på sin egen arbeid-fritid-familie balanse. Deretter vil jeg belyse hvordan studiets deltaker ser på balansegangen når de får hjelp fra en flyvende bestemor, der noen opplever at den er bedre, men andre opplever at balansen er lik uavhengig av hjelp.

8.1 Opplevelse av egen arbeid- og fritid balanse

Når det kommer til tema som omhandlet arbeid- og fritid balanse er studiets deltakere ganske samkjørte i forhold til at flesteparten av dem opplever at de ikke har den beste balansen eller at balansen ikke finnes i det hele tatt. Livsfasen der man har barn er gjerne forbundet med stress og opplevelse av tidsklemme. Hverdagen går ikke lenger opp, det er mye man skal rekke i løpet av en dag (Ellingsæter, 2017, s. 23). Madelyn oppsummerer dette ganske godt når jeg spør henne om hvordan hun opplever sin balanse mellom arbeid-fritid-familie når barna var noe mindre:

Jeg hadde ikke fritid, jeg visste ikke hva det var. Nei, det var veldig ubalanse, for jeg hadde ikke fritid. Det var, hvis jeg ikke måtte lage mat så måtte jeg vaske huset eller vaske kjøkkenet eller organiserer noe i rommet til barna. Eller jeg måtte amme barna eller jeg måtte leke med barna eller sove. For alle mine grunnleggende behov var dekket, men jeg hadde ikke tid til å trene en gang. Jeg begynte å trene når de begynte på skolen.

Sarah og Nora opplever i større grad at de har et balansert forhold til arbeid og fritid. Sarah oppfatter at hun har mer balanse ettersom hun har normale arbeidstider, der hun går hjem klokken fire. Hun vektlegger at det kun er i denne perioden av livet at det vil være mer stressende, og senere når barna er eldre vil det gi henne mer fritid. Hun legger det fram slik:

Jeg tror jeg er ganske balansert, for jeg har en vanlig åtte til fire jobb og er mye hjemme på fritiden. Jeg ser ikke noen utfordringer. Jeg vet at vi er stresset og jobber og kommer hjem og gjør mye husarbeid og lage middag og sende barna til aktiviteter. Man er i den perioden i livet når ungene er såpass små og trenger hjelp, men om fem

år er de store nok til å gjøre selv og ordne selv. Så jeg synes det er greit, vi vet og forventer ikke mer fritid.

Nora begrunner at hun har bedre balanse når hun sammenligner den med hvordan det var i Sverige:

Jeg tror den er stabil. Den kjennes som om jeg jobber passe og jeg kjenner at jeg har mer tid her i Norge enn i Sverige på fritiden. Man jobber mye mindre her, barnehagen eller skolen nå har de jo begynt der. Men barnehagen stenger halv fem, mens i Sverige stenger den senere. Det kjennes ut som jeg har mer fritid her på en måte.

Flere av deltakerne i studie nevner dette som Sarah snakker om, at det er bare en del av den fasen en er i nå i forhold til alderen til barna. Både June og Josephine håper at det blir bedre etterhvert når barna deres blir større, og at det vil gi dem bedre balanse og mer fritid:

June: Det er nok minst for fritid, men det er ikke så uvanlig når man har små barn. Ehm, arbeid studie går jo litt inn på det. [...] Min balanse er nok ikke helt sånn som jeg ønsker, men jeg håper det bare er i en periode og vi er jo i en fase hvor vi prøver å finne en bedre balanse på ting. Og satser på at det løser seg litt etterhvert.

Josephine: Den eneste fritiden jeg har er, nei, det er ikke fri en gang. Når jeg går og handler eller noe, det er alltid noe til familien ikke sant. [...] Årr, ahh, jeg innser det nå at jeg ikke har noe fritid. Det er greit, så lenge jeg får noen timer for meg selv som jeg får nå. Tid til å gjøre absolutt det jeg vil, selv om jeg velger å studer. [...] det er mye lettere nå når barnet mitt er stort nok og kan være med en annen person.

Emma og mannen eier en bedrift sammen. Hun har derfor litt annerledes hverdag i forhold til jobb og muligheten til å ta fri, noe som gjør at hun skiller seg ut fra de andre deltakerne i studiet. Når jeg spør henne om hennes oppfatning av arbeid-fritid-familie balansen legger hun det fram slik:

Det som er greien er at hvis jeg trenger å ta en, eller at jeg føler at arbeidsoppgavene i huset vårt blir litt mye, jeg føler meg fri til å snakke med mannen min og si at på torsdag så jobber jeg ikke. Jeg må ta fri den dagen og jobbe med huset. Dersom det er

noe som haster så spør han bare om jeg kan gjøre det også ta fri resten av dagen og det gjør jeg. Vi er fleksible og har funnet en rytme som fungerer bra for oss.

8.2 Bedre balanse med hjelp fra 'flying grandmother'?

Flere av studiets deltakere opplever at de får en bedre balanse når de får hjelp fra 'flying grandmother'. Det gir dem bedre tid i hverdagen, men det gir dem også tid til hverandre og pleie kjærligheten. Jessica påpeker at hjelpen fra hennes foreldre gir hun og mannen en mulighet til å være sosial i større grad og får mer tid til hverandre:

Ja absolutt. Jeg skulle gjerne ønske at mine foreldre bodde her. [...], jeg tror ikke problemet er det at en får tid til å være sosiale med venner. Men det er heller det å få tid til å være kjærester. Det får man jo mer muligheten til når ens foreldre er her, man kan gå ut og spise en kveld og drikke noen øl, eller gjøre noe sånt. For det har vi ellers lite tid til, for du vet jo at du må stå opp tidlig med barna til dagen etter. Det prøver vi å være flinkere til å gjøre når de er her.

Når Madelyn får hjelp fra familiemedlemmer som kommer til Norge passer de ikke bare på barna, men de tar også ekstra vare på henne og gir henne omsorg i den perioden:

Ja, ja, mye bedre. Jo, jo mye bedre. Fordi de passet også på meg, de passet ikke bare på barna. De var sånn, du, ta en tur med mannen din, dra på hotell dere trenger det. Eller du gå på trening, vi skal være her tre måneder registrer deg på helsestudio. For du trenger endorfiner og du trenger å slappe av. Eller dra på spa og bruk litt penger på det. Den daglige råd av dem, du ser at de også passer på deg og de ser at du også er barna deres og de ser at det går fint med deg.

I perioden Sarah får hjelp fra sin mor, har hun i større grad muligheten til å være sosial, men det gir henne også jobbmuligheter: «Ja, jeg føler det. Det er klart, for er hun ikke her så kan ikke jeg reise på offshore eller reise på jentetur og sånne ting. Det er, absolutt, det er mye hjelp».

Liam opplever at det ikke er noe forskjell fra den vanlige balansen de har når de får hjelp. Han opplever ikke at det blir en bedre balanse eller at det avlaster han i større grad:

Jeg tror det er det samme, det er det jeg tenker. Jeg ville sagt at det ikke er så mye jobbpress i Norge. Selv om svigerforeldre kommer over, er det andre oppgaver de gjør og oppgaver du må gjøre. Som for eksempel hvis de eller min kone vil gjøre noe så må vi gå ut og ja. Derfor tror jeg at det er det samme, det gjør det bare litt lettere i forhold til oppgavene med ungene, for det er noen andre som er med ungene. Men totalt sett tror jeg at det er det samme.

9.0 Diskusjon

I denne delen av oppgaven vil jeg diskutere de sentrale funnene i oppgaven opp mot teorien om globale omsorgskjeder og begrepet *omsorgssirkulasjon*. I tillegg til å se på det i lys av tidligere forskning på feltet og hvordan det skiller seg fra annen forskning på globale omsorgskjeder. Jeg vil starte kapitlet med å diskutere funnene som har komme fram i forhold til bruken av omsorgspraksisen ‘flying grandmother’.

9.1 Omsorgspraksisen

Den norske velferdsstaten er etter Gøsta Esping-Andersens definisjon en del av det *sosialdemokratisk velferdsregime*, som kjennetegnes av høy sysselsetting og at skille mellom rike og fattige er liten. Ytelsene er universelle og like for alle, og staten spiller en rolle i reguleringen av samfunnet (Esping-Andersen, 2014, s. 145). Den norske velferdsstaten bærer i tillegg preg av *defamilisering*; staten tar over funksjoner som familien tidligere sto ansvarlig for, noe som medfører til at den enkelte er mindre avhengig av familien (Aarseth, 2011-a, s. 24).

Gjennom intervjuene kommer det tydelig fram at studiets deltakere benytter seg av et mangfold av omsorgspraksiser som et supplement til de ulike velferdsordningene Norge tilbyr barnefamilier. De vanligste ordningene og godene er; foreldrepenger ved fødsel og adopsjon, kontantstøtte og mulighet til å sende barn i barnehage, og SFO ordningen (Bungum & Kvande, 2015, s. 177). Studiets deltakere benytter seg av et bredt spekter av disse ulike velferdsordningene, da deres barn går i barnehage og på skolen og hvor enkelte benytter seg av Åpen barnehage¹⁶ i perioden hvor barnet venter på barnehageplass, og de benytter seg av ‘flying grandmothers’ som et supplement til dette.

Omsorgspraksisen ‘flying grandmothers’ kan dermed ha en innvirkning på etablerte sosiale praksiser og spesielt når en tenker på de som er orientert mot likestilling. Den norske politikken har vært rettet mot familie og likestilling ved å støtte kvinners inntog i arbeidslivet. Dette har de gjort ved å utvikle barnehage og barnehagegarantien. I Norge har vi i tillegg sjenerøse foreldrepermisjon og barnetrygd, noe som fører til mer likestilling når det gjelder

¹⁶ Åpen barnehage er et tilbud og et møtested for foreldre og barn uten barnehageplass. Det er en god arena for at barn får erfaring med sosialt samspill og lek før start i ordinær barnehage. Det er basert på at foreldre deltar aktivt i lekene og det er i samvær med andre foreldre og barn (Bergen kommune, 2023).

karrieremuligheter for kvinner og menn (Esping-Andersen, 2015, s. 126). På det viset kan bruken av 'flying grandmother' ha en innvirkning på de etablerte sosiale praksisene. Bestemødre hjelper gjerne til med arbeidsoppgaver som vanligvis utføres av kvinner og på det viset frigjør det kvinnen for husarbeid. Dette ser vi for eksempel gjennom Madelyn som får hjelp av ei venninne til å utføre husarbeid i tillegg til å passe barn og det samme gjelder moren når hun er i Norge. De avlaster henne på denne måten, da mannen til Madelyn jobber mye og bidrar lite med oppgaver i hjemmet. At bestemor/venninne overtar hus- og omsorgsarbeidet vil være med på å påvirke hvordan foreldrene deler arbeidsfordelingen; det at noen andre kan ta hånd om oppgavene medfører at foreldrene ikke lager en likestilt arbeidsfordeling (Isaksen & Bikova, 2021, s. 222).

Etter at datteren til Josephine fikk tilbud om barnehageplass valgte hun og mannen å ikke benytte seg av den, siden de ikke ønsket å miste kontantstøtten. Kontantstøtten gis til foreldre som ikke har barn i barnehage, og formålet er å gi foreldre mer tid med barna (Bungum & Kvande, 2015, s. 181). Josephine og hennes familie valgte derfor å beholde kontantstøtten som utbetales, i tillegg til at de kombinerer dette med bruk av 'flying grandmother' og Åpen barnehage. Dette viser til at de får både økonomiske ressurser gjennom kontantstøtten og får i tillegg sosiale omsorgsressurser ved at de får hjelp fra en 'flying grandmother' som de bruker som et supplement til kontantstøtten. En kan knytte dette opp mot hverdagsmobilitet, ved at bestemor er både inne og ute av huset. Hun er med barnebarnet i Åpen barnehage, og hun tar med barnebarnet på ulike aktiviteter i byen de bor i. Hun hadde kanskje ikke syntes at det var like interessant å være i Norge om hun hele tiden var hjemme og kun utførte ulike arbeidsoppgaver i hjemmet eller kun passet på barnebarnet inne. Dette viser at ulike kombinasjoner av hverdagsmobilitet og velferdsgoder kan ha betydning for bestemødrenes omsorgspraksis.

Selv om flere kommer fra familieorienterte kulturer, er det ikke slik at de stiller seg negative til offentlige omsorgstjenester for barn. Tvert imot er det heller slik at de benytter seg av disse ordningene og supplerer med 'flying grandmothers' i perioder der de har behov for ekstra hjelp. Dette er dermed interessant å belyse, ved at det gir et nytt bilde av bruken av omsorgspraksisen 'flying grandmothers'. Det viser til at transnasjonale familier ønsker å kombinere flergenerasjonsbasert familieomsorg med offentlige omsorgstjenester som tilbys for barnefamilier. Det skal dermed ikke erstattes, det er et supplement til de andre ordningene de benytter seg av.

Det er interessant å se dette i lys av begrepet *omsorgssirkulasjon*¹⁷ som Loretta Baldassar og Laura Merla presenterer. Ved å se på omsorg ut ifra omsorgssirkulasjonens premisser får vi en forståelse for at alle familiemedlemmer deltar i en rekke omsorgsaktiviteter på ulike tidspunkt i livsløpet på grunn av ressurser (Gotehus, 2022, s. 3). Rollene endrer seg gjennom livet og de ulike familiemedlemmene har ulike ressurser som påvirkes av ulike faktorer som alder, stadier i livet, opprinnelsesland og bostedsland, dette påvirker derfor mønster på hvem som mottar og hvem som gir omsorg på tvers av livssyklusen (Gotehus, 2022, s. 3-4). Siden bestemoren nå befinner seg i en annen fase i livet, har hun andre ressurser og muligheter til å gi omsorg på. Hun kan dermed gi omsorg til sine barnebarn og samtidig gi omsorg til sin datter når hun stiller opp som 'flying grandmother'. Datteren på sin side kan gi økonomisk støtte slik at moren kan komme til Norge og stille opp som 'flying grandmother' og senere i livsløpet kan hun stille opp for sin mor og gi henne omsorg når moren er eldre og trenger hjelp. En ser at det er et mønster på hvem som mottar og hvem som gir omsorg; det endrer seg på tvers av livssyklusen og er påvirket av familiens gjensidighetsnormer ettersom omsorgen ikke bare skal gå i én retning, og at ingen bør ende opp med å motta mer enn de gir. Det skal derfor være gjensidig i forhold til hva man gir og mottar av omsorg (Hellevik, 2007, s. 40).

9.1.1 Forskjellen på au pair ordning og 'flying grandmothers'

Ifølge UDI kan en definere en au pair på denne måten: «En au pair er en ung person som midlertidig bor hos en vertsfamilie, mot visse tjenesteytelser, i et annet land enn sitt eget hjemland med den hensikt å tilegne seg kunnskap om kulturen og språket i oppholdslandet» (UDI, 2021). Au pair skal få mulighet til å kunne delta i vertsfamiliens daglige oppgaver i hjemmet, og kan utføre det UDI har definert som lettere husarbeid. Det innebærer pass av vertsfamiliens barn, pass av kjæledyr, lett matlaging, støvsugning, rydding og ta inn og ut av oppvaskmaskinen (UDI, 2021).

'Flying grandmother' viser til at et eldre familiemedlem reiser regelmessig til bostedet til deres barn eller andre familiemedlemmer som har migrert (Nedelcu & Wyss, 2019, s. 293). Pensjonisttiden blir dermed brukt til å reise fram og tilbake mellom hjemlandet og bostedslandet til familiemedlemmer der de hjelper til med omsorgsarbeidet (Plaza, 2000, s. 97).

¹⁷ Se side 29-30 i masteroppgaven.

Gjennom disse definisjonene ser vi noen likhetstrekk mellom disse to omsorgsordningene; au pair og 'flying grandmother'. Begge to tilhører to ulike former for migranter, og der au pair ordningen er en formell ordning som er regulert av myndighetene, mens ordningen 'flying grandmother' er mer uformell, men til en viss grad også regulert av myndighetene ved at en må ha visum, dersom de kommer fra land utenfor EU (UDI, u.å-c). Fellesnevner for begge er at de som kommer og hjelper familien gjerne bor i huset deres. Det er også tydelige skiller mellom ordningene; en au pair er en fremmed person som får betalt for å utføre ulike arbeidsoppgaver i hjemmet og bidrar til å minske stresset i husholdningen. Mens familiemedlemmene er på jobb skole/barnehage er au pairen hjemme mesteparten av tiden og har dermed muligheten til å utføre arbeidsoppgaver i hjemmet samt lage middag til familien. De kan i tillegg hente/levere barn fra barnehagen/skolen og skaper dermed en 'stress free' morgen eller ettermiddag for familiene (Eldén & Anving, 2019, s. 40-41). En bestemor som stiller opp som 'flying grandmother' utfører gjerne de samme oppgavene som en au pair men har mer fokus på omsorgsarbeidet for barn, vertsfamiliene til au pairene har gjerne et ønske om at au pairen ikke skal knytte for sterke bånd til ungene. Bestemoren er der for barnas skyld, og kan bidra til å skape et familiesamhold mellom generasjonene. Barna får muligheten til å få en god relasjon til bestemor ettersom hun passer på dem og er aktiv deltaker i deres liv. Au pairen gjør det mulig for foreldrene å slappe litt mer av ettersom de utfører mange av arbeidsoppgavene i hjemmet. Ettersom at en au pair bidrar til å skape mer frihet for vertsforeldrene, bidrar de til at barn og foreldre får mer kvalitetstid sammen, men kun i kontraktperioden.

Blant dette utvalget ser vi at et flertall av foreldrene som kommer til Norge har et sterkt ønske om å hjelpe barna sine med å utføre ulike oppgaver i hjemmet eller fikse ting. Foreldrene til Jessica passer på barnebarn og utfører vedlikehold av huset Jessica og mannen nettopp har kjøpt:

De overtar mye i husholdningen så min mann og jeg kan få en pause. Vi har nytt hus så det har vært sånn at de tar over alt. De bretter klær, min mor bretter klær, min far lager middag og de henter barna og passer på dem. Altså de er veldig veldig stor hjelp. [...] De fikser det som kan fikses, som å bytte kledning på huset, men det er jo fordi de ønsker det selv. Fordi de er sånn, hva skal vi gjøre liksom, de holder ikke ofte barna hjemme

Eksemplet ovenfor viser hvordan ‘flying grandparents’¹⁸ i større grad kan bidra og hjelpe familien med flere oppgaver enn kun oppgaver knyttet til barn. Dette eksemplifiserer skillet mellom ordningene ved at de ikke ville fått denne typen hjelp av en au pair, slik som de får av en ‘flying grandmother’. Foreldrene hjelper til med oppussing av hus og ulike typer av husarbeid, noe en kan koble opp mot friheten som besteforeldre har når de stiller opp som ‘flying grandparents’ i Norge, ved at barnebarna tilbringer mye tid på skolen/barnehage får de ekstra tid til å gjøre andre ting. Dette gjelder også for au pairer, ettersom at de kan utføre de oppgavene som foreldrene forbinder med stress som for eksempel husvask og middagslaging. Noe som fører til at de omsorgsoppgavene foreldrene selv utfører blir mer positive, ved at oppgavene blir knyttet til kvalitetstid, og ikke til stress (Eldén & Anving, 2019, s. 41). Et klart skille mellom au pair ordningen og omsorgspraksisen ‘flying grandmothers’ er at au pairer i større grad har en klar arbeidsinstruks, ved at vertsfamilien gjerne har gitt dem instruksjoner på hva de skal gjøre i løpet av en dag. Dette skiller seg dermed fra omsorgspraksisen ‘flying grandmother’ ved at bestemor ikke har klare definerte arbeidsoppgaver som skal utføres på bestemte tider, de har mer fritid som nevnt tidligere. Likhetstrekkene mellom ordningen er at familiene får hjelp med andre oppgaver i tillegg til omsorgsoppgaver, noe som kan redusere stressnivået og gjøre hverdagen lettere.

Studiets deltakere er tydelige på hvorfor de ikke ønsker å benytte seg av en au pair, de vektlegger familie relasjoner og de økonomiske aspektet ved det. De ønsker ikke at en fremmed person skal komme inn i familien og bo i huset samtidig som de skal passe på barna. Økonomi aspektet vektlegges også siden en au pair skal ha betalt minst 5 900 kroner før skatt per måned i lomme penger/lønn, og de har krav på feriepenger, i samsvar med ferieloven (UDI, u.å-h). Med kravene som stilles for å kunne skaffe seg en au pair blir det for mange barnefamilier ganske dyrt. Økonomien kan dermed sette en stopper for det, dette er noe Liam trekker fram som begrunnelse for at hans familie ikke benytter seg av en au pair. Han påpeker at det er dyrt i Norge og derfor vil det bli mange ekstra utgifter dersom en skal ha råd til å ha en au pair i tillegg. Tvert imot er det ikke slik at omsorgspraksisen ‘flying grandmothers’ er gratis, studiets deltakere betaler bestemors reise til Norge. Det økonomiske aspektet ser vi også her. For familiene som har bestemor som er bosatt utenfor EU betaler i tillegg gjerne for

¹⁸ I oppgaven skriver jeg kun ‘flying grandmother’ og kan gjelde begge kjønn. Men jeg ønsker jeg å påpeke at det er beste besteforeldre derfor velger jeg å bruke denne betegnelsen her.

utgiftene som kommer når en skal sende inn søknaden til UDI (UDI, u.å-j). Til gjengjeld kommer en person som en har kjennskap og tillit til.

Det er en rød tråd blant studiets deltakere når de skal begrunne hvorfor de velger en 'flying grandmother' fremfor en au pair knytter de det opp mot relasjonens betydning for barnet og besteforeldre. Besteforeldre er personer som barna skal forholde seg til resten av livet, og dermed ønsker foreldrene at barnet skal få muligheten til å knytte sterke bånd med besteforeldrene og utvikle en god relasjon. Ordningen 'flying grandmothers' er både knyttet til og basert på livsløpsverdier og familiesolidaritet.

En au pair er en fremmed person. Til tross for det kan au pairer og vertsbarn også knytte sterke bånd, mange vertsbarn som vokser opp med en au pair tenker på dem som et familiemedlem, ettersom at de tilbringer mange timer sammen med dem når foreldrene jobber (Eldén & Anving, 2019, s. 91-92). Relasjons aspektet finner vi derfor igjen når vi ser på au pair ordningen, ved at vertsbarn kan knytte sterke bånd til sin au pair og oppleve at det er vanskelig når de ikke jobber hos dem lenger. Barna lengter etter dem og for noen barn opplever de at de blir mer reservert for hver au pair som kommer og går, de holder igjen for å forhåpentligvis gjøre avskjeden lettere (Eldén & Anving, 2019, s. 114 og 116). Au pairer har kun oppholdstillatelse i to år¹⁹ før de må reise og vi får det som kalles for en 'nanny circle'. Barna skal klare og håndterer å ønske en au pair velkommen og bli kjent med dem, for å måtte si farvel og ønske en ny au pair velkommen. Sirkelen vil i større grad forhindre at barna skaper en sterk relasjon med au pairesiden en bytter mellom au pairer ofte (Eldén & Anving, 2019, s. 62). Emma vokste selv opp med en au pair og opplevde å knytte sterke bånd med to av au pairesine, men opplevde også au pairer som var kalde, som kun gjorde jobben sin også forsvant de på soverommet. 'Nanny circle' kan gjøre det vanskelig for barna å bygge en relasjon, ettersom at de må forholde seg til at relasjonen vil bli brutt når au pairer må flytte vekk. Au pair ordningen er midlertidig mens bruken av omsorgspraksisen 'flying grandmothers' får barna en større mulighet til å knytte sterke bånd med besteforeldrene og det er dermed stabilt ettersom det er personer en ser oftere. Emmas erfaringer har derfor påvirket valget hun har tatt ovenfor datteren og ønsket derfor å få hjelp av et familiemedlem istedenfor, ettersom familie gjerne er mer engasjert og involvert og ønsker barnets beste.

¹⁹ En kan få en au pair-tillatelse for opptil to år, men det er ikke mulig å få lengre enn det som står i kontrakten (UDI, u.å-h).

9.1.2 Forskjell fra teorien om globale omsorgskjeder

Vi kan dermed trekke linjer tilbake til teorien om globale omsorgskjeder. Teorien baserer seg på at det er noen som migrerer og selger sin arbeidskraft for å kunne forsørge familien. De migrerer fra det globale sør til det globale nord og tar på seg jobber innenfor omsorg yrker; for eksempel au pair ordningen (Bikova, 2017). Ettersom at fokuset på teorien om globale omsorgskjeder henger sammen med at noen migrerer fra sør til nord for å forsørge sin familie, skiller bruken av 'flying grandmothers' seg fra den originale forståelsen. Ettersom at bruken av 'flying grandmothers' verken er knyttet til migrasjon eller økonomisk trygghet, er det ikke hovedfokuset lenger. Det er i større grad knyttet opp mot relasjoner og behovet for hjelp til omsorgsoppgaver og behovet for familiesolidaritet og kontakt mellom generasjoner. Forståelsen skiller seg derfor ut fra teorien om globale omsorgskjeder.

9.2 Sosial ulikhet

På lik linje med andre ordninger som folk benytter seg av vil det være ulikheter mellom dem som har råd til å benytte seg av ordningen og dem som ikke har råd til det. Til tross for at omsorgspraksisen 'flying grandmothers' ved første øyekast kan virke som en gratis løsning familier benytter seg av for å få hjelp; er den tvert imot ikke gratis. Dette blir tydelig når vi går dypere inn i det og ser på ulike økonomiske aspekter ved det. I intervjuene kommer det fram at det koster en del for familien å få en 'flying grandmother' til Norge. Det er kostnader en vet om på forhånd slik som fly-, tog-/båt- billett, men i enkelte tilfeller kan det også dukke opp uforventede situasjoner som vil koste familiene en del penger. Dette gjorde det for Josephine og hennes familie, ettersom at ambassaden i hjembyen til moren ikke lenger tok imot søknader om familieinnvandring resulterte i at moren måtte reise til Sør-Afrika for å levere papirene. Noe som førte til ekstra utgifter som flybilletter, hotell og mat til den ekstra reisen. Det blir tydelig at økonomi spiller en rolle, ettersom at det kan oppstå hindringer eller uforventede situasjoner som krever at en har råd til å betale for utgiftene som kommer med.

Dersom besteforeldrene bor utenfor Schengenområdet, må en søke gjennom UDI for å få oppholdstillatelse. Det er flere krav som stilles til foreldre²⁰ som skal besøke barn i Norge opptil ni måneder, men et av kravene går ut på at søkeren betaler et søknadsgebyr på 10 500 kroner (UDI, u.å-h). Det stilles også økonomiske krav til personen som skal få besøk, de må

²⁰ Referer til foreldre ettersom UDI bruker det, men viser til besteforeldre som jeg bruker i masteroppgaven.

ha en inntekt på minst 300 988 kroner i året før skatt. Inntekten er i tillegg nødt til å være på omtrent samme nivå året før. De kan ikke ha mottatt økonomisk sosialhjelp de siste 12 månedene. Dersom referansepersonen²¹ ikke har nok inntekt selv, kan samboeren eller ektefellen til vedkommende stille som økonomisk garanti der de samme inntektskrav gjelder (UDI, u.å-i). Økonomi aspektet vil dermed tydelig påvirke mulighetene til familiene som ønsker å få hjelp fra utlandet.

I de tilfeller hvor besteforeldrene bor innenfor Schengenområdet, ser vi også tegn til at det er økonomisk preget. En føler på plikt til å hjelpe med å betale for flybilletter, togbillett og båtbillett og eventuelt andre utgifter mens foreldrene deres er på besøk og hjelper til med å ta vare på barnebarn. Flere av deltakerne i studiet påpeker at de betaler for bussbilletter, kafebesøk eller gir dem kulturopplevelser som på et vis viser deres takknemlighet overfor dem og at de tar på seg ansvaret for å passe på barnebarna. Her ser vi tydelig hvordan det økonomiske aspektet ved denne ordningen er med på å påvirke. Fremfor å betale bestemor for arbeidet hun gjør, gir de henne opplevelser for å vise sin takknemlighet. I stor grad kan denne takknemligheten også gå begge veier. De som blir spurt om å komme og hjelpe kan også være takknemlig for å få muligheten til å knytte bånd med barnebarna sine. Josephine sin mor ble veldig glad da hun ble spurt om å komme til Norge og hjelpe til med omsorg for barnebarnet.

Dette er interessante trekk fra datamaterialet, som viser til betydningen sosial mobilitet har i dette utvalget av familier. Deltakerne i studiet har høyt utdanningsnivå, gode jobber og høy sosial mobilitet. Utdanningsnivået de har kan være med på å påvirke deres muligheter til å få hjelp av en 'flying grandmother'. De har god økonomi som resulterer i at det er lettere for dem å håndtere utgifter. De har i tillegg stor nok bolig med ledig soverom der bestemor kan bo. Jessica sin familie har for eksempel satt av en liten del av huset til besteforeldrene, de får eget soverom og bad, noe som viser til deres sosiale ressurser og økonomi.

Besteforeldre som har høy sosioøkonomisk status, kan i større grad reise for å hjelpe sine barn. Dette blir tydelig gjennom familien til Madelyn, foreldrene hennes har godt betalte jobber i Peru og de har i tillegg reist mye for å besøke familie som bor i ulike land. Foreldrene hennes har høy sosioøkonomisk status og dermed er det lettere for dem å reise og besøke barna og stille opp som 'flying grandmother'. Dette ser vi igjen for eksempel ved å se på

²¹ Viser til personen som skal få besøket.

moren til Josephine som har betydelig stor reise kompetanse, ved at hun reiser alene til Sør-Afrika for å levere inn papirer til ambassaden.

Det vil derfor være ulike muligheter blant transnasjonale familier til å få hjelp. Det vil selvsagt være en variasjon i forhold til den geografiske distansen og klasseforskjeller. For familier som befinner seg i lavere inntektsgruppe, men der den geografiske distansen ikke er så lang mellom hjemlandet hvor bestemor bor og bostedslandet til familien, er mulighetene større for å få hjelp. Flybillettene mellom Norge og Polen er ofte billigere, som resulterer i at det er lettere for bestemødrene å fly oftere mellom Norge og Polen om det trengs. De polske familiene får dermed mulighet til å få hjelp ved behov som for eksempel ved sykdom, at bestemor kommer til Norge og hjelper til i den perioden (Isaksen & Czapka, 2018, s. 206-207 og 210). Derimot vil familier som befinner seg i lavere inntektsgrupper og som har lavere sosioøkonomisk status i større grad slite med å få betalt alle utgifter som kommer med, dersom foreldrene bor lengre vekk og det er dyre flybilletter. På dette viset vil sosial ulikhet også prege bruken av omsorgsordningen 'flying grandmothers' og det er noe vi må ta med i betraktning når en ser på teorien om globale omsorgskjeder. Globale omsorgskjeder teorien tar i betraktning sosial ulikhet da de viser til at det er middelklassefamilier som betaler for hjelp. Teorien fokuserer i større grad også på at de som selger sin arbeidskraft kommer fra fattigere levekår. Derfor vil det være viktig å både belyse de sosiale ulikhetene både av den som mottar omsorg og den som gir omsorg, ettersom det vil påvirke mulighetene til å få og gi hjelp.

9.2.1 Ulikheter i forhold til digital kompetanse

Datamaterialet viser at studiets deltakere har ulik digital kompetanse. Åtte av studiets deltaker opplevde at det var lett å opprettholde kontakten med besteforeldre og andre familiemedlemmer ved å benytte seg av ulike videotjenester eller chat funksjoner. Emma opplever at det er vanskelig å holde kontakt med foreldrene sine, ettersom de sliter med å forstå hvordan de skal bruke FaceTime; de har mindre digital kompetanse. Det kan være relatert til digital ulikhet blant dem som benytter seg av teknologien. En kan også knytte det opp imot alder, men det kan ikke sies å gjelde for alle. For Emma sine foreldre påvirker alderen deres kompetansenivå. Ettersom at de sliter med å forstå hvordan de skal ta i bruk disse tjenestene. Ulikheter kan en også se på ut ifra land, Josephine sine foreldre bor på Madagaskar og hun sier at de først måtte få wifi hjemme før de kunne ta i bruk de ulike video plattformene.

9.2.2 Ulikheter knyttet til familierelasjoner i hjemlandet og i Norge

Flere av de kvinnelige deltakerne i studiet påpeker at det er kulturelle ulikheter mellom det de opplevde som norsk familiekultur og egen familiekultur. Flere av deltakerne i studiet har vokst opp i en kultur der en tilbringer mye tid med familien og der besteforeldre er aktive deltakere i barnebarnas oppvekst. Grace er tydelige i hennes forklaring på ulikheter mellom hjemlandets og den norske familiekulturen. Hun påpeker at til tross for at den norske velferdsstaten har lagd gode ordninger for familier og eldre, opplever hun at den norske kulturen er litt kald. Hun legger det fram ved å si at hun opplever at nordmenn ikke besøker familiemedlemmene sine mye og at en belager seg for mye på det systemet som velferdsstaten har lagd:

[...] Og systemet i Norge som hjelper de eldre er veldig bra, men det er en fordel, det er en stor fordel, men det finnes også ulemper. Det gjør at, barna til disse eldre menneskene ikke tenke på mamma eller pappa for de får hjelp, og det er ikke nok at de får hjelp. De trenger kjærlighet, de trenger samtaler og de trenger relasjoner og de trenger, de har mye å lære oss og de har mye å fortelle barnebarn [...].

Ifølge Grace er det ulike familietradisjoner i Latin Amerika og Norge. I Latin Amerika er en mer familieorientert, en møter familie oftere og voksne barn hjelper sine eldre foreldre, og de eldre foreldrene hjelper igjen barna sine med å passe på og oppdra barnebarn.

June som er født og oppvokst i Norge opplever også ulikheter mellom kulturen i Norge og Mexico. Hun opplever at kulturen i Mexico rettet mot omsorg og familierelasjon er mer tett, der bryr alle seg om alle. Familiemedlemmene tar vare på hverandre fra begynnelse til slutt, mens i Norge oppleves det som at man er en stor byrde om man spør om noen vil passe på barna eller hjelpe. June legger vekt på at det nok er forskjell også blant familier i Norge at det er nok knyttet mye opp til den enkelte familien. Josephine merker også de kulturelle forskjellene, men knytter det mer opp mot alderen barn begynner i barnehage. Hun opplever at barn i Norge begynner alt for tidlig i barnehagen, og hun selv ønsker at datteren skal være lengre hjemme før hun begynner i barnehagen. Dersom datteren begynner senere i barnehagen kan hun i større grad kommunisere sine behov til ansatte i barnehagen.

Dette ulikhets aspektet synes jeg er interessant, det virker som flere av de kvinnelige deltakerne opplever at den norske familiekulturen er litt mer kald enn det er i andre land. Sett i deres øyne fortøner det seg som om norske familier heller bruker offentlige ordninger i stedet for å hjelpe eldre selv, og de opplever de som mindre familieorientert. Men det kan ikke sies å gjelde for alle norske familier. Det finnes forskjeller mellom de sosiale klassene i Norge og hvordan de bruker ordninger velferdsstaten tilbyr. Noen av deltakerne i studiet har samme type omsorgspreferanse som arbeiderklassefamilier i Norge, spesielt Josephine har den samme preferansen. Stefansen og Farstad viser til at arbeiderklasse-familier har «et skjermet rom». De utsetter barnehagestarten, ettersom de ønsker at barnet skal få mer tid hjemme og skaffe seg noen grunnleggende ferdigheter før de er klar for barnehagen. De anser derfor ettårsalderen som for tidlig å begynne i barnehagen og ønsker at barnet skal kunne snakke og gå før de begynner i barnehagen, det er først da at barnet kan nyttiggjøre seg med det barnehagen har å tilby (Stefansen & Farstad, 2008, s. 355). Blant noen av deltakerne i studie kan en finne tendenser til at de har de samme omsorgspreferanse som det Stefansen og Farstad påpeker at middelklasse familier har, vi finner det spesielt igjen hos Sarah. Stefansen og Farstad viser til at middelklassen har det de kaller for «et ordnet omsorgsløp» som går ut på at familiene følger det sporet som velferdsstaten har lagt opp til, der mor først tar permisjon, også tar far permisjon og deretter en offentlig eller privat barnehage (Stefansen & Farstad, 2008, s. 352). De fleste synes det er naturlig at barnet skal begynne i barnehage i ettårsalderen og enkelte foretrekker barnehage fremfor dagmamma fordi det er et tryggere og mer kvalitetssikkert tilbud (Stefansen & Farstad, 2008, s. 354). På dette viset blir det tydelig at det finnes klasseulikheter blant norske familier, noe som vil variere ut ifra klasse, kultur og preferanse en har. Vi ser også hvordan studiets deltakere også har mange av de samme omsorgspreferansene som norske familier har. Til tross for det så ser studiets deltaker på kulturen i hjemlandet som en idealtipe på hvordan familierelasjoner skal være.

9.3 Kulturens påvirkning

Kultur handler om menneskers samfunnsmessige overførte, ofte tillært, levemåter og vaner (Ekegren, 2008, s. 160). Deltakerne i mitt utvalg har til felles at de har valgt 'flying grandmothers' som omsorgspraksis.

9.3.1 Barselbesøk

I mange kulturer er det lange tradisjoner på at mødre kommer på barselbesøk for å hjelpe til. De tar ansvar for å lage mat og rydder i huset slik at den nye moren kan få tid med barnet og mulighet til å slappe av. Bestemor kan også ta over omsorgen for de andre barna i den perioden dersom det trengs (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 95). De kommer gjerne på barselbesøk kort tid etter barnets fødsel, men i enkelte tilfeller kommer de når datteren tilkaller dem. Det er fordi den emosjonelle støtten mødre kan tilby er like viktig som den praktiske hjelpen de gir til familiene (Baldassar, Baldock & Wilding, 2007, s. 95-96). Blant studiets deltaker får åtte av dem besøk fra sin egen mor, mens to får hjelp av svigermor.

Før datteren til Josephine ble født, hadde hun søkt om å få besøk fra hennes mor. Ettersom Norge stengte ned på grunn av korona-pandemien var det ikke mulig for dem å få besøk. Når grensene åpnet opp igjen søkte de på nytt, men det tok ganske lang tid før søknaden ble godkjent av UDI. Til tross for forsinkelser kom bestemor likevel til slutt. Verdien og ønske om å få barselbesøk ser vi tydelig tegn til gjennom historien til Josephine ved at hun nå venter sitt andre barn, men moren er nødt til å reise hjem ti dager før termin, og hun skulle gjerne ønske at moren kunne være her over fødsel slik at hun kunne hjelpe til. Sarah er tydelig på at barselbesøk er en vanlig del av kulturen i Kina, det gir mulighet til å knytte bånd, og besteforeldre deltar i hus- og omsorgsarbeid. I den kinesiske kulturen ifølge Sarah er barselbesøk nesten noe som er forventet og det er frekt å takke nei til et slikt besøk.

Gjennom studiets deltakere får en et bilde av at de har sterke ønsker om å få barselbesøk, men også hjelp når barna er blitt større. Det sterke båndet mellom mor og datter blir også tydelig, da en vet at det er noen som vil stille opp uansett og hjelpe. Mødre og døtre deler mange av de samme erfaringene som er knyttet opp mot det å føde og oppdra barn. Mors rolle blir også sterk ovenfor datteren når hun får den nye rollen som bestemor (Plaza, 2000, s. 102). Denne sterke relasjonen ser vi for eksempel gjennom Sarah når hun forteller at det lettere for henne å dra av gårde på offshorejobber. Hun vet at de er hjemme med noen som bryr seg om dem og som hun vet stiller opp. Hun har tillit til sin mor og det gir henne trygghet mens hun er offshore.

Fordi det er i barselperioden²² man gjerne trenger mest hjelp, skjer gjerne besøkene i denne perioden. Dette viser til at behovet for omsorg og at omsorgen i transnasjonale familier endrer seg etter livsfaser. Det er knyttet til den posisjonen en person inntar innenfor sin familiære, personlige eller profesjonelle livssyklus (Kilkey & Merla, 2014, s. 224). Dette kan illustrere endringene som skjer i en familie når datteren nå går inn i en ny fase i livet; hun er blitt mor. Omsorgen moren har for datteren blir endret i denne perioden, alt ettersom hvilken type omsorg datteren trenger. Hun er i tillegg blitt bestemor og anvender omsorg nå på en annen måte til hennes barnebarn.

9.3.2 Forskjellen mellom barselbesøk og omsorgen for eldre

Oppgavens funn kan sees i sammenheng med at mange transnasjonale familier benytter seg av og får hjelp av 'flying grandmothers' for barneomsorgen. I barselperioden er det mange som får hjelp fra besteforeldre, men mange får også hjelp av 'flying grandmothers' i perioder der de trenger ekstra hjelp. Det blir viktig å trekke fram den geografiske distansen, flere av deltakerne i studie har familie som er bosatt innenfor Schengenområdet. De dette gjelder har lettere for å be om hjelp på kort varsel, ved at bestemor lettere kan reise til Norge. Emma og Madelyn opplever at det er lett og få hjelp fra familiemedlemmer som er bosatt i Peru. Det som skiller dem fra de andre deltakere i studiet som har bestemor bosatt i Schengenområdet, er prisene på flybilletter. Peru ligger lengre vekk og det blir dermed både dyre flybilletter og det er en lang reisevei. Til tross for dette opplever de at det går bra, det krever bare mer planlegging og organisering. Mens polske familier kan få hjelp av en 'flying grandmothers' like lett som familier som har besteforeldrene boende innenfor Norden, ettersom at flybillettene ikke er så dyre og det er lett å organisere (Isaksen & Czapka, 2018, s. 206-207). Den geografiske distansen og de politiske reguleringene av visum og grensekontroll påvirker dermed hvor ofte de kan komme på besøk. For de med bestemor som bor lengre vekk som Kina, Madagaskar, Mexico og India, vil det være vanskeligere å få besøk ettersom man er nødt til å søke om besøksvisum. Liam viser tydelig til hvordan den nasjonale og internasjonale reguleringen har en påvirkning på hvem de får hjelp av. Ettersom at Liams foreldre bor i India, krever det mer arbeid å få dem til Norge, siden de er nødt til å få visum. Det blir dermed vanskeligere å få hjelp fra dem. For Liam og familien er det derfor lettere å få hjelp fra svigerforeldrene som er bosatt i Danmark, ved at de kan komme til Norge uten

²² Barselperiode er en periode fra når barnet er født til omtrent seks uker etter fødselen (Helsedirektoratet, 2023).

visum. Internasjonale og nasjonale migrasjonspolitikker er med på å regulere tilgangen til besøk og mulighetene til å få hjelp fra en 'flying grandmother'.

En artikkel skrevet av Marith Gullbekk Markussen diskuterer omsorgsidealer og hvordan omsorg gis i transnasjonale familier. Hun ser på det fra et antropologisk perspektiv, og kobler dette mer opp mot hvordan eldre somaliske kvinner i Norge utfører sin rolle som datter i forhold til omsorgen for sine foreldre (Markussen, 2021, s. 147). Somaliske omsorgsidealer er basert på at familien og spesielt døtre og sønner skal ta vare på foreldrene når de blir eldre og det er vanlig at eldre mødre bor hos døtrene og får pleie av dem, mens fedre bor hos sønner (Markussen, 2021, s. 150). Et flertall av informantene til Markussen har en form for norsk trygdeytelse som eneste inntektskilde og flere av informantene er eldre. Trygdeytelsen de har gjør det dermed vanskeligere for dem å reise og være borte lenge, ettersom de kan ende opp med å miste pengene de får (Markussen, 2021, s. 149). Hun viser til informanten Honda som tidligere har sendt månedlig pengeoverføring til moren som bor i Somaliland. Når moren har blitt hjelpetrengende og døende, ønsker datteren å pleie henne ved å være til stede selv. Siden hennes trygdeytelser ikke tillater henne å være utenlands i lengre perioder, lar det seg ikke gjøre å gi moren fysisk og emosjonell tilstedeværende omsorg (Markussen, 2021, s. 152-153).

Eksempelene er med på å tydeliggjøre skillet mellom mulighetene til å oppfylle omsorgsforpliktelser og hvordan kultur, velferds- og migrasjonspolitikker spiller en rolle. Kulturen påvirker hvordan en utfører ulike roller og forventningen til rollene endrer seg over livsløpet. Ved at bestemor stiller som en 'flying grandmothers' får hun muligheten til å oppfylle forventningene som stilles til henne i rollen som bestemor og mor, siden hun får muligheten til å gi omsorg til sin datter samtidig som hun også kan gi omsorg til barnebarnet sitt. Det er derimot ikke like lett for informantene til Markussen oppfylle forventningene som stilles til dem og rollen de har. Ettersom flere av dem har en trygdeytelse som gjør at de ikke får muligheten til å reise ned til Somalia og Somaliland og pleie sin mor, får de ikke utført denne delen av omsorgen som er forventet av dem. Derimot var det lettere for kvinnen å utføre sine plikter i forhold til omsorg ettersom det var akseptert å sende penger til familien for å vise sin omsorg på den måten. Pengeoverføring er derimot ikke akseptert gjennom hele livsløpet, noe som resulterer i at de sliter med å oppfylle de forventningene som stilles til dem. Ideell sett skulle de vært i Somalia og Somaliland og tatt vare på sine eldre foreldre som trenger pleie, men økonomien setter en stoppe muligheten til å reise mellom Norge og

Somaliland. Dette påvirker og gjør at de ikke får oppfylt forventningene som stilles til dem og deres rolle som datter.

Det blir på dette vise tydelig at rollene en har og muligheten en har til å utføre dem påvirkes av livssituasjonen enn befinner seg i. Bestemødre som kan stille som 'flying grandmothers' har i større grad muligheten til å oppfylle forventningene som stilles til dem. De har økonomien og muligheten til å reise fram og tilbake mellom hjemlandet og bostedslandet til familiemedlemmer. En kan se på det ut fra sosial ulikhet og mulighetene en har.

Bestemødrene som kommer som 'flying grandmothers' i dette studiet har en god sosioøkonomisk status og har i tillegg god reisekompetanse, som gjør det mulig for dem å reise. Det skiller seg ut ifra de somaliske kvinnene i studie til Markussen, ettersom de har flere trygdeytelser som forhindrer dem i å kunne reise. Velferds- og migrasjonspolitikken styrer også deres muligheter og sette begrensinger på reisemulighetene. De i studiet til Markussen sliter også med å orientere seg rundt reglene som gjelder for å reise vekk og hvordan det vil påvirke trygden deres (Markussen, 2021, s. 151). Dette resulterer i at de får færre reise muligheter ved at de ikke har kunnskap om hvordan regelverket fungerer, kan det virke mer skummelt å prøve å reise, hvis en skulle ende opp med å miste trygden. Det blir tydelig hvordan den sosiale klassen man tilhører og hvilke kapital former en har, er med på å påvirke og skape ulikheter blant muligheten en har til å reise og hjelpe familiemedlemmer.

Disse statlige reguleringer som trygdeytelser og visumkrav viser til kritikken som har vært rettet mot teorien om globale omsorgskjeder. Teorien mottar kritikk for å ikke ta hensyn til betydningen av statlig regulering for utvikling av globale omsorgskjeder (Yeates, 2004, s. 383). 'Flying grandmothers', barselbesøk, eldreomsorgsopphold i Somalia og Somaliland samt au pair ordningen er statlig regulert. Slike reguleringer påvirker deres muligheter til å komme inn og ut av Norge. Det påvirker også familiens muligheter til å utføre omsorg ettersom at finnes statlige regler på visumkrav og trygdeytelser. Det finnes også krav til hvor lenge en au pair kan oppholde seg i Norge og hvor lenge man kan være på besøk i Norge. Totalt sett vil dette påvirke muligheten en har til å gi omsorg og oppfylle omsorgsforpliktelser. Besøket til moren til Josephine er regulert av visumkrav, hun kan være i Norge i ni måneder før hun må reise igjen. De somaliske kvinnene i studien til Markussen er regulert av reglene som stilles til de ulike ytelsene. Dersom de mottar uføretrygd kan de ta den med til utlandet, men det er ikke alle trygder en kan gjøre det med (Markussen, 2021, s. 156). Statens regulering kan dermed påvirke utviklingen av de globale omsorgskjedene, og det er

derfor viktig og ta dette i betraktning ettersom den originale forståelse av globale omsorgskjeder ikke inkluderer dette.

9.4 Betydningen av kjønn

9.4.1 Likestilt på hjemmebane?

Nora, Jessica, June, Sarah, Liam og Grace opplever at både de og partneren er ganske likestilte. Mødrene sier at de selv gjør mest husarbeid. Vi ser dermed en tendens til begrepet husmor *light* som viser til at kvinner stort sett jobber mindre og i tillegg har hovedansvar for hjem og familie. Kvinnene tilpasser sine yrkesdeltakelse etter familiens behov (Aarseth, 2011-b, s. 350). Nora, Jessica, June, Sarah, Liam og Grace beskriver seg selv som likestilte når det kommer til omsorgsarbeidet i forhold til barn.

Madelyn, Josephine og Emma opplever at de ikke er likestilt og de opplever at de i større grad gjør mer husarbeid. Madelyn sier: «Jeg gjør mer hele tiden. Han er norsk, han løfter ikke en finger når han er hjemme». Vi kan derfor trekke inn forståelse for «terrorbalansen» som Aaseth presenterer, som går ut på at begge parter har en felles forståelse av hverandres rett til å kunne følge egne jobbmuligheter. Begge parter prioriterer derfor jobben sin, men de føler begge seg forpliktet til å stille opp hjemme. Det gjør at den andre kan prioritere jobben sin like høyt, uten at det skal gå på bekostning av familien (Aarseth, 2011-a, s. 30). Familiene til Madelyn, Josephine og Emma har derfor ikke «terrorbalansen» ved at ikke begge parter har en felles forståelse av hverandres rett til å følge egne jobbmuligheter. Det er i større grad mannen som i disse tilfellene utenom Josephine sin ektemann, som får fulgt opp sine jobbmuligheter. Emma trives i rollen som husmor og hun har selv tatt valget om at det er hun som skal fikse småting i hjemmet og lage mat og han skal fikse det praktiske. Hun kombinerer husmorrollen sammen med jobben hun har i firmaet hun og mannen eier. De har delt det opp på denne måten fordi Emma selv har vokst opp med foreldre som gjør det slikt og ønsket det samme for seg selv og mannen. Josephine skiller seg ut ettersom mannen hennes er syk og kan dermed ikke bidra like mye. Madelyn har en partner som jobber såpass mye at det er hun som får alt av ansvaret med barn og husarbeidsoppgaver. Hun har derfor nok minst «terrorbalanse», og på et vis kan man knytte dette opp til makt. I dette tilfellet kan det virke som mannen har mer makt i forholdet, siden han selv «prioriterer» å jobbe mye fremfor å

hjelpe til hjemme, noe som fører til at Madelyn blir stående igjen med arbeidet og opplever derfor et behov for hjelp av andre.

9.4.2 Bedre balanse med hjelp

Et interessant trekk er hvordan studiets deltakere ser på mulighetene til å skape en bedre balanse når de får hjelp fra sin mor. Mødrene opplever at balansen blir bedre når de får hjelp, mens Liam opplever det ikke på samme måte. Der mødrene opplever at de får mer tid til å pleie kjærligheten eller de får flere muligheter til å være sosiale med venner.

Liam opplever ikke det på samme måte; han opplever at det blir like mange oppgaver om ikke mer når svigerforeldrene kommer til Norge. Siden han gjerne skal «underholde» dem også, kan det ligne på det Hochschild kaller for *the third shift*. Hochschild (1997) forklarer *the third shift* ved at det første skiftet (arbeidsplassen), tar opp mye av tiden. Noe som medfører at det andre skiftet som gjerne er knyttet til oppgaver i hjemmet blir gjort i full fart og rasjonalisert. Jo lengre jobb dagen er, jo mer føler vi på presset hjemme for å skynde oss, delegerer, utsette den tiden vi har igjen til familie tid. Foreldrene opplever at tiden løper fra dem og at de blir presset til å finne andre løsninger på det; ved å haste seg gjennom oppgavene, dele de opp eller organisere det på andre måter. Foreldrene tvinges derfor til å engasjere seg i det som Hochschild kaller det tredje skiftet – de må være oppmerksomme, forstå og takle de følelsesmessige konsekvensene som kommer med at det andre skiftet har blitt komprimert (Hochschild, 1997, s. 214-215). Liam opplever at oppgavene som omhandler barna blir lettere når svigermor er i Norge, men opplever derimot dette tredje skiftet. Han må nå underholde dem og gi dem opplevelser utenfor husets vegger, og opplever derfor balansen som lik.

Kvinner har gjerne i større grad ansvar for barn og oppgaver i hjemmet, og det har tradisjonelt sett vært kvinner som må tilpasse yrkesarbeidet til familiens omsorgsbehov; ved å jobbe mindre når barna er små (Kitterød & Rønsen, 2014, s. 34-35). Jessica påpekte at hjelpen hun får fra hennes mor gjorde det mulig for henne å begynne tidligere i jobb etter endt permisjon. Kvinnene opplever at balansen deres blir bedre når de får hjelp. Det er noen andre som er der og kan hjelpe dem med de ulike oppgavene, dette resulterer i at de får mer tid til å prioritere seg selv og sine ønsker, som for eksempel Josephine som vil bli ferdig utdannet.

9.4.3 På bekostning av likestillingen?

En kan dermed stille spørsmålet om hvem som faktisk skal være takknemlig for denne hjelpen. Er det kvinnen som får hjelp eller er det mannen som i større grad slipper unna oppgavene sine og kan fokusere på jobb? Dette er jo selvsagt ikke noe man kan svare helt bastant på. Men ut ifra mine intervjuer, virker det som at mannen i større grad slipper unna, og dette er noe man kan trekke linje tilbake til au pair ordningen, ettersom dette også frigjør mannen. Madelyn opplever at hun og mannen ikke er likestilte i forhold til arbeidsoppgaver knyttet til hus- og omsorgsarbeidet:

Jeg husker at første gang jeg ga han skilsmisse papirene var barna veldig små. Han viste meg artikler på at de fleste skilsmisser i Norge skjer når barna er små, og prøvde å overtale meg til å ikke skille oss. Jeg ville skille meg fordi han ga meg for mye press, og han følte at jeg ga han mye press siden jeg var hjemme med barn og han var den som jobbet. Jeg følte at jeg sto med hovedansvaret, jeg måtte i tillegg lære norsk for å overleve her, og det var også veldig vanskelig [...]. Jeg måtte derfor bruke mye energi til å bare lære språket og samtidig passe på barna og gjøre oppgaver i huset. Det er vanskelig fordi min mann vokste opp med en mor som gjorde alt, og faren var hele tiden på jobb. Men min mann er lik, han begynner på jobb klokka åtte på mandag og slutter klokken ti søndag kveld. Også resten av tiden sover han og spiser han. [...] Derfor måtte vi få hjelp fra min tante og mine foreldre, for jeg klarte ikke alt alene.

Her ser man tydelig hvordan presset og forventninger kan føre til at noen går så langt som å vurdere å skille seg fra sin partner. Dette eksemplet viser tydelig hvordan det kan gå på bekostning av likestillingen innad i familien. Det blir dermed tydelig at mannen til Madelyn slipper unna med arbeidsoppgavene i hjemmet og med omsorgen, ettersom at de får hjelp fra hennes familie.

Både Josephine og mannen hennes er takknemlig for hjelpen de får fra moren som kommer fra Madagaskar. Dette gir Josephine en mulighet til å fokusere på å bli ferdig utdannet, samtidig som det også avlastet mannen som har en sykdom som medfører at han ikke kan bidra i omsorgsarbeidet og i husarbeidet i like stor grad. De viser sin takknemlighet med å betale for hele reisen til moren samtidig som de også gir henne ulike opplevelser og turer når hun er i Norge.

Grace er også veldig glad og takknemlig for hjelpen hun får fra familien:

Hun er til veldig god hjelp. Vi setter pris på alt hun gjør når hun er her. Spesielt når hun lager mat, spesielt når man kommer hjem fra jobb eller fra universitet og hun har lagd varm mat på bordet. Det er veldig deilig [...]

9.5 Avsluttende diskusjon

Deltakerne i studiet benytter seg av ordningen 'flying grandmothers' som et supplement til velferdsordninger som gis til barnefamilier. Kvinnene i studiet er alle i jobb og har egen inntekt, noe som fører til at flere av dem kan oppleve «det andre skiftet». For å løse opp i problematikken med «det andre skiftet» og skape en bedre arbeid-fritid-familie balanse får de hjelp fra en 'flying grandmothers'. Studiets utvalg er ikke avhengig av hjelp hele tiden, det er bundet enkelte perioder; ved fødsel kommer bestemor over på barselbesøk og ved hektiske perioder på jobb/studie fronten. For mange av dem er barselbesøk noe som er ønskelig; å få hjelp i den perioden barnet er født og en går inn i en ny fase i livet. Studiets utvalg har derfor et ønske om å få hjelp fra en 'flying grandmothers' ettersom det er en person barna skal ha en relasjon med resten av livet og de har derfor basert det på familie relasjon. I tillegg til at jeg har sett på dette i en praksis som er veldig kontekstuell og hverdag spesifikt, ettersom det handler om hvordan dette utvalget velger å løse arbeid-fritid-familie balansen med omsorg. Det er knyttet opp imot hvordan hverdagen gjerne blir lettere når en får hjelp og hvordan hjelpen kan bidra til at de får mer tid til å satse på en karriere. Til tross for det vil det selvsagt være forskjeller mellom transnasjonal barnefamilier i forhold til hvordan de løser arbeid-fritid-familie balansen med omsorg for barn. Studiet mitt er i tillegg basert på en norsk kontekst, der jeg har sett på hvordan de kombinerer hjelp fra en 'flying grandmother' sammen med omsorgstjenester som velferdsstaten gir dem. Det er derfor en miks av velferdsordninger som studiets deltaker benytter der 'flying grandmothers' blir en spesifikk uformell praksis som familiene tar i bruk.

10.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen: *Hvordan løser transnasjonale barnefamilier arbeid-fritid-familie balansen med omsorg?*

Datagrunnlaget for oppgaven er ni semi-strukturerte intervju, hvorav åtte av dem er kvinner og en er mann. Deltakerne i studiet kommer fra Madagaskar, Sverige, Danmark, Mexico, Peru, Kina, India og Chile, hvor to av dem kommer fra samme land. Med utgangspunkt i tidligere forskning på feltet samt teorien om globale omsorgskjeder har jeg forsøkt å undersøke hvordan transnasjonale barnefamilier erfarer omsorgspraksisen 'flying grandmothers'. Så vidt jeg er klar over er mitt studie det første på feltet i Norge. Selv om det finnes andre studier som trekker inn bruken av 'flying grandmothers' er jeg den første som konkret studerer dette fenomenet i transnasjonale familier og belyser aspektet med omsorgsarbeid for barn. Jeg vil nå oppsummere det som gjør at mitt studie skiller seg ut fra andre studier på feltet som har belyst andre sider av transnasjonale familiers omsorgspraksiser. Avslutningsvis vil jeg komme med tanker til videre forskning på feltet.

Flyvende bestemødre eller 'flying grandmothers', som jeg har brukt i denne oppgaven, er et nytt fenomen som kommer av at det finnes flere transnasjonale familier. Jeg har brukt begrepet transnasjonale familier til å forske på hvordan omsorgen nå også går over landegrensene. Det viser til at forestillingen om at familie er bundet til at alle bor i samme land, kanskje i samme hus og er på samme sted nå er utfordret. Barn som vokser opp i transnasjonale familier i Norge får daglig omsorg fra egne foreldre, men en del får i tillegg også vokse opp sammen med bestemødre som kommer for å bo sammen med dem i perioder. Mitt spørsmål om hvordan transnasjonale familier løser jobb-familie-fritid balansen har ført til en utforsking av omsorgspraksisen 'flying grandmothers' eller flyvende bestemødre.

Selv om au pair ordningen og 'flying grandmothers' har flere likhetstrekk, er det også noen betydelig forskjeller mellom dem. Fordelen med begge ordningene er at det kan skape en bedre balanse i hverdagen til familiene som anvender dem, ved at oppgaver i hjemmet kan delegeres mellom flere personer. Au pair ordningen er betalt kulturutveksling, og arbeidsoppgavene handler i større grad om lett husarbeid og noe omsorgsarbeid (UDI, 2021). Flyvende bestemødre får derimot ikke betalt for arbeidet de gjør, og deres bidrag i familien er i mye større grad rettet mot omsorgsarbeid. «Motivasjonen» bak ordningene er dermed ulike i

natur (kulturutveksling vs. hjelpe egen familie), og de nasjonale reglene som regulerer omsorgspraksisene er også ulike. Au pair ordningen gjør at au pairene kan være i landet opp til to år, mens oppholdet til bestemødre som bor utenfor EU blir regulert av visumkrav (UDI, u.å-c; UDI, 2021). De kan dermed ikke være hos familien en like lang periode, men de kan derimot komme tilbake flere ganger for å hjelpe til, noe som står i kontrast med au pair ordningen ettersom au pairer bare kan være i et land i en periode og ikke komme tilbake som au pair. I tillegg til dette er det kun transnasjonale familier som får hjelp fra flyvende bestemødre, majoriteten av au pair familier er norske (Bikova, 2017).

Det er også vist i oppgaven hvordan bruken av 'flying grandmothers' kan sees i lys av sosiale ulikheter; spesielt økonomi og nasjonale regler påvirker bruken av omsorgspraksisen. Til tross for at enkelte polske transnasjonale familier får hjelp fra en flyvende bestemor på samme måte som studiets deltakere, gjør blant annet ulikheter knyttet til lovverk og innreiseregler at ordningen utspiller seg på ulike måter. Polske bestemødre kan komme på hyppig besøk ettersom de er fritatt fra visumkrav (UDI, u.å-c), i tillegg til at flybilletter mellom landene gjerne er billig. Ettersom majoriteten av deltakerne i mitt studie har familie som bor utenfor EU, påvirker visumkrav og pris på flybilletter i større grad hyppigheten og lengden på besøkene og hjelpen man kan få. I de polske transnasjonale familiene er ofte bestemor bare på besøk for å hjelpe i kortere perioder av gangen (Bjørnholt & Stefansen, 2018-a, s. 9-10), mens bestemødrene blant studiets deltakere derimot blir værende i mye lengre perioder når de først kommer, noe som kan sees i sammenheng med visumregler.

Vi finner også likhetstrekk mellom studiet av latviske sykepleiere (Isaksen, 2012) og en av deltakerne i dette studiet, June. I studiet av latviske sykepleiere møter vi Nora som jobber som sykepleier i Norge og hun er gift med Lars som jobber i oljen. Lars er borte 2 uker om gangen og i den perioden får hun hjelp av sin mor som kommer til Norge og stiller opp som 'flying grandmother' (Isaksen, 2012, s. 69-70). June er i samme situasjon, hun jobber som yogalærer og har timer på kveldstid og samboeren hennes er ofte på jobbreiser og er borte flere måneder om gangen. I denne perioden får hun hjelp av samboerens mor. Til tross for at det er likhetstrekk mellom disse to fortellingene, er det også store forskjeller mellom dem. Bakgrunnen for migrasjonen til de latviske sykepleierne baserer seg på arbeidsmigrasjon i tilknytning til omsorgskrisen i Norge, og er dermed en del av globale omsorgskjeder. Dette står i kontrast til de flyvende bestemødre som reiser for å hjelpe egen familie med omsorgsarbeid, uten at det handler om betalt arbeid.

Begrepene; *omsorgssirkulasjon* og *digital kinning* er blitt brukt til å belyse ulike måter transnasjonale familier kan løse omsorgsforpliktelsene. Det blir tydelig ved å sammenligne studiet på eldre somaliske kvinner og studiets deltakere. Likhetstrekkene er at begge to har det Baldassar og Merla kaller for *omsorgssirkulasjon*. Det er mulig for transnasjonale familier å gi omsorg på tvers av livsløpet, der ressursene en person har i en del av livet kan brukes til å gi omsorg til andre i familien. Slik som en 'flying grandmothers' kan gjøre ved å gi omsorg og hjelpe til med omsorgsarbeid av barnebarn. Når de igjen blir gamle, kan barna deres eller barnebarna hjelpe dem med å gi dem pleie og kjærlighet, dermed går omsorgen i en sirkel. Dette kom tydelig fram i studiet på eldre somaliske kvinners omsorgspraksis ettersom de ulike stadiet kvinnene befinner seg på i livsløpet og familielivsløp påvirkes av omsorgsforpliktelser- og praksiser. Der den ene av informantene stilte opp som flyvende bestemor i en fase av livet for å hjelpe sønnen sin, mens andre informanter sender penger til familien sin og noen får muligheten til å reise ned til Somaliland i noen uker for å ta vare på sine foreldre som var blitt eldre (Markussen, 2021). Det blir dermed tydelig hvordan omsorgssirkulasjon går igjen i disse transnasjonale familiene.

Endringer i teknologien har også ført til at omsorgen kan skje på flere plan; en er ikke lenger avhengig av fysiske møter for å utføre omsorg. Det er mulig å ha digital omsorg for hverandre ved at en kan følge opp familiemedlemmene som bor lengre vekk gjennom sosiale medier. I tillegg er det mulig å ta en telefonsamtale eller videosamtale med familiemedlemmene i jobbpausen (Baldassar & Wilding, 2020, s. 316). Teknologien kan ikke erstatte den fysiske omsorgen som kan gis ved besøk, ettersom foreldre blir eldre vil det i større grad være ønskelig å få pleie og omsorg av sine barn fysisk (Markussen, 2021, s. 153). Vi finner ulikheter mellom studie på eldre somaliske kvinner og deltakerne i studiet i form av kommunikasjon med familien. Ettersom teknologien har gitt transnasjonale familier mulighet til å få *digital kinning* kan de holde seg oppdatert på hva andre i familien gjør og ha videosamtaler i sanntid. De eldre kvinnene i Markussen sitt studie har lav digital kompetanse og benytter seg derfor ikke av videosamtaler som en mulighet til å holde kontakt. De benytter seg av telefonsamtaler (Markussen, 2021, s. 152). Det er også forskjeller mellom studiet på eldre somaliske kvinner og deltakerne i mitt prosjekt, ettersom førstnevnte studerer hvordan de løser omsorgsforpliktelser og omsorgen for eldre foreldre og utfordringene mange av de har med å oppfylle forventningene. Mens deltakerne i studiet har de økonomiske ressursene til å få hjelp og det er hjelp med omsorg for barn som står i fokus.

10.1 Konklusjon på problemstillingen

Ettersom jeg nå har påpekt både likheter, men også det som gjør at mitt studiet skiller seg ut fra tidligere studiers forskning på transnasjonale familiers løsning på omsorgsarbeidet, vil jeg komme med konklusjonen på problemstillingen. Oppgaven har forsøkt å vise hvordan dette utvalget av deltakere løser arbeids-fritid-familie balansen med omsorg for barn. Det kommer fram at studiets deltakere benytter seg av de offentlige velferdsgodene som tilbys til barnefamilier som kontantstøtte, barnehage, åpen barnehage og SFO ordningen. Studiets deltakere erstatter derfor ikke disse velferdsgodene som tilbys, de supplerer med å få hjelp fra en flyvende bestemor eller venninne. Til tross for at det kan ligne på trekk ved andre studier, har denne oppgaven belyst fenomenet i større grad og fokusert på kun dette fenomenet.

Dermed konkluderer jeg med at løsningene studiets deltakere har på arbeid-fritid-familie balansen med omsorg er at de benytter seg av velferdsordningene som tilbys barnefamilier, i tillegg til at de supplerer med uformelle omsorgspraksiser og få hjelp fra en 'flyving grandmother'. Dette fenomenet er dermed basert på ulønnet familiarbeid og er regulert av besøks- og visums-krav. Bestemor som stiller opp som 'flyving grandmother' bidrar til å skape en bedre balanse i hverdagen til studiets deltakere, ettersom hun hjelper til med ulike oppgaver i hjemmet og kan bidra i omsorgsarbeidet. Bruken av omsorgspraksisen 'flyving grandmothers' som løsninger på arbeid-fritid-familie balansen gjør det mulig for familie å treffes, og barna får en mulighet til å skape en sterk relasjon med sine besteforeldre. Grace oppsummerer takknemligheten og gleden ved å få hjelp fra en 'flyving grandmother' på en fin måte med å si: «Jeg håper at når du får barn, få hjelp fra svigermor eller mamma og pappa, det er bra for deg, dine barn og for de».

10.2 Videre forskning

Dette prosjektet har hatt fokus på å finne ut av hvordan transnasjonale barnefamilier i Norge løser arbeid-fritid-familie balansen, og fokusert på bruken av omsorgspraksisen 'flyving grandmother'. Det er derfor et fenomen innenfor transnasjonale familier og omsorgsarbeid som har blitt lite forsket på, og det hadde vært spennende med mer forskning på dette fenomenet.

Det er ikke gjort noe systematisk studie på det fenomenet i polske transnasjonale familier. Innvandrere fra Polen utgjør den største innvandrerguppen i Norge. Det hadde derfor vært spennende å studere mer konkret og systematiske studier av deres bruk av omsorgspraksisen 'flying grandmothers', ettersom det viser seg at flere av dem benytter seg av omsorgspraksisen.

Det ville også vært interessant å forske på fedres rolle i bruken av omsorgspraksisen 'flying grandmothers'. Å undersøke hva som er deres tilstedeværelse eller fravær og hva slags betydning det har for behovet for hjelpen. Ettersom jeg kun hadde en mannlig deltaker, er det vanskelig å si noe om det han mener er gjeldende for flere menn. Dermed ville det vært interessant å undersøke fenomenet, men se på fedrenes rolle i bruken av omsorgspraksisen og utforske betydningen 'flying grandmothers' har fra fedres posisjon.

11.0 Litteraturliste

- Ali, S & Kelly, M. (2018). Ethics and social research. I C. Seale (Red.), *Researching society and culture* (4. utgave, s. 44-61). SAGE Publications.
- Baldassar, L., Baldock, C. V & Wilding, R. (2007). *Families Caring Across Borders: Migration, Ageing and Transnational Caregiving*. Palgrave Macmillan.
- Baldassar, L., Kilkey, M., Merla, L. & Wilding, R. (2014). Transnational Families. I J. Treas, J. Scott & M. Richardsen (Red.). *The Wiley Blackwell companion to the sociology of families* (s. 155-175). John Wiley & Sons.
- Baldassar, L. & Merla, L. (2014-a). Introduction. Transnational family caregiving. Through the lens of circulation. I L. Baldassar & L. Merla (Red.) *Transnational families, Migration and the Circulation of Care. Understanding Mobility and Absence in Family Life* (s. 3-24). Routledge
- Baldassar, L. & Merla, L. (2014-b). Locating Transnational Care Circulation in Migration and Family Studies. I L. Baldassar & L. Merla (Red.) *Transnational families, Migration and the Circulation of Care. Understanding Mobility and Absence in Family Life* (s. 3-24). Routledge
- Baldassar, L. & Wilding, R. (2020). Migration, Aging, and Digital Kinning: The Role of Distant Care Support Networks in Experiences of Aging Well. *The Gerontologist*, 60(2), 313–321. <https://doi.org/10.1093/geront/gnz156>
- Baldassar, L., Wilding, R. & Worrell, S. (2020). Elderly Migrants, Digital Kinning and Digital Home Making Across Time and Distance. I B. Pasveer, O. Synnes & I. Moser (Red.) *Ways of Home Making in Care for Later Life. Health, Technology and Society*. (s. 41–63) Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-981-15-0406-8_3
- Befring, Å. M. (2021, 3 november). *Kritiserer skroting av au pair-ordning: – For kvinnene vil det være et tap*. NRK. <https://www.nrk.no/norge/kritiserer-skroting-av-au-pair-ordning - -for-kvinnene-vil-det-vaere-et-tap-1.15706284>
- Bergen Kommune (2023, 15. mars). *Tilbud om Åpen barnehage i Bergen*. <https://www.bergen.kommune.no/innbyggerhjelpen/barnehage-og-skole/barnehage/barnehager-oversikt/tilbud-om-apen-barnehage-i-bergen>
- Bikova, M. (2015). Aupair migrasjon i likestillingsparadiset. I B. Bungum, U. Forseth & E. Kvande (Red.) *Den norske modellen. Internasjonalisering som utfordring & vitalisering* (s. 264-279). Fagbokforlaget.

- Bikova, M. (2017). *The Egalitarian Heart - Global Care Chains in the Filipino Au Pair Migration To Norway* [Doktorgradsavhandling. Universitet i Bergen], Bergen Open Research Archive. <https://hdl.handle.net/1956/15616>
- Bjørnholt, M. & Stefansen, K. (2018-a). Same but different: Polish and Norwegian parents' work-family adaptations in Norway. *Journal of European Social Policy*, 29(2), 292–304. <https://doi.org/10.1177/0958928718758824>
- Bjørnholt, M., & Stefansen, K. (2018-b). On the move: Transnational family practices among Polish parents working and caring for children in Norway. I P. Pustulka, K. Slany, E. Guribye & M. Slusarczyk (Red.) *Transnational Polish Families in Norway. Social Capital, Integration, Institutions and Care* (s. 155-171). Peter Lang Publishing Group.
- Brint, S. (2017). *Schools and Societies* (3. utgave). Stanford University Press.
- Bryceson, D. & Vuorela, U. (2002). Transnational Families in the Twenty-first Century. I D. Bryceson & U. Vuorela (Red), *The Transnational family. New European Frontiers and global networks* (s. 3-30). Berg Publishers.
- Bungum, B. & Kvande, E. (2015). Historien om kontantstøtten. I B. Bungum, U. Forseth & E. Kvande (Red.), *Den norske modellen. Internasjonalisering som utfordring og vitalisering* (s. 176-190). Fagbokforlaget.
- Chambers, D. & Gracia, P. (2022). *A Sociology of Family Life* (2. utgave). Polity.
- Ciabattari, T. (2017). *Sociology of Families: Change, Continuity, and Diversity*. SAGE Publications.
- Ekegren, P. (2008). Kultur. I O. Kornes (Red.) *Sosiologisk leksikon* (s. 160-161). Universitetsforlaget.
- Eldén, S. & Anving, T. (2019). *Nanny families: practices of care by nannies, au pairs, parents and children in Sweden*. Bristol University Press.
- Ellingsæter, A. L (2005). «Tidsklemme» - metafor for vår tid. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 46(3), 297-326. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2005-03-02>
- Ellingsæter, A. L (2017). *Vår tids moderne tider*. Universitetsforlaget
- Esping-Andersen, G. (2014). Three Worlds of Welfare Capitalism. I C. Pierson, F. G. Castles & I. K. Naumann (Red.), *The Welfare State Reader* (3. utgave, s. 136-150). Polity Press
- Esping-Andersen, G. (2015). Welfare regimes and social stratification. *Journal of European Social Policy*, 25(1), 124-134. <https://doi.org/10.1177/0958928714556976>

- Forskrift om barnemat (2002). *Forskrift om bearbejdet kornbasert barnemat og annen barnemat til spedbarn og småbarn* (FOR-2002-10-18-1185). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2002-10-18-1185>
- Giddens, A. & Sutton, P. W. (2021). *Sociology* (9. utgave). Polity Press.
- Glaser, B. G & Strauss, A. L. (2004). *The discovery of grounded theory: strategies for qualitative research*. Aldine Transaction.
- Gobo, G. (2008). Re-Conceptualizing Generalization: Old Issues in a New Frame. I P, Alasuutari, L. Bickman & J. Brannen (Red.), *The SAGE Handbook of Social Research Methods* (s. 193-213). SAGE Publications.
- Gotehus, A. (2022). 'She's Like Family': transnational Filipino families, voluntary kin and the circulation of care. *Journal of Family Studies*, 1-18.
<https://doi.org/10.1080/13229400.2022.2074869>
- Grønmo, S., Nilsen, A. & Christensen, K. (2021). Ulikheter – et samfunnsvitenskapelig tema. I S. Grønmo, A. Nilsen & K. Christensen (Red.), *Ulikheter. Sosiologiske perspektiver og analyser* (s. 243-265). Fagbokforlaget.
- Hellevik, T. (2007). Foreldres etableringsstøtte: fra plikt til frivillighet? *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 48(1), 33–60. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2007-01-02>
- Helsedirektoratet (2023, 13. januar). *Barsel og oppfølging etter fødsel*. HelseNorge.
<https://www.helsenorge.no/etter-fodsels/oppfolging-etter-hjemkomst/>
- Hennon, C. & Wilson, S. M. (2008). Families in Global Context: Understanding Diversity Through Comparative Analysis. I C. Hennon & S. M. Wilson (Red.), *Families in a global context* (s. 1-14). Routledge.
- Hjellbrekke, J. & Korsnes, O. (2006). *Sosial mobilitet*. Samlaget.
- Hochschild, A. R. (1989). *The Second Shift. Working parents and the revolution at home*. Piatkus.
- Hochschild, A. R. (1997). *The time bind: when work becomes home and home becomes work*. Metropolitan Books.
- Hochschild, A. R (2000). Global care chains and emotional surplus value. I W. Hutton & A. Giddens (Red.), *On the Edge: Living with Global Capitalism* (s. 130-146). Jonathan Cape.
- Ingstad, K. & Solvoll, B-A. (2021). 8. Bedre arbeid–familie-balanse med tolvtimersvakter i helsesektoren?. I M. Hedlund, K. Ingstad & A. Moe (Red.), *God helse. Kunnskap for*

- framtidens kommunehelsetjeneste* (s. 168-183). Universitetsforlaget.
<https://doi.org/10.18261/9788215042985-2021-08>
- Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (2022, 30. august). *Demografi*. IMDi.
<https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/indikatorer-for-integrering-2022/befolkningen-med-innvandrerbakgrunn-i-norge/>
- Isaksen, L. W (2007). "Omsorgsnomader". Om globalisering av kroppens forgjengelighet. *SOSIOLOGI I DAG*, 37(3-4). 83-106.
<http://ojs.novus.no/index.php/SID/article/view/936/927>
- Isaksen, L. W (2010). Introduction. I L. W. Isaksen (Red.), *Global care work: gender and migration in Nordic societies* (s. 9-19). Nordic Academic Press.
- Isaksen, L. W (2012). Transnational Spaces of Care: Migrant Nurses in Norway. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 19(1). 58–77.
<https://doi.org/10.1093/sp/jxr029>
- Isaksen, L. W (2015). Lokal likestilling og transnasjonale omsorgsrom. I B. Bungum, U. Forseth & E. Kvande (Red.) *Den norske modellen. Internasjonalisering som utfordring og vitalisering* (s. 244-261). Fagbokforlaget.
- Isaksen, L. W & Bikova, M. (2021). Omsorgspraksiser og ulikheter knyttet til au pair-ordningen. I S. Grønmo, A. Nilsen & K. Christensen (Red.), *Ulikheter. Sosiologiske perspektiver og analyser* (s. 221-241). Fagbokforlaget.
- Isaksen, L. W. & Czapka, E. (2018). Gender and Care in Transnational Families: Empowerment, Change, and Tradition. I I. Crespi., S. Giada Meda & L. Merla. (Red.), *Making Multicultural Families in Europe. Gender and intergenerational relations* (s. 197–214). Palgrave Macmillan Studies in Family and Intimate Life. Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1007/978-3-319-59755-3_12
- Keeley, B. (2009). *International Migration. The Human Face of Globalisation*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264055780-en>
- Kilkey, M. & Merla, L. (2014). Situating transnational families' care-giving arrangements: the role of institutional contexts. *Global Networks*, 14(2), 210–229.
<https://doi.org/10.1111/glob.12034>
- Kitterød, R. H. & Rønsen, M. (2014). Jobb og hjem i barnefasen. Nå jobber også far mindre når barna er små. *Søkelys på arbeidslivet*, 31(1-2), 23- 41.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-7989-2014-01-02-02>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (T.M. Anderssen & J. Rygge, Overs.) Gyldendal akademisk.

- Lewis, J. (2009). *Work-Family Balance, gender and policy*. Edward Elgar.
- Lutz, H. (2018). Care. An intersectional analysis of transnational care work and transnational families. I A. Amelina & H. Lutz, *Gender and Migration. Transnational and Intersectional Prospects* (s. 59-82). Routledge.
- Markussen, M. G. (2021). «De flyvende bestemødre»: Transnasjonale omsorgspraksiser blant eldre somaliske kvinner i Norge. *Norsk antropologisk tidsskrift*, 32(3-4), 146–159.
<https://doi.org/10.18261/issn.1504-2898-2021-03-04-04>
- Martell, L. (2014). *The Sociology of Globalization*. Polity Press.
- McGinnity, F. & Whelan, C. T. (2009). Comparing Work-Life Conflict in Europe: Evidence from the European Social Survey. *Soc Indic Res* 93(3), 433–444.
<https://doi.org/10.1007/s11205-008-9437-y>
- McGrew, A. (1996). A global society? I S. Hall, D. Held, D. Hubert & K. Thompson (Red.), *Modernity, an introduction to modern societies* (s. 466-503). Blackwell publishing.
- Messenger News (u.å). *About*. <https://messengernews.fb.com/about/>
- Microsoft (u.å). *What is Skype?*. Skype <https://support.skype.com/en/faq/FA6/what-is-skype>
- Mjøset, L. (2008). Globalisering. I Olav, K. (Red.). *Sosiologisk leksikon* (s. 97-98). Universitetsforlaget.
- Nedelcu, M. & Wyss, M. (2019). Transnational grandparenting: an introduction. *Global Networks*, 20, 2(2020), 292-307. <https://doi.org/10.1111/glob.12249>
- Nesteruk, O. & Marks, L. (2009). Grandparents Across the Ocean: Eastern European Immigrants' Struggle to Maintain Intergenerational Relationships. *Journal of Comparative Family Studies*, 40(1), 77–95. <http://www.jstor.org/stable/41604262>
- NOU 2013: 4. (2013). *Kulturutredningen 2014*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/1e88e03c840742329b9c46e18159b49c/nou/pdfs/nou201320130004000dddpdfs.pdf>
- Odden, G. (2016). 'They assume dirty kids means happy kids'. Polish female migrants on being a mother in Norway. *Miscellanea Anthropologica et Sociologica*, 17(3), 34-49.
https://www.academia.edu/36633924/They_assume_dirty_kids_means_happy_kids_Polish_female_migrants_on_being_a_mother_in_Norway
- Os, A. (2023, 2. februar). Derfor ventet hun i over to år med å sende barna i barnehagen. *Fædrelandsvennen*. <https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/RGmpo8/derfor-ventet-hun-i-over-to-aar-med-aa-sende-barna-i-barnehagen>
- Parreñas, R. S. (2005). *Children of global migration: transnational families and gendered woes*. Stanford University Press.

- Plaza, D. (2000). Transnational Grannies: The Changing Family Responsibilities of Elderly African Caribbean-Born Women Resident in Britain. *Social Indicators Research*, 51(1), 75–105. <https://doi.org/10.1023/A:1007022110306>
- Regjeringen (2022, 31 Mai). *Aktører og ansvarsforhold i utlendingsforvaltninga*. <https://www.regjeringen.no/no/tema/innvandring-og-integrering/innsikt/aktorer-og-ansvarsforhold-i-utlendingsforvaltninga/id448310/>
- Schmid, H. (2008). Sosial mobilitet. I Olav, K. (Red.). *Sosiologisk leksikon* (s. 281-283). Universitetsforlaget.
- Seale, C. (2004). Quality in Qualitative Research. I C. Seale, G. Gobo, J. F. Gubrium & D. Silverman (Red.), *Qualitative research practice* (s. 379-389). SAGE Publications.
- Seale, C. (2018). Sampling. I C. Seale (Red.), *Researching society and culture* (4. utgave, s. 156-174). SAGE Publications.
- Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6. utgave) SAGE Publications.
- Stefansen, K., & Farstad, G. R. (2008). Småbarnsforeldres omsorgsprosjekter. *Tidsskrift for samfunnsforskning*, 49(3), 343–372. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-291X-2008-03-02>
- Syltevik, L. J. (2021). Familie og ulikheter. I S. Grønmo, A. Nilsen & K. Christensen (Red.), *Ulikheter. Sosiologiske perspektiver og analyser* (s. 243-265). Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder* (5. utgave) Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2018). *Viten Skapt: Kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Cappelen Damm Akademisk.
- Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utgave). Gyldendal.
- Universitet i Bergen (2022, 22. desember). *SAFE*. <https://www.uib.no/safe>
- Utlendingsdirektoratet (2021, 9. juli). *UDI 2012-015 Oppholdstillatelse til au pair*. UDI. <https://www.udiregelverk.no/rettskilder/udi-retningslinjer/udi-2012-015/>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-a). *Skal søke. Familieinnvandring med norsk eller nordisk statsborger*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/familieinnvandring/med-norsk-eller-nordisk-statsborger/>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-b). *Skal søke. Besøksvisum til Norge*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/besok-og-visum/besoksvisum-til-norge/?c=phl>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-c). *Personer som ikke trenger visum for å besøke Norge (visumfri)*. UDI. <https://www.udi.no/ord-og-begreper/personer-som-ikke-trenger-visum-for-a-besoke-norge/#link-708>

- Utlendingsdirektoratet (u.å-d). *Besøke Norge uten visum*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/besok-og-visum/a-besoke-norge-uten-visum/>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-e). *Skal søke. Besøk og ferie*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/besok-og-visum/?c=per>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-f). *Skal søke. Besøksvisum til Norge*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/besok-og-visum/besoksvisum-til-norge/?c=ind>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-g). *Schengen / Schengenområdet*. UDI. <https://www.udi.no/ord-og-begreper/schengen--schengenområdet/>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-h). *Skal søke. Au pair-tillatelse*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/au-pair/au-pair-tillatelse/?c=phl>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-i). *Gebyr*. UDI. <https://www.udi.no/ord-og-begreper/gebyr/#link-3593>
- Utlendingsdirektoratet (u.å-j). *Skal søke. Familieinnvandring med norsk eller nordisk statsborger*. UDI. <https://www.udi.no/skal-soke/familieinnvandring/med-norsk-eller-nordisk-statsborger/?f=nor&c=mex#link-1187>
- Utlendingsloven (2008). *Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (LOV-2008-05-15-35)*. Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35>
- WeChat (u.å). *Welcome to WeChat*. <https://help.wechat.com/cgi-bin/micromsg-bin/oshelpcenter?opcode=2&lang=en&plat=ios&id=1703037nA7fa170303ZJvq2U&Cannel=WeChatOfficialWebsite>
- Whatsapp (u.å). *Om WhatsApp*. <https://www.whatsapp.com/about>
- Yeates, N. (2004). Global Care Chains. Critical reflections and lines of enquiry. *International Feminist Journal of Politics*, 6(3), 369-391. <https://doi.org/10.1080/1461674042000235573>
- Yeates, N. (2005). Global care chains: a critical introduction. *Global Migration Perspectives No. 44*, Global Commission on International Migration. <https://www.refworld.org/docid/435f85a84.html>
- Yeates, N. (2012). Global care chains: a state-of-the-art review and future directions in care transnationalization research. *Global Networks*, 12(2), 135-154. <https://doi.org/10.1111/j.1471-0374.2012.00344.x>
- Aarseth, H. (2011-a). *Moderne familieliv. Den likestilte familiens motivasjonsformer*. Cappelen Damm Akademisk.

Aarseth, H. (2011-b). Husarbeid i limbo? Emosjonelle investeringer i den husmorløse familien. *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 34(4), 349–365.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1781-2010-04-07>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Arbeid-familie-balansen hos transnasjonale familier med småbarn»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan transnasjonale familier med småbarn løser arbeid-familie-balansen med omsorg?. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette prosjektet er et masteroppgaveprosjekt som dreier seg om hvordan transnasjonale familier i Norge med småbarn løser arbeid-fritid-balansen med omsorg. Formålet er å studere dette i lys av ulike aspekter innenfor fordeling av omsorgsarbeidet for barn og ulike løsninger transnasjonale familier har for omsorg. Da mange transnasjonale småbarnsfamilier gjerne får hjelp fra andre familiemedlemmer, gjerne besteforeldre i tillegg til å benytte seg av andre velferdsgoder. Jeg skal intervjuer de som benytter seg av ordningen «flying grandmothers». Problemstillingen for masteroppgaven er: «*Hvordan løser transnasjonale familier med småbarn arbeid-familie balansen med omsorg?*». Deltakelsen krever ingen forkunnskaper om tema, intervjuene bygger seg på deres erfaringer og tanker rundt tema. Resultatet fra undersøkelsen vil i etterkant bli analysert og oppsummert i en masteroppgave som bli publisert ved det sosiologisk institutt ved Universitet i Bergen.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Masteroppgaven skrives i sammenheng med det sosiologiske institutt ved Universitet i Bergen som er ansvarlig for prosjektet. I tillegg til at prosjektet ledes av meg under veiledning av Ann Elise Widding Isaksen, som er professor ved det sosiologiske institutt ved Universitet i Bergen.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget i denne undersøkelsen er transnasjonale småbarnsfamilier som er bosatt i Norge som får hjelp av besteforeldre som bor i utlandet. Jeg benytter meg av *purposive sampling* som vil si at deltakeren oppfyller kriteriene som jeg har. Du har blitt bedt om å delta i denne undersøkelsen ettersom du fyller kriteriene:

- Transnasjonal familie med småbarn
- Får hjelp av besteforeldre

Det er tilfeldig ut ifra hvilke informanter jeg får tak i som har blitt utvalget til å delta i prosjektet. Prosjektet vil basere seg på kvalitative dybdeintervju med mellom 6-8 informanter.

Utvalget kommer fra at jeg har benyttet meg av eget nettverk og venner og familie sitt nettverket. Venner og familie har fått informasjon om prosjektet og dersom de kjenner noen som benytter seg av ordningen har de gi ut informasjon til potensielt informanter om prosjektet og kontakt informasjonen min. Sosiale medier er også blitt brukt for å få tak i informanter.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet vil det innebære at du deltar på et intervju som vil vare mellom én til to timer. Der du kort forteller om deg selv og familien din. Spørsmålene vil ta for seg hvorfor din familie valgte å få hjelp av besteforeldre og spørsmål om andre ordninger dere benytter dere av for omsorg. Intervjuet vil bli tatt opp med lydopptak, og deretter vil intervjuet bli transkribert. I mellomtiden vil lydopptak bli lagret på en ekstern harddisk og universitetet sin egen lagringside SAFE, som er beskyttet og det er kun forskeren som har tilgang. Etter transkribering vil lydopptakene slettes.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke ønsker å delta eller senere velger å trekke deg. Dersom noen av spørsmålene er for personlig er det bare å si ifra så går vi videre til neste spørsmål.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Det vil kun være forskeren som vil ha tilgang til opptaket, men transkripsjon av intervjuet vil bli gjort tilgjengelig for Lise Widding Isaksen som er prosjektansvarlig og veileder.
- Navnet ditt vil i tillegg bli erstattet med et pseudonym – både i intervjutranskripsjonen og i besvarelsen.
- Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil også bli lagret på en egen navneliste som er adskilt fra øvrige data og vil bli lagret i en kryptert fil.

Som deltaker i prosjektet skal det sørges for at du ikke kunne bli gjenkjent i publikasjon av oppgaven.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes senest september 2023 og da vil datamaterialet og filer som inneholder personopplysninger slettet, i tillegg til at lydopptak blir slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitet i Bergen har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Linh Nguyet Nguyen (masterstudent og prosjektleder) ved sosiologisk institutt, UiB, Tlf.: +47 91135344. Mail: lng008@student.uib.no
- Ann Elise Widding Isaksen (studentveileder/prosjektansvarlig) ved Universitetet i Bergen. Tlf.: +47 55 58 91 57. Mail: Lise.Isaksen@uib.no
- Vårt personvernombud: Janecke Helene Veim. Tlf.: +47 55 58 20 29. Mail: Janecke.Veim@uib.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- Personverntjenester på epost (personverntjenester@sikt.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Ann Elise Widding Isaksen
(Forsker/veileder)

Linh Nguyet Nguyen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [*Arbeid-familie-balansen hos transnasjonale familier med småbarn*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- jeg samtykker til at jeg blir tatt opp på lydopptak

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. september 2023

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Introduksjon

1. Kanskje du kan begynne med å fortelle litt om deg selv
 - Alder
 - Kjønn
 - Sivilstatus
 - Arbeidsstilling
2. Kan du fortelle kort om barnet/barnene dine
 - Alder
 - Kjønn
 - Fritidsaktiviteter
3. Kan du fortelle kort om familiemedlemmet som hjelper til?
 - Alder
 - Kjønn
 - Hvor de bor
 - Jobber de? Pensjonister?

Arbeid og fritid

4. Kan du fortelle meg om hvordan en normal **hverdag** ser ut for deg?
5. Kan du fortelle meg hvordan en normal **arbeidsdag** ser ut for deg?
 - Gå videre på svaret;
 - Lengre arbeidsdag enn vanlig?
 - Turnus?
6. Kunne du kort fortalt meg om årsaken til at du valgte den arbeidsplassen?
7. Med dine egne ord, hvordan opplever du arbeidsmengden på jobb?
 - Gå videre på svaret;
 - Opplever du/dere press på jobb?
 - Hvis de opplever press; på hvilken måte?
 - Press fra seg selv eller fra arbeidsgiver/kollega?

Hjelp og kontakt med familie

8. Kan du fortelle meg litt om årsaken til at dere/du innså at dere trengte eller ønsket hjelp av besteforeldre som bor i utlandet?
- Gå videre på svaret;
 - Når var det dere følte at dere virkelig hadde behov for hjelp? (*kan være enkeltsituasjoner, en spesiell tid, på en viss alder barna er på*)
9. Kan du fortelle meg om hvem av dere som tok avgjørelsen?
- Gå videre på svaret;
 - Pga. jobb? Pga. press?
10. Er det andre familiemedlemmer som hjelper til med omsorg for barn?
11. Kan du fortelle meg om hvordan det er i hjemlandet deres i forhold til å hjelpe hverandre?
- Gå videre på svaret;
 - Pleier besteforeldre å hjelpe til med å oppdra barn/tar vare på barn?
12. Hvordan opprettholder dere kontakten med bestemor/besteforeldre når hun/de ikke er i Norge?
- Gå videre på svaret;
 - Vanskelig for bestemor/bestefar med teknologi?
 - Vanskelig å opprettholde denne kontakten?
13. Hvordan opprettholder dere kontakten med familie som ikke bor i Norge?
- Gå videre på svaret;
 - Besøker dere dem ofte?

Reiseprosess

14. Kan du fortelle meg om hvordan du/dere opplevde prosessen med å få bestemor/besteforeldre til Norge?
- Gå videre på svaret;
 - Kommer de over på besøksvisum?
 - Kan du fortelle meg hva du synes om kravene som UDI stiller for visum?
 - Har dere vurdert/tenkt å søke om familieegjenforening?
 - Er de her lenge nok? Kunne du ønske at de var her lengre?
 - Hvordan fordeler dere tiden de er her? Er det spesielle tider i året?

Andre ordninger for omsorg

15. Kunne du ha fortalt med om andre ordninger dere benytter dere av for omsorg?
- Gå videre på svaret;
 - Hvordan opplever du disse ordningen?
 - Har dere vurdert andre ordninger i tillegg til disse? (*kan være typ dagmamma eller barnevakt når de jobber*)
16. Kan du fortelle meg om hvordan du opplever denne hjelpen som du får av bestemor/besteforeldre?
17. Kan du fortelle meg om hvorfor dere valgte å få hjelp av bestemor/besteforeldre fremfor andre løsninger?
- Gå videre på svaret;
 - Hvis du kunne valgt igjen, ville du ha benyttet deg av den samme ordningen igjen eller ville du ha gjort noe annet?

Arbeidsoppgaver

18. Kan du fortelle meg om hvilke oppgaver bestemor/besteforeldre har?
- Gå videre på svaret;
 - Var bestemor/besteforeldre med i beslutningen om hvilke oppgaver de skal utføre?
19. Kan du fortelle meg om hvem som gjør hva hjemme når ikke bestemor/besteforeldre er tilstede og hjelper?
- Gå videre på svaret;
 - Hva er grunnen til at dere har delt på denne måten? (*kan være pga. tid, hva en er best til etc.*)
20. Hvordan vil du beskrive rollen til bestemor/besteforeldres i omsorgsarbeidet?

Arbeid-fritid-balansen

21. Kan du fortelle meg om hvordan du selv opplever din egen arbeid-familie balanse?
22. Fortell meg om hvordan hjelp fra bestemor/besteforeldre hjelper dere i å få en bedre balanse mellom arbeid-familie?
- Gå videre på svaret;
 - Kan du fortelle meg om hvordan du opplever at du får mer tid/bedre tid til å fokusere på jobb/ha en karriere til tross for at du har småbarn når du får hjelp av besteforeldre?

23. Kan du fortelle meg om hvordan du/dere skape arbeid-familie balansen når bestemor/besteforeldre ikke er i Norge?

- Gå videre på svaret;
 - Er den dårligere når dere ikke får hjelp?

24. Med dine egne ord, hvordan opplever du din egen hverdag?

- Gå videre på svaret;
 - Tidsklemme?
 - Føler du at du er tilstede?

25. Hvordan skiller du mellom jobb og fritid/familie tid?

Utbredelse

26. Kjenner du andre som benytter seg av samme ordning?

27. Vil du anbefale dette til andre? Hvorfor?

Avslutning

28. Er det noe du ønsker å legge til? Kanskje noe jeg ikke har tatt opp, men som du føler er viktig? Eller er det noe du føler vi gikk for fort forbi?